

دانه اشتر قاز کوچکتر است و در نزد ما به نام غیره معروف است آنرا نازه مانند نس میگویند و گلش زرد و سفید است و دارای خارهای دراز است و طعم آن تلخ و قبیض است و بهترین آن را از برآمده میگیرند . در دود گرم و در اول و طب و بولگی با پس است مفتوح معد و نافع سموم و مقارن ویرقان و اسهال مراری و خلطه است . عاده سرکه آن مهمل اورام و مغزبول است ولی برای کلیه زبان دارد و مصلح آن عسل است و در فارس از آن سرکه سازند و سرکه آنرا در بسیاری که یاد کردیم میکارند و سرکه آن از خود دارو بهتر است و آب مستطیر آن برای کبد و کلیه و سیر زمو منده است . و شربت آن سفید است و آب آن سه اوقیه است و بدل آن مسکیتنج است .

(از تذکره دود ضریر انطاکی ص ۱۸۸) اشتر خله . اشتر خوار . شوکه الجبال مروری . شتر قاز . اشتر خله . شتر خاوه . خار شتر خاوه . شتر خاوه . زنجبیل العجم .

اشتر شغان . [اُت] نام گیاهی که گیاه مریم گویند .

(ناظم الاطبا)

اشتر قفا . این کلمه در فهرست رحال تاریخ گردیده منبسط شده و در متن تاریخ چین آمده است .

یهود لاری . روایت شمعون مسافر ذبالبون دان حاد معنای اشتر قفا ایشان - این یازده پسران یثوب علیه السلام اند ایشان اسباط شواتند . تاریخ گردیده ص ۲۱ .

و در صفحه ۲۲ آورد یثوب دختر خال خود را که فرخاتون بود بخواست و دو دختر دیگر او سر به بودند بریتی مستند از دن مهتر او را شش پسر آمد یهودا و لاری و رومینوشمعون و یساشور و دالبون و ازون که شتر در سر یوسف و این یامین و از هر سر بی دو پسر یکی از آن نسل و آن دیگر عاده و اشتر قفا . انتهى . در تفسیر ابو الفتح رازی نام بر اردان یوسف بدیشان آمده است . بر اردان یوسف یازده بردند و نامهای ایشان اینست : روزیل و اویر ادرمه و استوشمعون و لاری و یهودا و دالبون و یساشور و عاده اوایا بنت یون بود و او دختر خال یثوب بود و چهار سره گر آمد از دوسریه نام یکی زافه و نام یکی بلهه و دان و یغالی و حاد و اشتر آ که آیا را و قات آمد یثوب . و باهرش حیلزا زنی کرد از او یوسف آمد و بنامین . پس حنه فرزندای یثوب دوازه بود .

تفسیر ابو الفتح ج ۳ ص ۱۹۰ .

و در حسیب السیر آمده است : و از زلفه و سر تولد کردید کاد و اشتر ص ۵۹ ج ۱ ص ۱۰ خیم . بنابرین ظاهر کلمه اشتر قفا معروف اشتر است و عبارت تاریخ گردیده قلم حایب شده و صحیح

آن بنام تفسیر ابو الفتح چنین است : و از هر سر بی دو پسر یکی و زان و یغالی و دو دیگر حاد و اشتر و کله . قفا . زاید بنظر میرسد .

و در اینکه اشتر قفا ، معروف اشتر با اشتر است فرد بی نیست چه صاحب کتاب قاموس مقدس ذیل اشتر آورد و سر هشتادین یثوب بود که زلفه برایش تولید نمود . و رجوع به اشتر شود .

اشتر قفا [اُت] (۱) (۲) موجه خواه موجه دریایی و خواه تالاب و رودخانه و امتثال آن (برهان) . (هفت قلم) .

معنی موجه است خواه موجه دریایی و خواه تالاب و رودخانه و امتثال آن . قسم کتابی گوید .

و لشکر خدا است روی آب شتر اشترک شد جرس شمشیر و آنرا اشترک نیز گویند .

(از اقتدایج) .

شاید لفظ مذکور معنی اشتر است که بزرگی موج به شتر تشبیه شده است .

(فرهنگ نظام) .

خیز آب و موجه آب است آنرا اشترک نیز گویند . (تاجین آردا ناصری) .

اشترک . (جهانگیری) .

موج خدیا .

دوان شد سیاه بر آشوب سبل و دان اشترک اشتران خیل خیل هاتفی .

(شعوری ج ۱ ص ۱۴۷) .

کوه یوسف بلند یهودی آب که از دین باد پیدا شود . موج .

اشتر کنان یعنی موج زبان آمده است و چون کوه موج فتنه اشتر کنان بر آید دوران از ندارد در پشته زمامت سیف سرفک .

اشترک [اُت] (۱) (۲) (مصر) تصفیر اشتر . شتر کوحک . اشتر خرد .

نقلمت که در راه اشتری داشتند و راه حلقه خود بر آنجا نهاده بود کسی گفت ییخلره آن اشترک که بار بسیار است برویان طلسمی سام است . (تذکره الاولیاء عطار) .

اشترک . [اُت] بران مرده کرمان اشق . (ناظم الاطبا)

اشترک [اُت] (۱) (۲) (۳) (۴) (۵) (۶) (۷) (۸) (۹) (۱۰) (۱۱) (۱۲) (۱۳) (۱۴) (۱۵) (۱۶) (۱۷) (۱۸) (۱۹) (۲۰) (۲۱) (۲۲) (۲۳) (۲۴) (۲۵) (۲۶) (۲۷) (۲۸) (۲۹) (۳۰) (۳۱) (۳۲) (۳۳) (۳۴) (۳۵) (۳۶) (۳۷) (۳۸) (۳۹) (۴۰) (۴۱) (۴۲) (۴۳) (۴۴) (۴۵) (۴۶) (۴۷) (۴۸) (۴۹) (۵۰) (۵۱) (۵۲) (۵۳) (۵۴) (۵۵) (۵۶) (۵۷) (۵۸) (۵۹) (۶۰) (۶۱) (۶۲) (۶۳) (۶۴) (۶۵) (۶۶) (۶۷) (۶۸) (۶۹) (۷۰) (۷۱) (۷۲) (۷۳) (۷۴) (۷۵) (۷۶) (۷۷) (۷۸) (۷۹) (۸۰) (۸۱) (۸۲) (۸۳) (۸۴) (۸۵) (۸۶) (۸۷) (۸۸) (۸۹) (۹۰) (۹۱) (۹۲) (۹۳) (۹۴) (۹۵) (۹۶) (۹۷) (۹۸) (۹۹) (۱۰۰) (۱۰۱) (۱۰۲) (۱۰۳) (۱۰۴) (۱۰۵) (۱۰۶) (۱۰۷) (۱۰۸) (۱۰۹) (۱۱۰) (۱۱۱) (۱۱۲) (۱۱۳) (۱۱۴) (۱۱۵) (۱۱۶) (۱۱۷) (۱۱۸) (۱۱۹) (۱۲۰) (۱۲۱) (۱۲۲) (۱۲۳) (۱۲۴) (۱۲۵) (۱۲۶) (۱۲۷) (۱۲۸) (۱۲۹) (۱۳۰) (۱۳۱) (۱۳۲) (۱۳۳) (۱۳۴) (۱۳۵) (۱۳۶) (۱۳۷) (۱۳۸) (۱۳۹) (۱۴۰) (۱۴۱) (۱۴۲) (۱۴۳) (۱۴۴) (۱۴۵) (۱۴۶) (۱۴۷) (۱۴۸) (۱۴۹) (۱۵۰) (۱۵۱) (۱۵۲) (۱۵۳) (۱۵۴) (۱۵۵) (۱۵۶) (۱۵۷) (۱۵۸) (۱۵۹) (۱۶۰) (۱۶۱) (۱۶۲) (۱۶۳) (۱۶۴) (۱۶۵) (۱۶۶) (۱۶۷) (۱۶۸) (۱۶۹) (۱۷۰) (۱۷۱) (۱۷۲) (۱۷۳) (۱۷۴) (۱۷۵) (۱۷۶) (۱۷۷) (۱۷۸) (۱۷۹) (۱۸۰) (۱۸۱) (۱۸۲) (۱۸۳) (۱۸۴) (۱۸۵) (۱۸۶) (۱۸۷) (۱۸۸) (۱۸۹) (۱۹۰) (۱۹۱) (۱۹۲) (۱۹۳) (۱۹۴) (۱۹۵) (۱۹۶) (۱۹۷) (۱۹۸) (۱۹۹) (۲۰۰) (۲۰۱) (۲۰۲) (۲۰۳) (۲۰۴) (۲۰۵) (۲۰۶) (۲۰۷) (۲۰۸) (۲۰۹) (۲۱۰) (۲۱۱) (۲۱۲) (۲۱۳) (۲۱۴) (۲۱۵) (۲۱۶) (۲۱۷) (۲۱۸) (۲۱۹) (۲۲۰) (۲۲۱) (۲۲۲) (۲۲۳) (۲۲۴) (۲۲۵) (۲۲۶) (۲۲۷) (۲۲۸) (۲۲۹) (۲۳۰) (۲۳۱) (۲۳۲) (۲۳۳) (۲۳۴) (۲۳۵) (۲۳۶) (۲۳۷) (۲۳۸) (۲۳۹) (۲۴۰) (۲۴۱) (۲۴۲) (۲۴۳) (۲۴۴) (۲۴۵) (۲۴۶) (۲۴۷) (۲۴۸) (۲۴۹) (۲۵۰) (۲۵۱) (۲۵۲) (۲۵۳) (۲۵۴) (۲۵۵) (۲۵۶) (۲۵۷) (۲۵۸) (۲۵۹) (۲۶۰) (۲۶۱) (۲۶۲) (۲۶۳) (۲۶۴) (۲۶۵) (۲۶۶) (۲۶۷) (۲۶۸) (۲۶۹) (۲۷۰) (۲۷۱) (۲۷۲) (۲۷۳) (۲۷۴) (۲۷۵) (۲۷۶) (۲۷۷) (۲۷۸) (۲۷۹) (۲۸۰) (۲۸۱) (۲۸۲) (۲۸۳) (۲۸۴) (۲۸۵) (۲۸۶) (۲۸۷) (۲۸۸) (۲۸۹) (۲۹۰) (۲۹۱) (۲۹۲) (۲۹۳) (۲۹۴) (۲۹۵) (۲۹۶) (۲۹۷) (۲۹۸) (۲۹۹) (۳۰۰) (۳۰۱) (۳۰۲) (۳۰۳) (۳۰۴) (۳۰۵) (۳۰۶) (۳۰۷) (۳۰۸) (۳۰۹) (۳۱۰) (۳۱۱) (۳۱۲) (۳۱۳) (۳۱۴) (۳۱۵) (۳۱۶) (۳۱۷) (۳۱۸) (۳۱۹) (۳۲۰) (۳۲۱) (۳۲۲) (۳۲۳) (۳۲۴) (۳۲۵) (۳۲۶) (۳۲۷) (۳۲۸) (۳۲۹) (۳۳۰) (۳۳۱) (۳۳۲) (۳۳۳) (۳۳۴) (۳۳۵) (۳۳۶) (۳۳۷) (۳۳۸) (۳۳۹) (۳۴۰) (۳۴۱) (۳۴۲) (۳۴۳) (۳۴۴) (۳۴۵) (۳۴۶) (۳۴۷) (۳۴۸) (۳۴۹) (۳۵۰) (۳۵۱) (۳۵۲) (۳۵۳) (۳۵۴) (۳۵۵) (۳۵۶) (۳۵۷) (۳۵۸) (۳۵۹) (۳۶۰) (۳۶۱) (۳۶۲) (۳۶۳) (۳۶۴) (۳۶۵) (۳۶۶) (۳۶۷) (۳۶۸) (۳۶۹) (۳۷۰) (۳۷۱) (۳۷۲) (۳۷۳) (۳۷۴) (۳۷۵) (۳۷۶) (۳۷۷) (۳۷۸) (۳۷۹) (۳۸۰) (۳۸۱) (۳۸۲) (۳۸۳) (۳۸۴) (۳۸۵) (۳۸۶) (۳۸۷) (۳۸۸) (۳۸۹) (۳۹۰) (۳۹۱) (۳۹۲) (۳۹۳) (۳۹۴) (۳۹۵) (۳۹۶) (۳۹۷) (۳۹۸) (۳۹۹) (۴۰۰) (۴۰۱) (۴۰۲) (۴۰۳) (۴۰۴) (۴۰۵) (۴۰۶) (۴۰۷) (۴۰۸) (۴۰۹) (۴۱۰) (۴۱۱) (۴۱۲) (۴۱۳) (۴۱۴) (۴۱۵) (۴۱۶) (۴۱۷) (۴۱۸) (۴۱۹) (۴۲۰) (۴۲۱) (۴۲۲) (۴۲۳) (۴۲۴) (۴۲۵) (۴۲۶) (۴۲۷) (۴۲۸) (۴۲۹) (۴۳۰) (۴۳۱) (۴۳۲) (۴۳۳) (۴۳۴) (۴۳۵) (۴۳۶) (۴۳۷) (۴۳۸) (۴۳۹) (۴۴۰) (۴۴۱) (۴۴۲) (۴۴۳) (۴۴۴) (۴۴۵) (۴۴۶) (۴۴۷) (۴۴۸) (۴۴۹) (۴۵۰) (۴۵۱) (۴۵۲) (۴۵۳) (۴۵۴) (۴۵۵) (۴۵۶) (۴۵۷) (۴۵۸) (۴۵۹) (۴۶۰) (۴۶۱) (۴۶۲) (۴۶۳) (۴۶۴) (۴۶۵) (۴۶۶) (۴۶۷) (۴۶۸) (۴۶۹) (۴۷۰) (۴۷۱) (۴۷۲) (۴۷۳) (۴۷۴) (۴۷۵) (۴۷۶) (۴۷۷) (۴۷۸) (۴۷۹) (۴۸۰) (۴۸۱) (۴۸۲) (۴۸۳) (۴۸۴) (۴۸۵) (۴۸۶) (۴۸۷) (۴۸۸) (۴۸۹) (۴۹۰) (۴۹۱) (۴۹۲) (۴۹۳) (۴۹۴) (۴۹۵) (۴۹۶) (۴۹۷) (۴۹۸) (۴۹۹) (۵۰۰) (۵۰۱) (۵۰۲) (۵۰۳) (۵۰۴) (۵۰۵) (۵۰۶) (۵۰۷) (۵۰۸) (۵۰۹) (۵۱۰) (۵۱۱) (۵۱۲) (۵۱۳) (۵۱۴) (۵۱۵) (۵۱۶) (۵۱۷) (۵۱۸) (۵۱۹) (۵۲۰) (۵۲۱) (۵۲۲) (۵۲۳) (۵۲۴) (۵۲۵) (۵۲۶) (۵۲۷) (۵۲۸) (۵۲۹) (۵۳۰) (۵۳۱) (۵۳۲) (۵۳۳) (۵۳۴) (۵۳۵) (۵۳۶) (۵۳۷) (۵۳۸) (۵۳۹) (۵۴۰) (۵۴۱) (۵۴۲) (۵۴۳) (۵۴۴) (۵۴۵) (۵۴۶) (۵۴۷) (۵۴۸) (۵۴۹) (۵۵۰) (۵۵۱) (۵۵۲) (۵۵۳) (۵۵۴) (۵۵۵) (۵۵۶) (۵۵۷) (۵۵۸) (۵۵۹) (۵۶۰) (۵۶۱) (۵۶۲) (۵۶۳) (۵۶۴) (۵۶۵) (۵۶۶) (۵۶۷) (۵۶۸) (۵۶۹) (۵۷۰) (۵۷۱) (۵۷۲) (۵۷۳) (۵۷۴) (۵۷۵) (۵۷۶) (۵۷۷) (۵۷۸) (۵۷۹) (۵۸۰) (۵۸۱) (۵۸۲) (۵۸۳) (۵۸۴) (۵۸۵) (۵۸۶) (۵۸۷) (۵۸۸) (۵۸۹) (۵۹۰) (۵۹۱) (۵۹۲) (۵۹۳) (۵۹۴) (۵۹۵) (۵۹۶) (۵۹۷) (۵۹۸) (۵۹۹) (۶۰۰) (۶۰۱) (۶۰۲) (۶۰۳) (۶۰۴) (۶۰۵) (۶۰۶) (۶۰۷) (۶۰۸) (۶۰۹) (۶۱۰) (۶۱۱) (۶۱۲) (۶۱۳) (۶۱۴) (۶۱۵) (۶۱۶) (۶۱۷) (۶۱۸) (۶۱۹) (۶۲۰) (۶۲۱) (۶۲۲) (۶۲۳) (۶۲۴) (۶۲۵) (۶۲۶) (۶۲۷) (۶۲۸) (۶۲۹) (۶۳۰) (۶۳۱) (۶۳۲) (۶۳۳) (۶۳۴) (۶۳۵) (۶۳۶) (۶۳۷) (۶۳۸) (۶۳۹) (۶۴۰) (۶۴۱) (۶۴۲) (۶۴۳) (۶۴۴) (۶۴۵) (۶۴۶) (۶۴۷) (۶۴۸) (۶۴۹) (۶۵۰) (۶۵۱) (۶۵۲) (۶۵۳) (۶۵۴) (۶۵۵) (۶۵۶) (۶۵۷) (۶۵۸) (۶۵۹) (۶۶۰) (۶۶۱) (۶۶۲) (۶۶۳) (۶۶۴) (۶۶۵) (۶۶۶) (۶۶۷) (۶۶۸) (۶۶۹) (۶۷۰) (۶۷۱) (۶۷۲) (۶۷۳) (۶۷۴) (۶۷۵) (۶۷۶) (۶۷۷) (۶۷۸) (۶۷۹) (۶۸۰) (۶۸۱) (۶۸۲) (۶۸۳) (۶۸۴) (۶۸۵) (۶۸۶) (۶۸۷) (۶۸۸) (۶۸۹) (۶۹۰) (۶۹۱) (۶۹۲) (۶۹۳) (۶۹۴) (۶۹۵) (۶۹۶) (۶۹۷) (۶۹۸) (۶۹۹) (۷۰۰) (۷۰۱) (۷۰۲) (۷۰۳) (۷۰۴) (۷۰۵) (۷۰۶) (۷۰۷) (۷۰۸) (۷۰۹) (۷۱۰) (۷۱۱) (۷۱۲) (۷۱۳) (۷۱۴) (۷۱۵) (۷۱۶) (۷۱۷) (۷۱۸) (۷۱۹) (۷۲۰) (۷۲۱) (۷۲۲) (۷۲۳) (۷۲۴) (۷۲۵) (۷۲۶) (۷۲۷) (۷۲۸) (۷۲۹) (۷۳۰) (۷۳۱) (۷۳۲) (۷۳۳) (۷۳۴) (۷۳۵) (۷۳۶) (۷۳۷) (۷۳۸) (۷۳۹) (۷۴۰) (۷۴۱) (۷۴۲) (۷۴۳) (۷۴۴) (۷۴۵) (۷۴۶) (۷۴۷) (۷۴۸) (۷۴۹) (۷۵۰) (۷۵۱) (۷۵۲) (۷۵۳) (۷۵۴) (۷۵۵) (۷۵۶) (۷۵۷) (۷۵۸) (۷۵۹) (۷۶۰) (۷۶۱) (۷۶۲) (۷۶۳) (۷۶۴) (۷۶۵) (۷۶۶) (۷۶۷) (۷۶۸) (۷۶۹) (۷۷۰) (۷۷۱) (۷۷۲) (۷۷۳) (۷۷۴) (۷۷۵) (۷۷۶) (۷۷۷) (۷۷۸) (۷۷۹) (۷۸۰) (۷۸۱) (۷۸۲) (۷۸۳) (۷۸۴) (۷۸۵) (۷۸۶) (۷۸۷) (۷۸۸) (۷۸۹) (۷۹۰) (۷۹۱) (۷۹۲) (۷۹۳) (۷۹۴) (۷۹۵) (۷۹۶) (۷۹۷) (۷۹۸) (۷۹۹) (۸۰۰) (۸۰۱) (۸۰۲) (۸۰۳) (۸۰۴) (۸۰۵) (۸۰۶) (۸۰۷) (۸۰۸) (۸۰۹) (۸۱۰) (۸۱۱) (۸۱۲) (۸۱۳) (۸۱۴) (۸۱۵) (۸۱۶) (۸۱۷) (۸۱۸) (۸۱۹) (۸۲۰) (۸۲۱) (۸۲۲) (۸۲۳) (۸۲۴) (۸۲۵) (۸۲۶) (۸۲۷) (۸۲۸) (۸۲۹) (۸۳۰) (۸۳۱) (۸۳۲) (۸۳۳) (۸۳۴) (۸۳۵) (۸۳۶) (۸۳۷) (۸۳۸) (۸۳۹) (۸۴۰) (۸۴۱) (۸۴۲) (۸۴۳) (۸۴۴) (۸۴۵) (۸۴۶) (۸۴۷) (۸۴۸) (۸۴۹) (۸۵۰) (۸۵۱) (۸۵۲) (۸۵۳) (۸۵۴) (۸۵۵) (۸۵۶) (۸۵۷) (۸۵۸) (۸۵۹) (۸۶۰) (۸۶۱) (۸۶۲) (۸۶۳) (۸۶۴) (۸۶۵) (۸۶۶) (۸۶۷) (۸۶۸) (۸۶۹) (۸۷۰) (۸۷۱) (۸۷۲) (۸۷۳) (۸۷۴) (۸۷۵) (۸۷۶) (۸۷۷) (۸۷۸) (۸۷۹) (۸۸۰) (۸۸۱) (۸۸۲) (۸۸۳) (۸۸۴) (۸۸۵) (۸۸۶) (۸۸۷) (۸۸۸) (۸۸۹) (۸۹۰) (۸۹۱) (۸۹۲) (۸۹۳) (۸۹۴) (۸۹۵) (۸۹۶) (۸۹۷) (۸۹۸) (۸۹۹) (۹۰۰) (۹۰۱) (۹۰۲) (۹۰۳) (۹۰۴) (۹۰۵) (۹۰۶) (۹۰۷) (۹۰۸) (۹۰۹) (۹۱۰) (۹۱۱) (۹۱۲) (۹۱۳) (۹۱۴) (۹۱۵) (۹۱۶) (۹۱۷) (۹۱۸) (۹۱۹) (۹۲۰) (۹۲۱) (۹۲۲) (۹۲۳) (۹۲۴) (۹۲۵) (۹۲۶) (۹۲۷) (۹۲۸) (۹۲۹) (۹۳۰) (۹۳۱) (۹۳۲) (۹۳۳) (۹۳۴) (۹۳۵) (۹۳۶) (۹۳۷) (۹۳۸) (۹۳۹) (۹۴۰) (۹۴۱) (۹۴۲) (۹۴۳) (۹۴۴) (۹۴۵) (۹۴۶) (۹۴۷) (۹۴۸) (۹۴۹) (۹۵۰) (۹۵۱) (۹۵۲) (۹۵۳) (۹۵۴) (۹۵۵) (۹۵۶) (۹۵۷) (۹۵۸) (۹۵۹) (۹۶۰) (۹۶۱) (۹۶۲) (۹۶۳) (۹۶۴) (۹۶۵) (۹۶۶) (۹۶۷) (۹۶۸) (۹۶۹) (۹۷۰) (۹۷۱) (۹۷۲) (۹۷۳) (۹۷۴) (۹۷۵) (۹۷۶) (۹۷۷) (۹۷۸) (۹۷۹) (۹۸۰) (۹۸۱) (۹۸۲) (۹۸۳) (۹۸۴) (۹۸۵) (۹۸۶) (۹۸۷) (۹۸۸) (۹۸۹) (۹۹۰) (۹۹۱) (۹۹۲) (۹۹۳) (۹۹۴) (۹۹۵) (۹۹۶) (۹۹۷) (۹۹۸) (۹۹۹) (۱۰۰۰) (۱۰۰۱) (۱۰۰۲) (۱۰۰۳) (۱۰۰۴) (۱۰۰۵) (۱۰۰۶) (۱۰۰۷) (۱۰۰۸) (۱۰۰۹) (۱۰۱۰) (۱۰۱۱) (۱۰۱۲) (۱۰۱۳) (۱۰۱۴) (۱۰۱۵) (۱۰۱۶) (۱۰۱۷) (۱۰۱۸) (۱۰۱۹) (۱۰۲۰) (۱۰۲۱) (۱۰۲۲) (۱۰۲۳) (۱۰۲۴) (۱۰۲۵) (۱۰۲۶) (۱۰۲۷) (۱۰۲۸) (۱۰۲۹) (۱۰۳۰) (۱۰۳۱) (۱۰۳۲) (۱۰۳۳) (۱۰۳۴) (۱۰۳۵) (۱۰۳۶) (۱۰۳۷) (۱۰۳۸) (۱۰۳۹) (۱۰۴۰) (۱۰۴۱) (۱۰۴۲) (۱۰۴۳) (۱۰۴۴) (۱۰۴۵) (۱۰۴۶) (۱۰۴۷) (۱۰۴۸) (۱۰۴۹) (۱۰۵۰) (۱۰۵۱) (۱۰۵۲) (۱۰۵۳) (۱۰۵۴) (۱۰۵۵) (۱۰۵۶) (۱۰۵۷) (۱۰۵۸) (۱۰۵۹) (۱۰۶۰) (۱۰۶۱) (۱۰۶۲) (۱۰۶۳) (۱۰۶۴) (۱۰۶۵) (۱۰۶۶) (۱۰۶۷) (۱۰۶۸) (۱۰۶۹) (۱۰۷۰) (۱۰۷۱) (۱۰۷۲) (۱۰۷۳) (۱۰۷۴) (۱۰۷۵) (۱۰۷۶) (۱۰۷۷) (۱۰۷۸) (۱۰۷۹) (۱۰۸۰) (۱۰۸۱) (۱۰۸۲) (۱۰۸۳) (۱۰۸۴) (۱۰۸۵) (۱۰۸۶) (۱۰۸۷) (۱۰۸۸) (۱۰۸۹) (۱۰۹۰) (۱۰۹۱) (۱۰۹۲) (۱۰۹۳) (۱۰۹۴) (۱۰۹۵) (۱۰۹۶) (۱۰۹۷) (۱۰۹۸) (۱۰۹۹) (۱۱۰۰) (۱۱۰۱) (۱۱۰۲) (۱۱۰۳) (۱۱۰۴) (۱۱۰۵) (۱۱۰۶) (۱۱۰۷) (۱۱۰۸) (۱۱۰۹) (۱۱۱۰) (۱۱۱۱) (۱۱۱۲) (۱۱۱۳) (۱۱۱۴) (۱۱۱۵) (۱۱۱۶) (۱۱۱۷) (۱۱۱۸) (۱۱۱۹) (۱۱۲۰) (۱۱۲۱) (۱۱۲۲) (۱۱۲۳) (۱۱۲۴) (۱۱۲۵) (۱۱۲۶) (۱۱۲۷) (۱۱۲۸) (۱۱۲۹) (۱۱۳۰) (۱۱۳۱) (۱۱۳۲) (۱۱۳۳) (۱۱۳۴) (۱۱۳۵) (۱۱۳۶) (۱۱۳۷) (۱۱۳۸) (۱۱۳۹) (۱۱۴۰) (۱۱۴۱) (۱۱۴۲) (۱۱۴۳) (۱۱۴۴) (۱۱۴۵) (۱۱۴۶) (۱۱۴۷) (۱۱۴۸) (۱۱۴۹) (۱۱۵۰) (۱۱۵۱) (۱۱۵۲) (۱۱۵۳) (۱۱۵۴) (۱۱۵۵) (۱۱۵۶) (۱۱۵۷) (۱۱۵۸) (۱۱۵۹) (۱۱۶۰) (۱۱۶۱) (۱۱۶۲) (۱۱۶۳) (۱۱۶۴) (۱۱۶۵) (۱۱۶۶) (۱۱۶۷) (۱۱۶۸) (۱۱۶۹) (۱۱۷۰) (۱۱۷۱) (۱۱۷۲) (۱۱۷۳) (۱۱۷۴) (۱۱۷۵) (۱۱۷۶) (۱۱۷۷) (۱۱۷۸) (۱۱۷۹) (۱۱۸۰) (۱۱۸۱) (۱۱۸۲) (۱۱۸۳) (۱۱۸۴) (۱۱۸۵) (۱۱۸۶) (۱۱۸۷) (۱۱۸۸) (۱۱۸۹) (۱۱۹۰) (۱۱۹۱) (۱۱۹۲) (۱۱۹۳) (۱۱۹۴) (۱۱۹۵) (۱۱۹۶) (۱۱۹۷) (۱۱۹۸) (۱۱۹۹) (۱۲۰۰) (۱۲۰۱) (۱۲۰۲) (۱۲۰۳) (۱۲۰۴) (۱۲۰۵) (۱۲۰۶) (۱۲۰۷) (۱۲۰۸) (۱۲۰۹) (۱۲۱۰) (۱۲۱۱) (۱۲۱۲) (۱۲۱۳) (۱۲۱۴) (۱۲۱۵) (۱۲۱۶) (۱۲۱۷) (۱۲۱۸) (۱۲۱۹) (۱۲۲۰) (۱۲۲۱) (۱۲۲۲) (۱۲۲۳) (۱۲۲۴) (۱۲۲۵) (۱۲۲۶) (۱۲۲۷) (۱۲۲۸) (۱۲۲۹) (۱۲۳۰) (۱۲۳۱) (۱۲۳۲) (۱۲۳۳) (۱۲۳۴) (۱۲۳۵) (۱۲۳۶) (۱۲۳۷) (۱۲۳۸) (۱۲۳۹) (۱۲۴۰) (۱۲۴۱) (۱۲۴۲) (۱۲۴۳) (۱۲۴۴) (۱۲۴۵) (۱۲۴۶) (۱۲۴۷) (۱۲۴۸) (۱۲۴۹) (۱۲۵۰) (۱۲۵۱) (۱۲۵۲) (۱۲۵۳) (۱۲۵۴) (۱۲۵۵) (۱۲۵۶) (۱۲۵۷) (۱۲۵۸) (۱۲۵۹) (۱۲۶۰) (۱۲۶۱) (۱۲۶۲) (۱۲۶۳) (۱۲۶۴) (۱۲۶۵) (۱۲۶۶) (۱۲۶۷) (۱۲۶۸) (۱۲۶۹) (۱۲۷۰) (۱۲۷۱) (۱۲۷۲) (۱۲۷۳) (۱۲۷۴) (۱۲۷۵) (۱۲۷۶) (۱۲۷۷) (۱۲۷۸) (۱۲۷۹) (۱۲۸۰) (۱۲۸۱) (۱۲۸۲) (۱۲۸۳) (۱۲۸۴) (۱۲۸۵) (۱۲۸۶) (۱۲۸۷) (۱۲۸۸) (۱۲۸۹) (۱۲۹۰) (۱۲۹۱) (۱۲۹۲) (۱۲۹۳) (۱۲۹۴) (۱۲۹۵) (۱۲۹۶) (۱۲۹۷) (۱۲۹۸) (۱۲۹۹) (۱۳۰۰) (۱۳

الاعلام ترکی شود.
اشترنوخ [اُت رن] (ترکیب اضافی)
 جبل . (متاهی الارب) . (اقرب الموارد) .
اشترنک . [رات ر] درخت بیروح
 باشد که از زمین روید برشبه مردم درملک
 چین و سرآن نیز بیروح آدمی باشد و
 هر کس که آن درخت را بر کند در حال
 ببرد و آنرا بیروح الصنم گویند و مردم
 گیاه نیز خوانند .
 صیغی گوید .

هندیون دریای خونخند چین چو دریا پاراد
 زین قبل دویک بچین برشبه مردم اشترنک
 (از اوهی) همان اشترنک است نامه
 اگر خاک بنای تو آرد بچنک

خو رفوق گویند سخن اشترنک
 (شرفنامه مشیری) .

در جوع به اشترنک و مردم گیاه شود .
اشترنک . [ر] معرب اشترنج
 رجوع به اشترنج شود .
اشتر و ا . [اُت] (را حامة خوانی که از
 پشم شتر سازند . (ناظم الاطبا) .
 || بارشتر . (ناظم الاطبا) .
 || موی شر . (ناظم الاطبا) .

در جوع به شعوری ج ۱ ص ۴۳ اشود .
اشتر و اینه [اُت] (ر مرکب) مقدار
 بارشتر . اشتر بار . شتر و ابر . صاع
 (بحر الجواهر) . حمل بعیر . و سق (دبختی) .
 گروهی گویند دو سق و پنجاه سرهنگ اسیر
 بودند و دوست و نگاه و شش اشتر و ابر
 اوزرو گوهرها .

(ترجمه طبری) .
 جزاوا از خسروان هر گز که داده است
 بیک ره ننج اشتر و ابر دینار

فرخی .
 و گفت هزار و هفتصد استاد شاگردی کرده
 و حد اشتر و ابر کتاب حاصل کرده .
 (بذکر قلاویاه نادر) .

در جوع به اشتر بارشود .
اشتر و ان . [اُت] (س) سران
 استرمان . ساربان رجوع به اشتر بان
 شود .

اشتر و زیره . [راج] از سنی آب و
 ملاز مرد . (تاریخ قهس ۱۲۰) .
اشتر و غ . [اُت] (ر) خنجر است که
 آنرا اشتر خاره هم گویند . گیاهی که ستر
 بر عیت خورد . (ناظم الاطبا) .

در جوع به شعوری ج ۱ ص ۴۷ اشود .
اشتره . [اُت ر] (راج) دهی از
 دهستان کوهکشت جنت طرمان شهرستان
 خرم آباد .

۱۵۰۰۰ گری ناضب کوهکشت - کنار
 ساختری راه سوسه فرعی خرم آباد به

کوهکشت قیه ماهور - متصل مالارای -
 سکه ۲۴۰ شبه - لوی لکی آب از قنات
 اشتره محصول قنات ترناک - شغل زراعت
 گه داری - صنایع دستی زنان سیاه حادر
 باقی راه مارو حد فصل خشکی اتومبیلرد
 ساکنین از طایفه گراوند - حادر نشین
 میباشد .

(فرهنگ جغرافیایی ایران ج ۶) .
اشتره آدم . [راج] از رستاق
 سراجه واقع در قم (تاریخ قم ص ۱۳۶)
 و همان مؤلف ذیل سراجه آرد :
 اشتره آدم . (۲) ص ۱۱۴

اشتره المانجه . [راج] از
 رستاق سراجه . (تاریخ قم ص ۱۳۶) .
اشتری . [ات ی] (س نسبی) این
 نسبت میکنند به شععی باشد که نام وی
 اشتر بوده و با به (اشتر) که ناسیه میان
 همدان و نهاوند است . (از انساب سمایی)
اشتری . [ات] (راج) ابو محمد مهران
 بن محمد اشتری . وی معلوم نیست که
 آیا به اشتر ناحیه در نهاوند مسوم است
 یا یکی از اجداد وی اشتر نام داشته اند .
 از معجم البلدان) .

و سمائی آرد .
 ابو محمد مهران بن احمد بن مهران اشتری
 بصری نام و نسب و را بدینسان ابو بکر بن
 مردوه در تاریخ استهبان آورده و از روایات
 محفوظ وی حدیثی از محمد بن احمد بن ابی
 رساله بصری روایت کرده است .

عقبه من حکمت وی در اصل از مردم
 اشتر بوده و سسی به بصری هم شهرت یافته
 است با نام شعوی اشتر بوده است .
 (از انساب سمایی) .

اشتری . [ات ی] (راج) امین الدین
 احمد بن اشتری منسوب به قریه اشتر به
 حافظ شعی امامزاده است از ناح العروس
اشتری . [ات ی] (راج) نفیس الدین
 مهران شعوی از وزیر قلکی حدس آورده
 و بر شعی بن امیر العباد ابوی اشتره سماح
 کرده است (از راج العروس) .

اشتری . [ات] از جاهای موزنی است
 که در شوش بوخت میباشد .

اشتر بنان . [ات] (راج) قریه بدو رسند
 و بدی رود واقع در کنار راه ملایر و رود سرد
 مهران سوقای و ماله آرد در (۴۲۰۳۰) گری
 مهران و (۳۴۰۰۰) گری نهاوند مرکز
 ناحیه سیلا حوره ملایر و در رجوع به
 حراهی غرب ایران ص ۲۷ اشود .

و در فرهنگ جغرافیایی ایران آمده است
 قصه گری در بخش اشتر بنان شهرستان ملایر در
 ۱۹۰۰۰ گری سه هزار باختری و رود کنار راه

شوش و رود در ملایر چلگه متصل - سکه
 ۰۰ ۴ - شبه لری فارسی .

آب از قنات و چاه محصول - غلات ترناک
 ابر و ریشات - شغل زراعت و گلکاری -
 فزادارات دولتی بقصداری پست و تلگراف
 و ست زاننداری ۱ رستان و ۴ باب
 دکان مختلف فلز و راههای مورد استفاده
 بخش اتومبیل رو میباشد .

(فرهنگ جغرافیایی ایران ج ۶) .
اشتر بنان - نام یکی از بخشهای شهرستان
 مرو سرد میباشد که در ۲۴۰۰۰ گری شمال
 آن شهر واقع و حدود آن بشرح زیر
 است .

از شمال به ملایر از جنوب بشهر مرو و در
 خاور به اراک از باختر به نهاوند موقعیت
 طبیعی چلگه هوای آن سرد و سردوزستان
 خیلی سرد است .

آب مشربی این بخش از چهار رسته قنات
 موسوم به سراب مردانه - سراب زنانه
 قنات بنگانه و قنات کبیر به تأمین میگردد
 منهب شبهه و زبان اهالی لری است .

محصولات عمده - غلات ترناک لبنیات
 انگور است .

شغل عمده مردان زراعت و گل کاری اغلب
 برای تأمین معاش خود به شهرستانها
 مروان . صنایع دستی زنان قالیبافی .
 این بخش از ۶۴ آبادی بزرگ و کوچک
 تشکیل گردیده و جمعیت آن در حدود
 ۲۸۹۲۰ تن میباشد .

(فرهنگ جغرافیایی ایران ج ۶) .
اشتریه . [راج] دهی جزء دهستان
 طبرود بخش دستجرد شهرستان قم .

(۲۲۰۰۰ گری) شمال خاور دستجرد در
 کوهستان - متصل - سکه ۸۹ - شبهه -
 فارسی قنات - غلات من عشق انار و سیب - شغل
 زراعت .

راه مالرو از طریق طبرود مشتب مبرود .
 فرهنگ جغرافیایی ایران ج ۶) .

اشترشان . [رات] (راج) (منظره -)
 در اسبابا . (۱) واقع است . رجوع به
 حلال السند ص ۱۱۶ و مقصود اشود .

اشطاط . [رات] (ع مس) حور کردن
 بر کسی در حکم . (معنی الارب) .
 (آدمواج) مشب کردن (ناح احادریقی) .
 از چند کسب . (دوری) .

۱ دور زمین دور بجزا . (معنی الارب) .
 (آدمواج) .

دوستان . (متنی الارب) . (آدمواج) .
اشترتاب . [رات] (ع مس) ۱۱ تا از حیری
 خاکرمس . (ناح المصنوعه بقعی) .

(دوری) .

راه از حیری ستان . (فرهنگ خعی) (۳)

اشتغال . [رایت] رجوع به اشتغال شود .

اشتغال . [رایت] (ع) (۱) انروخته شدن آتش . (منتهی الارب) (تاج المصنفین) (صیغ الفاعل) . (زودنی) در انروختن آتش (آنندواج) - انروختن . برانروختن . انروزش برانروزش . انروزش مشتعل شدن زمانه کشیدن . در گرفتن آتش . انروختگی برانروختگی . روشن شدن آتش . آلو گرفتن . آلو گرفتن .

انروخته شدن آتش (ترجمان علامه جرجانی ص ۱۲) .

دو تو کجا رسد کسی چون موسی اندر آتش کردوز حاصلی به جز برق و اشتعالش . خاقلاتی .

|| آشکار شدن سیدی در موی . پیدا شدن سیدی در موی (ترجمان علامه جرجانی ص ۱۳) هویدا شدن سیدی در موی . (تاج المصنفین) . (زودنی) در انروختن سر موی سید . (آنندواج) . و اشتعل الرأس شیباء (تر آن کریم) .

|| اشتغال جنک . ترم . (منتهی الارب) . اشتغالك . [رایت ل] [رایت ل] (رایت ل) شعله کوچک و خرد . || خصومت و مناقشه و نزاع (نظم الاطباء) .

اشتغاله . [رایت] (ع) (ص) دور رفتن در بیابان . (منتهی الارب) . (اقراب الموارد) . || متم کردن بر کسی . (منتهی الارب) . (اقراب الموارد) . || فخر کردن بر کسی . (منتهی الارب) . (اقراب الموارد) .

|| مشتبه شدن کار . (منتهی الارب) (اقراب الموارد) .

|| بسیار شدن عدد چنانکه گویند فلان خانمان را میسرود و آنها را فروزون یافت (اقراب الموارد) .

|| کلاری بر کسی . بزرگ و عظیم شدن . (اقراب الموارد) .

|| حنک میان دو گروه . وسعت یافتن و بزرگ شدن . (اقراب الموارد) .

|| حساب چیزی بر کسی مشتبه شدن چنانکه بدان رهبری شود (اقراب الموارد) .

|| بسیار شدن شران و معتلف گردیدن آنها (منتهی الارب) . (اقراب الموارد) .

|| کسی در کار عزیز و املاک خود سرگردان شدن یعنی اتقان امورش پراکنده باشد که نداند کدام را آنگاه کند . (از اقراب الموارد) .

اشتغال . [رایت] (ع) (ص) بکاری برداشتن (منتهی الارب) . (آنندواج) مشغول شدن (تاج المصنفین) . (زودنی) . (مؤبد الافلا) .

بکاری در شستن . بکاری سرگرم بودن ؛ اشتغال بشرح احوال هر يك مقصود کتاب غایت گرداند . (ترجمه یبسی ص ۲۵۷) ز آن میفهمد که عاشق صادق نباشد ش یروکی نفس خویشتن از اشتغال دوست . (بدرج سمدی) .

|| در صورتی که عرب معنی است بنام و باب اشتغال عامل از موصول و آنرا باب ما مضی عامله علی شریعة التفسیر نیز گویند و کیفیت آن چنانست که اسمی بر فعل یا شبه فعلی مقدم شود و آن فعل یا شبه فعل در ضمیر واجب بآن اسم با در معلق آن عمل کنند و از عمل کردن در خود آن اسم یا مفعول به امری خبری جوید همچنین آن فعل یا شبه فعل که پس از اسم آورده میشود باید چنان باشد که اگر آنها را بر اسم مسلط کنند معنی اسم را بجای ضمیر یا معلق آن آورند . آنرا معنوب کنند . و بنا برین اسم مقدم را هم میتوان بر حسب مستدا بودن بر رفع خواند و هم آنرا نصب داد .

سپس باید . دانست که درباره نصب آن اختلاف شده است گروهی بر آنند که نصب آن بفعلی است که لزوماً در تقدیر است و موافق فعلی است که لفظاً یا معنا طاهر میباشد و برخی گفته اند نصب آن بفعل مقدم پس از آنست . همچنین درباره عمل فعل مزبور نیز اختلاف است گروهی گویند آن فعل در ضمیر و اسم هر دو عمل کنند و برخی بر آنند که تنها در اسم ظاهر عمل میکنند و ضمیر معنی است .

و باید دانست حالت اسمی که پس از آن فعل واجب ضمیر آن میباشد بر رفع گویند است .

۱- لزوم نصب آن .

۲- لزوم رفع آن .

۳- نصب آن بر رفع واجب است .

۴- نصب و رفع هر دو یکسان است . در رفع آن بر نصب واجب است .

و هنگامی نصب اسم مقدم لازم است که پس از کلماتی واقع شود که اختصاص بفعل دارند مانند : بان و شبها در این مثالها ، ان ریداً اقبته ما کرهه ، و حبسا عرواً اتقاه قارهه .

همچنین اگر اسم در اشتغال بحر همزه واقع شود نصب آن لازم است مانند : این بکاراً فارقته وعل عرواً حدت (حکام اسمی) که در هر دو واقع میشود بعداً ذکر خواهد شد .

و اگر اسم مقدم پس از کلمه هائی که معنوی باشد مانند حسد چون اذای فتاحیه واقع

شود ، باید اسم لزوماً بنا بر مبتدا بودن مرفوع خوانده شود مانند : خرجت فاذا رید اقبته . زیرا هیچ کلمه جز مبتدا یا خبر پس از (اذاً) نیاید مانند : فاذا هم یضاه فاذا لهم مکرهم آیاتنا (۲) و عمل پس از آن واقع نمیشود .

همچنین هنگامی که فعل پس از کلماتی در آید که در صدر کلام واقع میشوند ، رفع واجب است مانند (مای) اشتغال و (مای) تازی و ادوات شرط چون : رید هل رأیت و شانه ماصحبه و عید الله ان اکرمک . و اگر فعل قبل از طلب واقع شود مانند : امر ونهی و دعا نصب اختیار شده است چون : ریداً اضربه و عرواً لا تهنه و خالداً اللهم اغفره . و بشرأ اللهم لا تمده .

ولی اگر بجای فعل اسم فعل آید ، رفع واجب است چون : ریدت را که . همچنین اگر فعل امری باشد که بدان صوم ارائه شود رفع واجب است چون : السارق و السارفة فاقطعوا ایدیهما . و این گفته این حاجب است .

و نیز نصب هنگامی برگزیده میشود و بر رفع ترجیح دارد که اسم پس از کلمه ای واقع شود که اغلب آن کلمه بعد از فعل میآید مانند : ما شغلتنا اشتغال چون : آیشراً منا و احدا تنبه . و این هنگامی است که بین اسم و همزه چیزی بجز ظرف فاصله نشود و گرنه مضارع رفع است .

و نیز اگر اسم پس از (ان) و (ما) و (لا) ی فاقیه واقع شود ، نصب ارجح است چون ما زیداً رأیت و (حیث) اگر اراد (ما) مجرد باشد در همین حکم است زیرا کلمه مزبور مشابه ادوات شرط است و غالباً جز فعل چیزی پس از آن واقع نشود . مانند : حیث ریداً تلقاه ما کرهه .

دیگر از موارد اخبار نصب اینست که اسم پس از حرف عاطفی در آید که بدون فصل آنرا بر معمول عمل متصرفی عطف کنند چون : ضربت ریداً و عرواً اکرمته زیرا جمله فعلی مرتبط بر آن عطف گرفته شده است و تشابه در حمله معطوف بهتر از تباين آنهاست .

ولی اگر میان معطوف و معطوف علیه کلمه فاصله شود آنگاه مختار رفع است چون : قام رید و اما عروفا کرهه . و بعد فعل متصرف برای خارج کردن افعال نصب و مدح و ذم است چه عطف بر آنها تأییدی ندارد .

۱- در حقیقت در مین مورد هم بظاهر پس از (اذا) خبر آمده است زیرا لهم . حارو و معروض است و بر مبداء مقدم شده است و معروضت که حارو معروض و ظرف خودش شین اند پس در همه جا میآیند . و بنا برین در حقیقت پس از (اذا) مبتدا آمده است بشرح .

و اگر اسم معطوف پیش از فعل متصرفی در آید که بمنزله مبتدائی مقدم بر آن خیر باشد مانند کرمها و زید ضربه عتدهها . در این صورت ضمیریم میان رقع بر حسب ابتدا و خیر بودن و نصب بنا بر عطف کردن بر جانه (اگرچه) و جسته نخست در این مثال دارای دو وجه است زیرا از نظر اول آن اسمی و از نظر آخر آن فعلی است .

و در جز آنچه گشت رقع ترجیح دارد و بسبب نبودن موجب و مرجح نصب و موجب رقع و برابری هر دو امر . چنانکه ملائحه شد در این مبحثه گفتگوها درباره رقع و نصب اسم است و بنا بر این چون در زبان فارسی آخر کلمهها که ترتیبی پذیرند و اگر هم تغییر کنند بسبب عطف در گری بحر موجباتی است که در زبان عرب وجود دارد . اریش و در نحو فارسی موردی برای بحث از (اشغال) یافت میشود . صاحب نهج الادب که در ۳۸۳ مقالهائی از اشغال فارسی برای اشغال آورده متوجه تفاوت نحو فارسی و عربی بوده است و اینک عین مقالههای وی نقل و مورد بحث واقع میشود . نواد دوست گرهائی بر مگرد . بدواز (بر مگرد) لفظ (ارد) مصنوع و تمام مصرع بر سیل ما اصغر عامله علی شریطة التفسیر - دوست مفعول به بر مگرد معذرت است و (بر مگرد ازو) تفسیر است و حامل معنی این باشد که « تو بر مگرد اردوست اگر هاقلی بر مگرد از او . (از بهادر بوستان) .

در صورتیکه به بحر و نیازی بچنین نتیجهای مخالف ذوق نیست و مصراع مزبور را که بطرح صورتی آید در آن قلم روی داده اگر صورت اصلی در آوریم چنین میشود . نو اگر هاقلی اردوست بر مگرد .

و اگر هاقلی جمله ناقص است که معنی آن بسبب حرف ربط اگر هاقلی و تا تمام است (نو) مستدا به است و صدر (ی) را تا کید میکند (عاقبت) مستدا است و رابطه بقیمه و برای احصاء حذف شده و اصل حبیب بوده است . نو اگر هاقلی هسی که کلمه رابطه (هست) محدود است حصه دوه که مکمل جمله ناقص بحسبیه است . اصطلاح عربی حده معنی است یعنی مسدود و رابطه آن عمل بر مگرد است و عامل (مستدا به) هم محدود یا مستتر است (نو) و دوسر مفعول بواسطه برای درمورد است . بواسطه (نو) .

بنابر این هیچگونه استعالی وجود ندارد زیرا شرایطی که در عرب (اشغال) عربی ذکر شد در این مثال تطبیق نمیکند .

مثانهای دیگری را هم که مؤلف آورده در همین سباق میتوان توجه کرد زیرا اساس معنی اشغال که رقع و نصب است در فارسی وجود ندارد

و تفاوت میان باب اشغال و تنزلع اینست که درین باب میان دو معمول یعنی اسم مقدم (مفعول به) و ضمیر راجع بدان تنازع روی میدهد و در باب تنزلع قضیه برعکس است و باید دانست فعل یا جانشین آنرا مفعول یا مشتعل و معمول پس از آنرا شافل یا مشغول به و اسم مقدم را مشغول هت یا مشتعل هت نماند . و مشغول به یا ضمیر بواسطه یا بواسطه حرف و یا متبوع و یا مضاف است و مشغول هت یا مفرد و یا مضاف و یا مشوع باشد .

|| یکی از اصول اصلی است که در علم اصول فقه مورد بحث است و خلاصه آن اینست ، شخصی که در حدود حقوق احکام شرعی است ، یا بحکم قطع پیدا میکند یا شن و یا شک . در صورتیکه شک پیدا کند محرای اصول عملی است و آنها چهار اصل هستند ، زیرا یا حالت سابق بر شک معلوم است و آن مورد استصحاب است و یا حالت سابق معلوم نیست ، در این مورد هم با شک دراصل تکلیف است و آن مورد برائت است و یا سابق در اصل باشد در اینجا اگر امر در این دو مورد دوم محدود نباشد یا اطراف شک محدود و نامحدود است و این صورت احتیاط لازم نیست و یا اطراف آن محدود و معصور است که در اینجا مورد اصل احتیاط یا اصل اشغال است . پس مفاد اصل اشغال اینست که هر گاه علم با اشغال نه (علم بشکیف) داریم ، باید عمل را طوری انجام دهیم که برائت بقین پیدا کنیم .

اشغالات - [ایت] [ع ر] رج اشغال مشمولینها و سرگرمیها .

اشغال داشتن - [ایت تا] [مع] مرکب (مشغول بودن بکاری ، سرگرم بودن بکاری)

|| توجه قلبی مکنسی یا حیرت و رند دلا مرده بدانی که کیست آنکه مدارد بعدا اشغال . معنی -

معنی بگویی با من که حنان امیر حشم که بچوبستن مدادم بوسودت اشغالی . طلیات سعدی .

اشغال ورزیدن - [ایت و تا] [مع] مرکب (بکاری سرگرم شدن بکاری مشغول شدن)

اشغاک - [ایت] [ع مع] شقایق . (معنی) (منتهی الارب) (آندراج) (روزنی) .

اشقی - [ایت] [را] ترکبست ، شتائک . (شرفناه منری) .

اشقاق - [ایت] [ع مع] گرفتن کلمه از کلمه . (منتهی الارب) . (منتهی الارب)

شدن کلامی از کلامی (تفاسیری) معنی از معنی شکافتن . (روزنی) بر آوردن معنی از معنی شکافتن معنی از معنی . (نواح المصادر) . شدن کلامی از کلامی . کلمه از کلمه گرفتن و آوردن چنانکه گویند ، ضربت از ضرب مشتق است . (از اقرب الموارد) .

اشقاق کلمه از کلمه ، شکافتن معنی از معنی . (زمخشری) .

بیرون آوردن کلمه از کلمه دیگر و شرط آنکه در معنی و ترکیب با هم مناسب و در صیغه مفایر باشند . (از تعریفات جرجانی) .

|| در صحاح آمده است : الاخذ فی الکلام و فی الخصومة بیننا و شمالا مع ترک القصد و هو معجز (نواح العروس) در سخن و خصوم . جیب و راست را گرفتن یا ترک قصد . (از اقرب الموارد) در آمدن در سخن و سخن را در خصومت چهار است برین و جیب و راست رفتن در آن حال . (منتهی الارب) .

|| اسب در دویدن ، جیب و راست رفتن . (از اقرب الموارد) .

|| راه فلات را ، بیودن و از آن گذشتن . (از اقرب الموارد) .

|| شکافتن . (عیانت) . (منتهی اللغات) . شکافتن شدن ، جدا شدن . رجوع به شکافتن شود .

|| نیمی از چیزی فاستدن (روزنی) . نیمه چیزی را گرفتن . (منتهی الارب) .

|| به گرفتن هیزم و حر آن . (عیانت) (منتهی اللغات) .

نیمی فاستدن . (نواح المصادر) نیمه جلی را گرفتن (حوی) هیزم و حر آن . (از آندراج) (۱) .

|| نیمه چیزی را گرفتن چنانکه در اسباب آمده است . (از نواح العروس) .

نسه جبری ستادن . اصل هر جبری . (نواح الاحاطا) .

معنی از اشتقاق دور افتاد . کرم صلف کبر و افساد کبر است . خاقانی .

هم بدان دو کشتافاق قلبی از قلبی بود جرح و وسع از کسبت و نام تو گیر با اشتقاق . موحوری .

اشقاق - [ایت] [ع مع] یکی از علوم ادبی است .

ساحی خایفه آرد ، اشتقاق داسی است که در آن ارجح و کوی بیرون آوردن کلمه از کلمه دیگر گفتگو میشود و باید میان کلمه اصلی و معراج و کلمه دوم - خروج اصالة و فرعاً باعتبار سوهر آن ، مناسبی وجود داشته باشد .

۱ - در مش بطلح چنین است ، نیمه چیزی را گرفتن و هیزم .

رقبده اشهره جوهر . علم صرف را از این
 صرف خارج میکند برینا دو علم صرفی
 نیز در باره اصالت و فرعیت میان کلمات
 گفتگو میشود لیکن بر حسب هیئت آنها
 است و از جرهرت آن بحث نمیکند مثلا در
 اشتقاق از مقامیت : نهق و نهق بر حسب
 ماده آنها بحث میشود و در صرف از مناسبت
 آنها بر حسب هیئت هر یک سخن میرود و
 بنابراین دودانش مزبور از هم متمایز شده
 و توهم اینکه ممکنست صرف و اشتقاق یک
 دانش باشد . از میان رفته .

موضوع دانش اشتقاق لغات کلامی از لحاظ
 مزبور است .

حدادی این دانش بسیار است از قبیل قواعد
 معارج حروف و مسائل آن عبارات لغوی
 هستند که بدانها میتوان شناخت . اصلیت
 و فرعیت میان مفردات از چه طریق و چه
 شیوه است .

و دلائل آن از قواعد علم معارج و تنبیح
 مفردات الفاظ عربی و استعمالات آنها امتیاز
 میشود .

و غرض از علم اشتقاق بدست آوردن ملکه ایست
 که بدان انساب بوجه صواب و سببناستند
 و نهایت این علم احراز ظل در انساب
 است .

و باید دانست که معلول جوهر مخصوصاً از
 لغت شناخته میشود و انساب کلمات یکدیگر
 صورت کلی اگر در جوهر باشد آنرا اشتقاق
 گویند و اگر در هیئت باشد آنرا صرف
 خوانند و از اینجا تفاوت میان دانشهای سه گانه
 (لغت - اشتقاق - صرف) آشکار میشود
 و منبوه میگردد که اشتقاق واسعه
 همان دودانش دیگر است و بهین سبب در
 تحلیف آنرا پیش از صرف و پس از لغت معتم
 میآموزند گذشته ازین دانش اشتقاق را
 غالباً در کتب صرف میآورند و کتب آنرا
 مستقل از هم میکنند و این امر با بسبب کسی
 قواعد اشتقاق و یا صرف اشتقاق آن دو در
 مبنای است و میتوان گفت همین امر واسعه
 موحیاتی است که دودانش مزبور را یکی
 میسازد و در صورتیکه اتحاد در صورتی مسزود
 اتحاد در نفس ادریست . صاحب (الفوائد
 اللغویه) آورده

اشتقاق از کلمه ای به کلمه دیگر میگردد و کلمه
 اعتباری است

همی و ملائیمه منسوب به کلمه صرف
 در حروف اصول و معنی و اولی است تا آنکه
 و معنی در برابر همی حروفی همین گفته و
 از آن الفاظ بسیاری در ادب عربی مشتق
 شده بر حسب اقتضای رعایت سبب حد
 ساخته است .

در اشتقاق عبارت از همی اشخاص و بیرون
 کشیدند آمده است .

و برین سبب حروف آن را حسب آنچه این
 اسمی که موضوع مدز میشود اینست که
 میان دو لغت در همی و کسب معنی است

شود تا آنکه یکی از آنها بدستگیری و گرفتن
 لغتی از کلمه دیگر ازین راه شناخته گردد
 و اگر آنرا از حیث استیجاب یکی از آن الفاظ
 پیش در نظر بگیریم آنوقت آنرا باعتبار
 عمل میشناسیم و میگوئیم اشتقاق عبارت
 از گرفتن قرعی از اصلی است که با آن در
 حروف اصول موافق باشد و بر معنائی
 دلالت کند که بعضی کلمه اصلی سازگار
 باشد . انتهى .

و حقیقت مطلب اینست که در نظر گرفتن
 اصل زائد است و نیازی بدان نیست بلکه
 مطلوب علم اشتقاق موضوعات است زیرا
 وضع در حقیقت حاصل شده است ازینرو
 که مشتقند از اصل زبان و بواسطه میکنند .

و شاید مقصود از در نظر گرفتن عمل نوجیه
 تعریف متغیون از برخی معانی است .
 سپس باید دانست که آنچه در مشتق و مشتق
 من مورد نظر است اینست که دو کلمه مزبور
 در حروف اصلی با هم موافق باشند هر چند
 این توافق در تقدیر باشد زیرا حروف در
 در ایجاب استعمال و افعال مابع این توافق
 پیستند همچنین موافق مشتق و مشتق من
 در معنی نیز ممکنست در تقدیر باشد و آن یا
 از راه زیادت یا نقصان است .

و صاحب تقایس القون آورده .

علم اشتقاق که آن عبارت است از زد صیغ
 مختلفه به اصلی واحد جهت اشتراك
 ایشان در جمیع حروف اصول یا اکثر آن
 و تحقق مناسبت در معنی او . در اشتقاق از
 چهار چیز ناچار بود اصلی که آنرا مشتق من
 خوانند و قرعی که آنرا مشتق خوانند و
 مناسبت میان معانی او هر دو تغییر . و اشتقاق
 سه نوعست صغیر و کبیر و اکبر .

اما اشتقاق صغیر آنست که در صیغ مختلفه
 کنند به اصلی واحد بی تغییر و تغییر
 آن حروف جهت اشتراك ایشان در جمیع حروف
 و معانی حتی که صرف و صرف و صرف و
 مصروف و صرف و لا یصرف با صیغ امله
 هر یک از مکمل و حاضر و غایب مذکور و صورت
 مساوی و مجهول واحد و مشابه و جمع کدر حروف
 جمله با صرف است و البته عربیت خلاف
 کرده اند اینرا آنکه مشتق من مصدر است
 یعنی مذهب عربیان آنستکه اصل و مشتق من
 حدیث است و این آنکه دلالت مصدر بر نفس
 حقت است و پس و دلالت فعل بر صیغ
 و مشرق بر آن است و سنان درع و مشتق
 آنست که دلالت میکند بر هر چه اصل مشتق
 منه دلالت کند و زیاده معجز آنست که حقیقت
 او اینست که او را از آن ساخته اند باز ادبی
 هیئت پس حقیقت است مصدری فعل صغیر
 و است بر کسب و سبب است در آنکه در
 اصل بر کسب و مذهب کوفیان آنست که اصل و
 مشتق من معنیست حدیثی در اصل و فعل
 نیاس بر فعل میکند پس علیه اصل
 باشد و بر معنی آنرا معزود و ذروا پس

مصدری آمده است و اگر معر اصل بودی
 این معنی جایز نبود و این وجه زیاده قوی
 ندارد و این نیز در مثل سایر آورده است که
 مشتق من لازم نیست که همین باشد بلکه
 آن در بعضی موارد همین باشد همچو در سبب و
 عالم و سلیم و سلمی که از سلامت آمد و در
 بعضی مدین باشد همچو ستر که آن منبذ فتح
 است و [عثر] که آن منزال و سوؤال الحال است و
 ضراو که متبج است و ضراو که شدتست و
 ضریر که تأبیبی مادر زاد است و ضره که آن
 زن و شوهر است چه اینها هر چند از ضاد و وا
 خارج هستند اما ما موم نیست که مبدا اینها
 کدام است . و تغییر در اشتقاق صغیر بسیار بوده
 بوعد .

۱- تغییر زیادت حرکت فقط همچو نصر
 که از نصر غنصه صادرا زیاده کرده اند و پس
 ۲- زیادت حرف و حرکت همچو کاذب از
 کذب که الف زیاده کرده اند و پس .

۳- نقصان حرکت فقط همچو ضرب از ضرب
 بندهب کوفیان که حرکت را نقصان
 کردند و پس .

۴- زیادت حرف و حرکت همچو ناصر از
 صر که الف و کسره صادرا زیاده کرده اند .

۵- نقصان حرف فقط همچو ذهاب از ذهاب که
 الف نقصان کردند و پس .

۶- نقصان هر دو همچو خلا از غلیان .

۷- زیادت حرکت و نقصان او همچو خدر از
 خدر که کسره دال را زیاده کرده اند .

۸- زیادت حروف و نقصان او همچو سلمات
 که الف و وا از برای جمع زیاده کرده اند و
 که در معرفت بود نقصان کرده .

۹- زیادت حرف و نقصان حرکت همچو
 عار از عار که الف زیاده کرده اند و حرکت
 دال نقصان کردند .

۱۰- زیادت حرکت و نقصان حرف همچو
 خد از اخذ که ضمه را زیاده کرده اند و همزه
 را نقصان .

۱۱- زیادت حرف یا زیادت حرکت و
 نقصان حرکت همچو اضرب از ضرب که
 همزه زیاده کرده اند و بیاراقصان .

۱۲- زیادت حرکت و زیادت حرف و
 نقصان او همچو ساساکی از سکوی که همزه
 یا صبه زیاده کرده اند و از نقصان .

۱۳- نقصان حرف یا زیادت حرکت و
 نقصان او همچو اصل از اصول که وا نقصان
 کرده اند و کسب صداد را زیاده و ضمه او نقصان
 کردند .

۱۴- نقصان حرکت از زیادت حرف و نقصان
 او همچو کال از کلال که حرکت لاء نقصان
 کردند و الفی بیش از لام در امر و د و الفی
 به از او نقصان کردند .

۱۵- زیادت حرف و حرکت و نقصان هر دو
 همچو ارم از رمی که همزه زیاده کردند و وا
 نقصان و حرکت م زیاده کرده و حرکت
 را نقصان و آنچه از دو حرکت یا دو حرف

زیاده یا نقصان کرده باشند و بحرف یا
هو حرکت یا زیاده در افزوده شدن با اقسام
بد کرده می باشد. (از غایب الفنون).

و صاحب کشف اصطلاحات الفنون آرد :
در نزد دانشمندان زبان عرب گاهی اشتقاق
بانتیاز ظم است چنانکه میدانی گفته است و
اشتقاق آنست که میان دو لفظ در اصل معنی
و ترکیب تناسب باشد بدینسان که یکی از آن
دو لفظ بدیگری باز گردانده شود و بنا برین
سرود را مشتق و مرید را به و مشتق منه
خوانند . و گاهی اشتقاق بانتیاز عمل است
چنانکه گفته اند اشتقاق آنست که از افعال چیزی
را بگیرند که با آن در ترکیب مناسب باشد
بدینسان که بر معنی مناسب آن دلالت کند
و بنا برین ماعوذ را مشتق و ماخوذ منه را
مشتق منه نامند . اینست آنچه در (تاریخ)
در باره تقسیم اول آورده است . مثلا کلمه
(ضارب) در حروف و معنی مناسب (ضرب)
است .

و گرفتن کلمات از اصل یا در پیشه بیشتر برینست
که واضح چون در معانی آنها خصوصیات
اصل را مشاهده کرد ازینرو معانی بسیاری
از آن مشتق ساخت و زیاداتی بدان منضم
کرد که در برابر آنها حرمانی معین نمود و
در برابر معانی مشتق شده بر حسب اقتضای
رهایت تناسب میان الفاظ و معانی . الفاظ
بسیاری مفرغ کرد . بنا برین اشتقاق عبارت
از همین گرفتن و مشتق ساختن کلمات است
که مناسب یاد کرده . هر چند مناسبیت
مذکور ملازم آنست . پس اشتقاق عمل
مخصوصی است که اگر آنرا از حیث اینکه
صادر از واضح است در نظر بگیریم آنوقت به
علم آن نیلیم . میشود نه به عمل آن و
بنابرین چنانکه (میدانی) گفته است احتیاج
به تصدیق اشتقاق بر حسب علم است .
و حاصل نتیجه آن علم به اشتقاق است و
بنابرین میتوان گفت علم با اشتقاق آنست
که میان دو لفظ تناسبی در اصل معنی و
ترکیب یافت شود چنانکه باز گرداندن یکی
بدیگری و گرفتن مشتق از مشتق منقطع
گردد . و اگر آنرا درین حیث در نظر بگیریم
که گرفتن و مفرغ ساختن ما به عمل آن
نیارند است آنوقت آنرا با اعتبار عمل خواهیم
شناخت و سایر این میگوئیم : اشتقاق عبارتست
از گرفتن آنچه ایست حلاصه معنایی که
میدرسد در خصوص معنای اموی در
حاسبه معنی آورده و بعد و تحقیق در آن
مرداخته است . باید دانست که در مشتق
خواه اسم باشد یا فعل امور چندی ضرورت
دارد :

- ۱- دارای اصل ریشه ای باشد
- ۲- مشتق رسمی شناختی است که از لفظ
دیگر گرفته میشود و اگر کلمه از لحاظ وضع
اصل باشد و از این بدیگری گرفته شده
باشد . مشتق نخواهد بود .
- ۳- مشتق باید در حروف با اصل

مناسب باشد زیرا اصالت و فریضت بانتیاز
انند تحقق نمی یابند مگر هنگامیکه میان
آنها تناسبی وجود داشته باشد و آنچه معتبر
است اینست که در تمام حروف اصلی تناسبیت
یافت شود زیرا مثلا استباق « از سبق » با
استعجال (از عجل) در حروف زاید و معنی
مناسبت دارد ولی مشتق از استعجال نیست
بلکه مشتق از سبق است .

۳- مناسبیت در معنی است خواه در آن با هم
مشق باشند یا نه .

و این اتفاق چنانست که در مشتق معنی اصل
را نیایم و آن یا از بدلت است مانند (ضرب)
به معنی حدت مخصوص (ضارب) به معنی
ذاتی که این حدت بوی تعلق دارد .

و بای زبانت است خواه در آن آسان یافت
شود همچون اشتقاق (ضرب) از (ضارب)
بنابر مذهب کوفیان . و خواه نقصان یافت
نشود بلکه در معنی متحد باشند مانند مقتل
به معنی مصدر و مشتق از (قتل) .

برخی از صریحان بقصان اصل معنی در
در مشتق قائل نیستند و مذهب صحیح هم
همین است .

و برخی گفته اند : در تناسب ناگزیر باید
تغایر اندکی وجود داشته باشد و ازینرو
نمی توان مقتل را مصدر مشتق از (قتل) دانست
زیرا میان معنی آنها تغایری وجود ندارد
و صرف اشتقاق را ممکنست از جمیع معادلهای
مدکور استنباط کرد .

انواع اشتقاق :

اشتقاق بر سه گونه است زیرا اگر در آن
مواظقت در حروف اصول را با ترتیب میان
آنها در نظر گرفت . آنرا اشتقاق اصغر نامند
و اگر در آن مواظقت در حروف را بدون
ترتیب ملحوظ دارند . آنرا اشتقاق صغیر
خوانند . و اگر در آن مناسبیت در حروف
اصول از لحاظ موحدت یا مخرج در نظر
گرفته شود بدینسان که چنین کنیم در کلمات
حس با معنی و رسوم با جلوس اشتقاق وجود
ندارد . آنرا اشتقاق اکبر گویند .

اشتقاق اصغر مانند ضارب و ضرب و اشتقاق
صغیر مانند کشتی و کشت و اشتقاق اکبر چون
سلم و لب .

در اشتقاق اصغر ترتیب و در صغیر عدم ترتیب
و در اکبر عدم مواظقت در معنی حروف اصول
مستمر است بلکه در آن مناسبیت شرط است
حتی است به گونه اشتقاق که با یکدیگر
متغایر اند .

و بر این دانست که در اشتقاق اصغر مواظقت
مشتق با اصل از لحاظ معنی مستمر است و در
صغیر اگر مناسبیت چنانست که در معنی در
حده با هم مناسب باشند و این گفتار صاحب
معصر الاصول است .

و آنچه در بردند متصور است آنست که
نوع صحت را صغیر و در آنکه وسوسه را
اکبر می نامند و مراد از اشتقاق بطنی اصغر
است و شریف اشتقاق که در سابق ذکر

شد چنانکه ظاهر است ممکنست بدینسان
تعریف مطلق اشتقاق باشد و همچنین ممکنست
آنرا بر تعریف اشتقاق اصغر حمل کرد
به این طریق که از تناسب ، توافق اراده شود .
و در تعریفات برجانی اشتقاق بدینسان تعریف
شده است : اشتقاق جدا کردن لفظی از
لفظ دیگری است بشرط آنکه در معنی و
ترکیب با هم مناسب و در صیغه متغایر باشند .

باید دانست آنانکه تغییر در معنی را شرط
کرده اند بدین مفهوم توجه داشته اند که
مقاصد اصلی از الفاظ معانی آنهاست چه
هر گاه معنی متحد باشد آنوقت جدا ساختن
و گرفتن لفظ یا اشتقاقی بر حسب معنی
وجود نخواهد داشت و اگر بر حسب لفظ
امکان داشته باشد آنگاه چنان مناسب خواهد
بود که هر يك در وضع اصل شمرده شود .
در مشتق بجزی شناخته گردد که در اصل
با حروف اصول آن مناسب باشد و در معنی
آن اندک تغییری یافت شود و آنانکه
تغییر در معنی را شرط نکرده اند لفظ به
جدا شدن و گرفتن کلمه از دیگری از حیث
اصطلاحا گفته اند و در نتیجه قید تعریف از
تعریف حذف شده است .

اگر گفته شود کلمه است و آمد در هر دو
تعریف مندرج میشوند و آنوقت جمع بودن
و مفرد بودن آنها چه میشود ؟

باید پاسخ داد در اینجا احتمال می رود که
اشترک وجود داشته باشد و در شمولیت
اشتقاقی وجود نخواهد داشت و نیز ممکنست
تغییر را بطوریکه در نظر گرفت و بنا برین
در دو تعریف مندرج میگردند و از نوع
نقصان حرکت و روایت بطور آن شمرده
میشوند و اما در باره لب و حجاب معنی
واحد می توان اشتقاق یکی از آنها از
دیگری قائل شد مانند مقتل و قتل و هم
ممکنست هر يك را در وضع اصل قرار داد
و این تغایر اندکی اعنا نکرد .

و اگر گفته شود میان اشتقاق و عدل که
در باب تغایر منصرف متداولست چه فرقی
وجود دارد ؟

باید گفت متصور است که در عدل اتخاذ
در معنی منصرف است و اگر در اشتقاق اختلاف
در معنی شرط شود آنوقت با هم متغایر
خواهند بود و اگر اشتقاق اعم است .

ولی صیغ این صاحب در برخی از معنیات
خود متغایر در معنی در فعل تعریف کرده است
و بهتر آنست که بگوئیم عدل عبارت از
« جدا شدن » صیغه از صیغه دیگر است
با اینکه اصل بقاء بر آنست و اشتقاق نسبت
عدل اعم است و بنا برین عدل قسمی از
اشتقاق است و همین سبب این صاحب در
شرح کافی گفته است عدل از صیغه جدا میشود
که خود آن از همان صیغه مشتق است و
ازینرو عدل را از نله نله گرفته است .
اینها همه مناصد معنایی است که سید شریف
در حاشیه عضدی آورده است .

یابد دانسته که مشتق گاهی مفرد است مانند اسم فاعل و اسم مفعول و صفت مشبیه و اقل تفصیل و ظرف زمان و ظرف مکان و اسم آلت .

و گاهی غیر مفرد است مانند قاروره که از قرار مشتق است و بر هر مسافر و جایگاه مایمی اطلاق نمیشود و همچون دیوان مشتق از دیر که جزیرینج ستاره در نور چیزی دیگری متصف نمیشود و چون غم مشتق از مغمامه چه این کلمه به آب انگوری اختصاص دارد که بچوش درآید و شفت یابد و کف کند و بر هر چه در آن مغمامه یافت گردد اطلاق نمیشود و دیگر کلمات نظیر آنها .

و تعقیب این امر اینست که وجود معنی اصل در مشتق گاهی مخفی در نظر گرفته میشود که داخل در تفسیر و جزئی از معنی باشد و مراد ذات نامعلومی بهینوار نسبت معنی اصل بدانست خواه بعد از آن باشد یا وقوع بر آن یا در آن و مانند اینها چنین مشتقی در هر ذاتی معنی همان معنی و امراد می باشد اما در بعضی معنی که دارای اختصاص بذات نامعلومی دارد که دارای حصر است از پیش و در معنی خصوصیت صفت معنی حصر باذات نامعلوم در جمیع محال آن در نظر گرفته شده است .

و گاهی وجود معنی اصل ازین صفت در نظر گرفته میشود که این معنی برای سببه مشتق مصحح است و در میان دیگر اسامی مرصع برای آنست می آنگاه معنی را در سببه داخل میکنند و آنرا جزئی از معنی قرار میدهند و مراد مشتق درین هنگام ذات مخصوصی است که معنی در آن یافت میشود بمانند ازین جهت که آن معنی در این ذات است بلکه بافتار خصوصیت آنست چنین مشتقی در همه ذوات مخصوصی که این معنی در آنها یافت میشود مفرد نیست زیرا معنی آن همی ذات مخصوص است که در جز آن یافت نمیشود مانند لفظ امر هنگامیکه آنرا به قرقره یعنی احساس دهد که در وی حصر باشد و حاصل تحقیق است که صرف است میان سببه کسی به مشتق است و در معنی در آن نامهای همان کسی و معنی سببه نسبت به آن است (حاشا که در قسم دوم دیدیم که وجود معنی در مواضع دیگر مفرد بود) .

و بیار سببه کسی به مشتق وجود معنی در آنست که معنی را در معنی داشته باشد که در قسم اول دیدیم که وجود معنی در جمیع موارد بود و در این امر صفت دیگری از آن دو و صحیح برای اشتقاق است و در شایسته و صحیح و همه برای سببه میباشد (از مداف اصطلاحات الفون) .

و در باب فایده اشتقاق آرد :
و بعد خلاف کرده در آنکه در معنی صدق اصل شرطت نمیشود هر چه که مشتق صدق بود باید که معنی مشتق به صدق بود یا

نه اکثر علماء بر آنند که شرطت والا وجود کل بدون جزء لازم آید چه مشتق منحصر و مشتق است و ابوعلی سبانی و ابوهاشم رسراو گفته شرطت نیست چه مذهب ایشان آنستکه باری تعالی قادر و عالم است بصفات خود و بقدرت و علم که اگر عالمیت و قادریت او بجزم و قدرت منقل کرده باشند لازم آید که واجب معنی بشر بوده و این محال است و جواب از تفصیل آنستکه عالمیت و قادریت واجب بالعینند نه بالذات و حینتجرا انشاید که معلول تغییر یابند و همچنین خلاف کرده اند در آنکه بقاء معنی مشتق من شرط است در اشتقاق اسم مشتق به حقیقت یا به یاسر بر آنند که شرطت نیست مطلقاً و این از امام فخرالدین رازی آن است و بعضی گفته اند شرطت نیست مطلقاً و احیاً شرح ابوعلی سبانی این است و حمی گفته اگر بقاء ممکن بودی شرط است و اینها دلیل مذهب اول آنستکه در دید در حالتیکه صرف از صادر نمیشود صادق است که اوصاف بسبب سبب صادق حقیقت نباشد که اوصاف نیست بقیقت والا اشتقاق بقیض لازم آید و این ضعیف است باینکه در مصلحت متناقض میکند دیگر نیاستند و دلیل مذهب دوم آنستکه عبارات عبارات ازین لفظ الشرب و این معنی عام بر است از آنکه بر صیقل دوام باشد و این معنی مذهب نیز ضعیف است .

زیرا که اگر چنین باشد باید که به نسبت با مستقبل نیز بقیقت است لیکن در مستقبل باغاق چنین نیست و دلیل مذهب سیم آنستکه چون دلایل معارض شوند اصل اهدان است و اصل معنی گوئیم اگر قاعه اصل ممکن بود شرط است باصل بدلیل اول باشد و اگر بقاء اصل ممکن باشد همچو متکلم شرط نیست باصل دلیل دوم باشد و ضعف اسم ظاهر است و همچنین خلاف کرده اند آنکه شاید بعضی اسمانی کنند از برای تبری و معنی مشتق مشتق بود تبری و معنی گفته اند حایر بود باینکه آنکه مذهب ایشان آنستکه حق اسمانی متکلم است بکلامی ناقص و قائم بجزیه اگر کلام بذات او قائم بود لازم آید که تمام او معنی حواصی شود و از اینهاست که موسی (ع) کلام حق عالی را از درخت می چید گفتا قال الله حایر و دی من ماضی الزمان الایس فی القعة المبارکه من السحرة ان «موسی ای ان الله در العالمین و یسر علیا اسبحی حایر» داشته اند باین استقرای و درجوع معتقد بود .

و اگر معنی کلام از کلام او آن آوردن معنی چند است که معنی به آن واحد باشد لیکن مقارن معنی شرط است باصل قلی میباید و معنی ذات و ارفاق صلوات .
قسی است که قضا از قسمتها کرده

وله

تم اشیان عقاب عقوبت
دلم یاسین متاع مناهب
علی قلی گره

شده مقبول مقبولان عالم
قبولی در حل نایابم نیست
بیشتر در کلمات تازی این صفت یافته خود
نندارد از الفاظ پارسی هم توان یافت چنانکه
هدالرائی تیان (گویی)

بجستم و ناز او بکنز مروی دل نگر دلم
نکردم کرد او وقتی که گره ای زمین رو را
سالك بودی

از احساب روز حساب است در حساب
نه راز شیخ و معتقب و سعه بیم نیست
(آندراج)

و صاحب حدائق السحر آرد :
این را اقتضای نیز خوانند و این صنعت را
بلفظ هم از جمله بختیست شمرند و این
خان بود که دیر با شاه در نرس با نظم الفاظی
آرد که حروف اش در مقارن و مجانس
باشند در گفتار و ازین گونه در کلام خدای
هر وجه بسیارست و در آمل فر او ان مقال از
قرآن مجید : قائم و جهل الدین القیم
دیگر : یا نسفی علی بوسف دیگر : و
امنعت مع سلیمان لله رب العالمین دیگر :
و جانا فحبتین دان... دیگر قال انی لعلمکم من
القالین دیگر : فروح و روحان و ستمیم دیگر :
و ان یردک بخیر ملاذاد... دیگر ان انا قلنم الی
الارض ارضیتیم بالحدود الدیمان الاخرة ملان از
حریمتیم و عصبه هستت الله و رسوله دیگر :
و مشرکها لله فی النار و عمار صرھا الله
دیگر : الظلم طلمات یوم القیمة و از کلام
علی رضی الله عنه : یا حیران یا یحیاء احمیری
و ابیسی و عری فیری مثال از سخن بقاء
اللهم سبط علیهم الطم و الطمخون دیگر :
و خلق حاق و عیان سابق و سه منووه
و حیم و حیم : مقال از نظم تازی :

و قائم ام صرک الهموم
و امون منکل فی الامم
قله دعینی علی عسی

طان الهموم بقدر الهمم
نوقای کونم
هیشا ادا تا فی العراق

اقام الکرام و ما ذاکر و
همی مقسی من فاروقهم
غناء وجود بقاء الهموم

صبرین حس مریشانی گوید
از ری اندبا اعزاز و التجویب السعبار
فصرفه الفرضی کما جارت احارت
و جزینی گوید در اسمی :

و ما ات هل ذات الامر
ادا صبح املاک من باهله
و لیا علی علی حیره

کتاب : لاکه آنگاه

از شعر یلامی :

نوی توای خوب ترک نوآیین
در آورد در سهرمن بی نوایی
دهی کوی خوش روزنه سیراهوین
که مرگز مبادم ز عشقت رهائی
زوصفت رسیدست شاعر بشری
ز زنت گرفتست زادی روانی.

روز کی گوید .

اگر ت بده رساقت همی بیدرین
مبادرت کن وشاعش مباح چندین
(حدائق السحر فی دقائق الشعر) .

و در مرآت الغیال آمده است :

اشتیاق چنانست که چند لفظ که ماخذ
اشتیاق همه یکی باشد در بینی منگور
شود و مفارقت معنی در اینجا شرها نیست .
مثال :

حکیم آنکس که حکمت نیک داند

سمن محکم بحکم خویش داند
(مرآت الغیال ص ۱۱۶) .

و صاحب چهار گفتار آرد :

و آن چنانست که در لفظی کلام معانی اصلیه
اسامی و اصلاحو ملاحظه نمایند چنانکه درین
بیت حسن بن ثابت در مدح رسول خاتم
(ص) .

و شقی له من اسمه لیبیته

قدوالرش مسودوهذا معنی
و چنانکه در نثر دیلم سلطان (۱) بعد از کشته
شدن دسمن از که مسمی بود بمکان امام
مکان فمار کاسه و السلام . و چنانکه در
این ابیات مسعود سعد سامان .

ای عبید ملک سلطان یواش فرج اهل فرج
ناصر دین و دیانت خواجه نصر و ستم .
ایشا

عاد ملک و ملک یواش فرج مفرج ضم
که هم عاد جلال است وهم عبید اجل
اساس نصرت نصرت دسمن و ستم آنکه بدوست
توام داش و فضل و نظام دین و دول .
از (مجاز گلزار ص ۲۷۲) .

اشتیاقات . [ایت] (ع را) مع اشتیاق
اشتیاق اصغر . [ایت یق آخ] .

(ترکیب و صیغی) اما برای اشتیاق را ب
اصغر و اکبر تقسیم کرده و اشتیاق اصغر را ب
بدین سان آورده است : اشتیاق اصغر مانند
اشتیاق صیغ ماضی و مضارع و اسم فاعل و
اسم مفعول و جزاینها از مصدر . و مراد از
اشتیاق متداول در میان صریحان که گویند
فلان کلمه از کلمه دیگر مشتق است همین
اشتیاق است .

(ار کعب العنون) .

و رجوع به اشتیاق شود .

اشتیاق اکبر . [ایت یق آت] (ر کیب
نویسی) هر گاه دو کلمه در بیشتر حروف با هم
موافق باشند و در بقیه حروف تیر صاحب آنها
مجموع باشد آنرا اشتیاق اکبر خوانند مانند

(نق) از (نق) .

و بر حسب زای امام رازی اشتیاق اکبر
آنست که لفظ مرکب از حروف مجوز
مختلفی که امکان پذیر باشد تغییر یابد
چنانکه مثلا لفظ مرکب از سه حرف شش
صورت مختلفه را می پذیرد زیرا ممکنست
هر یک از حروف سه گانه آنرا در اول آن
لفظ قرار داد و بنا بر هر یک ازین احتمالات
سه گانه ممکنست دو حرف دیگر آنرا
بر دو صورت دیگر تر کیب کرد . مثلا لفظ
مرکیب از (ک ل م) شش تغییر بدیشان
می پذیرد اکلم . کلم . مکلم . لکم . مکلم .
مکل . و لفظ مرکب از چهار حرفه ۲۴ صورت
را می پذیرد زیرا ممکنست هر یک از چهار
حرف آنرا در ابتدای کلمه قرار داد و بر حسب
هر یک ازین احتمالات چهار گانه باز ممکنست
حروف سه گانه دیگر آنرا به شش صورت
در آورد چنانکه در کلمه سه حرفی یاد شد و
حاصل ضرب شش در چهار بیست و چهار است
و بر همین قیاس از کلمه های پنج حرفی نیز
میتوان ترکیبات گوناگونی بدید آورد
(از کشف الظنون ج ۱ ستون ۱۰۴) و
جرجانی آرد : اشتیاقی اکبر آنست که میان
دو لفظ دو معراج تناسب باشد مانند : نق
از نق . (از سر قافیات)

و صاحب نقایس الفنون آرد :

اما اشتیاق اکبر - عبارت است از دو صیغ
مختلفه یعنی واحد جهت اشتراک در اکثر
حروف و معنی و معنی که هر دو مشترک کنند
صاد و بی و متعارف و باقی و با هم می مشترک کسر
است الا قسم شکستنیست که از هم جدا شود
و قسم و خصم که اول اکل است حصص دهان
و همسوزنم و سلم که هر دو منسر کنند در لام
میم و مسازند بنا بر همین معنی مشترک و هست
کمالم و هبست که در دیوار افتد و سلم و می
که در عرض افتد . و همسوزن در وزیر که قایم
دو لفظ و مشتق کند در می که زهر با ول
بانگ گویند و ربر که بانگ شمر
مخصوص گشت . جهت آنکه با قوس
و دار و همسوزن و روح و روح و روح که شمشیر کند
در اصحاب و قوت و اسمعی در روح فوی
است از در روح . همسوزن و قط حنا که
گویند قط الشبلی چون بهما رسیده
مانند و چون پند را از او بدید مانند جهت آنکه
امتداد زمان کمتر است از دال و در آمار آمده
است که سر مات علی کانت انکار اذاعتلی
قد و اذا امر من قط زبعضی اولها استهانت
گفته اشتیاق هازست او کیفیت زد صیغ
مصلحه با اصلی یا احد آن از اصلی و درین
مرایب مراب از هم اشتیاقی بود و معنی
مراب آنست که ویند از این لفظ بر وزن
فلان کلمه صیغی اشتیاق کنی و در کیفیت آن
اشتیاق خلاصت چهار اصل اشتیاق را اند
که چون گویند کیف کنی من کدامان

کذا معنی آنستکه چون از آن لفظ صیغی
بر وزن آنکه او گفته باشد خواهند بنا کنند
آنچه اصول و قیاس اقتضای آن کند .
از حنف و اثبات و قلب در آنچه بجای آورده
و بعد از آن آنچه حاصل شود بدان تلقظ
کنند اگر در وزن موافق آن باشد و اگر
نباشد و اختلال بپذیرند که قیاس بر آن دلالت
کند نکند و قیاس ملحق بر طبع فارسی
آنستکه هر چه در اصل زیاده کرده باشند در
فرع نیز زیاده کنند و هر چه از اصل خلاف
حذف کرده باشند از فرع نیز حذف
کنند و قتیکه حذف در اصل قیاسی
بوده باشد . و قیاس قول دیگران آنستکه
هر آنچه در اصل زیاده یا حذف کرده باشند
بقیاس یا غیر قیاس در فرع نیز زیادت یا
حذف کنند مگر در وقتیکه در اصل علت
قلبی بوده باشد که در فرع موجود نبوده
برین تقدیر قیاس باقی در فرع آن لقب
نکنند چنانکه گویند در بل بر وزن مساوات
بس اگر خواهند از ضرب مثل محوری بنا
کنند بر قول جمهور گویند مغربی پشید
را زیرا که در وهنی که اقتضا حذف احدی
الرائین کند حاصل نیست چنانکه در اصل
بود چه معنی را چون یا نسبت الحاقی کردند
قیاس اقتضا آن کرد جهت نقل احدی الرائین
را حذف کنند و یا بآیه را بر او بدل کنند
و اینجه آن معنی موجود نیست در قول ابی طی
را معنی باشد چه پیش او واجبست که هر چه
از اصل بحسب قیاس حذف کرده باشند از
فرع نیز حذف کنند و اگر خواهند مثل اسم
اردها اشتیاق کنند بر قول جمهور و ابو هنی
گویند دعوی بنا بر آنستکه اسم در اصل سمو
بکسر سین یا ضم آن و حذف واو و اسکان
سین و زیادت همزه وصل همه غیر قیاس است
و بنوی دیگران که مطلق تغییر را اختیار
کنند سواء کان قیاسا و غیر قیاسی گویند ادع
اما اگر خواهند مثل صحایف ازدها بنا کنند
با اتفاق همه گویند و ما را بر آنکه در اصل دغنی
واقع شده اما در فرع دغای بود چون واو
در طرف افتاده ماقبلش مکسور بود قسما
کردند دهانی شد چون یا بعد از هر سه واقع
شده که آن همزه بعد از جمع الف بود ما را
با الف قلب کردند و همزه را یا بقتضا
قیاس صریغی در بابا باشد و اگر خواهند مثل
عسل از اصل بنا کنند گویند عسل و ارفال
و باع گویند قنول و بنیع و از ابی علی فارسی
بر سید که بیرون است و آنرا اگر خواهند از
وئی بنا کنند حکوه باشد گفت ما الی
الالات جهت آنکه همزه الله در اصل اولاه
بوده بود اول است بسمی معقول لانه
مالوهای معمود من الله و مع الایم الایه های عید
عماده و نیز حرکت همزه باله و صد همزه
هر چه قیاسی بود هموزن الجملیکن غله
حذف را در الله تاواست و همچنین اقتضای

۱ - مراد از سلطان نوح بن منصور سامانی و مراد از دیوانه و حقیقه اشتیاقی است .

لام تعریف در لام اصلی چه میماند هر دو الف
متوسط بود و گویند ابوحلی فارسی از این
خالویه یوسید که اگر خواهند از ا . ه
که نام درختی است صیغتی بر وزن مسطر
از استعاره اشتقاق کنند چون باشد و مسطار
در اصل مستطری بوده پشت روم نام شهر است
عرب کردند و اگر در اول اختیار اشتقاق کنند
گویند در اصل مستطری بوده باشد و مستطری در
اصل مستطری یا در آن آمده مقرونه بالف
کردند و از جهت اشتقاق او با ما حذف کردند
مستطری شد این خالویه بنا بر آنکه اشتقاق
منفصل است از مسطر متعیر شد پس ابوحلی
گفت مسأله زیرا که ا ه در اصل اواده
بود سه پیش میبویه آنستکه چون حال
الف مشکل شود در موضع عین آن را اصل
بر او باید کرد زیرا که اجوف و اوی بسیار
است پس مسأله در اصل مستطری باشد بر وزن
مسطل و او چون متعیر بود و ما قبلش در
حکم مقترح یا الف کردند مسأله مس
تلا حذف کردند همچو در مسطاع حدقی
قیاسی مسأله شد بر قول دیگران خود مسأله
باشد و اگر خواهند که از بیع مثل شکوت
اشتقاق کنند اگر شکوت را بر وزن قملوت
گیرند به بیعت باشد و اگر بر وزن قملوت
گیرند بیعت باشد و این متعیر است زیرا
که زیدتی موم ساکن در دویم اندکست و
اگر خواهد صحر اطمان فریب اشتقاق
گویند از بیع تشدید عین دوم زیرا که اطمان
اطمان بود حرکت نون و یا همزه نقل
کنند و نون را در موم اقدام کردند و اگر
سوادند مثل القنون از قول نایب اشتقاق
کنند گویند اقون و ایب در اصل اقوول
و ایوب بود و او دویم را در اقوول در و او
سیم اولیاه کردند اقوول شد و او را در
ایوب چون ساکن بود باید کردید و با
دریا اقدام کردند و مذهب افش آنسکه
انویل باشد جهت آنکه او اخیره را در اقوول
ار کسراحت احتیاج و اولت با یا کردند
اقوول شد پس و او دویم را بر فاعله مقرر
باید کردید و او را دریا اقدام کردند اقوول
شد و اگر خواهند که مثل عصمو از قول
اشتقاق کنند گویند قوی و در اصل قوو و او
اول هن العمدست و دویم لام العمل و سیم
زاید ه و عصمو و چهارم مکرو و او اخیره
با یا کردند پس و او را مسأله و او سیم را
با یا کردند و در سیم بگر اولیاه کردید قوی
شد پس سه را مکرر فعل کردید قوی شد
وصی هنا القیاس .

مغایس القنون او صفحه ۲۳ ص ۲۶

و رجوع به اشتقاق شود
اشتقاق صغیر [ا ی ت ی ق ک] ترکیب
وصیغی امر که در کلمه مشتق و مشتق منه
در اصل و ترکیب آنها متحد باشد آنرا
اشتقاق صغیر مینامند (حرف ت) (حرف ث) (حرف ج)
(از کشف القنون)
و جرحی آورد اشتقاق صغیر است که بیان

دو حرف در حروف و ترتیب تناسب باشد
مانند (س م ر ب) از (س م ر ب) (از تعریضات)
در رجوع به اشتقاق شود .

اشتقاق کبیر [ا ی ت ی ق ک] ترکیب
وصیغی اشتقاق کبیر است که دو کلمه در
حروف با هم متحد باشند ولی در ترتیب
موافق نباشند مانند (ج ب د) از (ج ن ب)
(از کشف القنون) .

و جرحی آورد اشتقاق کبیر آنست که بین
دو لفظ فقط در لفظ و معنی تناسب باشد
نه در ترتیب مانند (ج ب د) از (ج ن ب) .
(از تعریضات) .
و رجوع به اشتقاق شود .

و صاحب هابس القنون آورد
و اما اشتقاق کبیر عبارت است از رد صیغ
مختلفه با معنی واحد جهت اشرک در جمع
حروف و اصول با اعتبار تقدیم و تأخیر احروف
یا باعتبار اختلاف حرکت چنانکه گوئیم
اصل ترکیب ک . ل . ن . از برای شدت و
قوت و معنای ترا کبیر ممکنه از ویان راجع
به ترکیب ک و ل . ل . ن . است به معنی جرح
کردن و معنی شدت در ظاهر است و کلمه
و کلام از اصحا است و شدت تأثیر کلام در
قوس معنی است که افعال اخیره .
حرکات المنان لها النیام

و لایلام ما حرج اللسان
و کلام از من سخت را گویند و دویم کمال
بهرکات ثاب و معنی قوت در وهم
ظاهر است چه هر که کمال بود بناچار نفس
او قوی تر از ناقص باشد و سیم ملک که آن
عایه و قوتست و گویند منکته المعین چون
خمیر یک کرده باشند و ملک چون بقصر
بر آن چیز مالک شده باشد و چهارم اکم که
آن مشت زدند و سیم مکل مثل شر
مکول هر گاهی را که در او آب باشد از
سعی و سیم ملک که آن نام مالکی بود و
قال ملک الجیر حوون الهای خود را
بیخته و مادقت لما کا یعنی چیز مکه سنده
من کند خوردند و همچو ترکیب ق و ل که
وضع این حروف جهت سهولت و سفتی است
و ایستنی در ترکیب محمله او موجود چه
بر کبیر اول او ملا قوز است و معنی حفت
در سخن گمن ظاهر است و دویم قلو و آن
حروف حسی را گویند جهت حفت حرکت او
و قال قلو ت الی یعنی برمان کردن کلمه را
و چون بر مان کنند بناچار حقیف شود و سیم
واقی که آن سافتی است و چهارم لوق حنا که
در حدیب آمده است که لا اکل من الطعام
الا حالوق ای ما اعنت الیدی تعریکه
و بنحو قفل حدیثه گویند و قلو القلوی الحیل
چون حروف حسی را لای کوه رقه باشد ششم
لقو و اقوه پنج لام و کسر آن عتاب را
خوانند جهت حفت او و همچو ترکیب کی
که آن را قراری حفا وضع کردند و این
معنی در کسی ظاهر است چه کنایت خلاف
صریح باشد و یکی رساندن معنی است

چنانکه او را آگاهی باشد و از اینجاست که
گویند نکات صحر و کین گوشت بارز را گویند
که در بیان فرج زن باشد جهت خفای آن و
در بیان نیز این معنی ظاهر بود همچو ترکیب ق م
که از برای قلب وضع کردند و این معنی در قرم
که از برای غلبه شهوت گوشت خوردن است
یا همتر نوم و قمره که غلبه کردند در فلان
و مرق السهم چون از نشانه گذشته باشد
ظاهر است و در رقم که دایمه باشد و رقم
که شقیق است و مرق که مانند صبر است از
امقر الشیشی اذا امرت بیکست بدان و همچو
ترکیب م ل که وضع آن جهت جمعیت
است و این معنی در مال و اصل و ملا و الم و لام
ظاهر است و آنچه گویند سهم لام مرتب را
که بر او باشد و لامت الجرح چون استوار
گردد باشد با معنی مذکور عاید است و
لما یسینه هر چند نیامده است اما الماء با شقی
چون کرد در آمده باشد برو و نوات علی
الارض هم عاید است با آن و اشتقاق در
حرکات همچو سیم را بدینرا که از جانب شرق
آید و صبی مرگود گیرا و شوره و صامیل
را که حاه در حفت و حرکت مشر کنند و
مجموعه چینه و چینه و حینه که در استاره مشر کنند
و همچو بر او بر آن که در انطاق
مشر کنند و بیع قوت و حرکات در بعضی
دلیل بر آن اقوی همچو بر آنکه پشم قوی تر
است از کسر و کسر ارتقح و در مذکور است
اشتمنی ظاهر است و العلم من عند الله .

اشتقاقی [ا ی ت ی ق ک] معنی منسوب
به اشتقاق .
اشتقاق [ا ی ت ی ق ک] حانه را گویند که
طلاق و کسودکان سوزانیده را در آن
بیچند (برهان) چنانگیری (مرحک نظام) .
اشتقاق [ا ی ت ی ق ک] شکایت و گله کردن
(مرحک نظام) که کردن (منتهی الارب) |
نظم یکی برین و بوی خریدن اردو و
بسی نسبت بهود (از اقرب الموارد) .
| فلان مشتکی به یعنی او منتم است بدان
(منتهی الارب) .
| ساحل بومست را با دوغ زتند .

(منتهی الارب) .
اعلن الشکوه اعصی اللین او لطلب .
(اقرب الموارد) .
اشتقاق [ا ی ت ی ق ک] اشتکار صریح
بر شیر شدن ستان (منتهی الارب) .
(اقرب الموارد) .
اشتکار حلی شکبیر آوردن آن
(منتهی الارب) .
| اشتکار در حث شکبیر آوردن آن (اقرب
الموارد) | سرك ریزه بر آوردن آن
(منتهی الارب) .
| اشتکار گرم (س) بر دین مهال آن از
شاخ وی (منتهی الارب) .
| اشتکار آسان س ک بازیدن آن
(منتهی الارب) | سلت بلاییدن آن (اقرب
الموارد) .

اشتباه یا جا • باران آوردن آنها •

(اقرب الـ و آورد).

اشتباه • [ایت] (ع مع) مقته شدن

کاره حال اشتغال الامر اذا اشتبه (منتهی الادب).

این مصدق اقرب الموارد نیامده است.

اشتباه یوس • [ایت] (را) ناریشمان •

بهندی کاتبه ل است • (الفاظ الادویه) (۱) •

یونانی درستی است سطر و خارناک پوست

آن مانند قره سرخ و ضخیم می باشد

و سوس سوهایی را قانع است و ضماد آن با

سرکه در دندان را تخفیف دهد و بعبادت

دیگر آنرا ناریشمان گویند و بجای پای

اجد پای حلی به نظر آمده است (برهان).

نام دوختی است خلر دار که پوست آن از

دوای نافع است و نام دیگر درخت مذکور

داریشمان است • لفظ مذکور در ترجمه

طب یونانی به عربی معرب شد • (فرهنگ

نظام) •

اشتباه یوس • [ایت] (ل) رجوع به

اشتباه یوس شود •

اشتباه حونا • [ایت] (را) معالی سلطنت

(ناظم الاطبا) •

اشتباه • [ایت ک] (ل) یعنی تند و

قلب و زود رفتی کردن باشد بر کسی و

یزد رجزی گرفتن • (برهان) قهر قلبه و

تندی و زور

نیازد دیگر موخ هم اشلم

تند رفتن عمل بر گردن فم •

فاهوری به نظر از فرهنگ نظام) •

غالباً بلکه یقیناً لفظ ترکیست در لغات

ترکی اشتمام یعنی ستم نوشته است گو که

در بهار صبح و برهان اشاره ترکی بودنش

نکرده اند • (از غیاب اللغات) •

اشتباه گرفتن • [ایت ک ک د] (ع مع)

مرکب حالم و تندی کردن و داد و بیداد

کردن و تندی و زور رجزی گرفتن • و رجوع

به اشتمام شود •

اشتباه • [ایت] (ل) حرك خوبی که از

رحم نالاید • (ناظم الاطبا) • این کلمه

در برهان نیست و شاید مصدق اسیم و اشتمام

باشد • رجوع به اشتمام شود •

اشتمام • [ایت] (ع مع) اول غریبی

(منتهی الادب) در معنی اول عرب است

ولی در اقرب الموارد آورد • اشتمام بعبره •

بد است • و بنا برین معنی آهاز غریبی شتر

است که آهاز غریبی مطلق •

اشتمام • [ایت] (ع مع) زدن تخطار

سرین مذمه را تا بلند کنند پس بر سره بروی •

پهل اشتمام الکبش اذا شرب الالبه حتی

ترتفع فیسفد • و قال من الکباش ما یشتد •

ومنها ما یغل والقل ان یسفلوا یرفع الالبه •

(منتهی الادب) • و در اقرب الموارد چنین است •

اشتمام الکبش • شرب الالبه الاثنی حتی

ترتفع • یعنی قوی ذنبه ملحه را زد تا آنرا

پند کنند •

اشتمام • [ایت] (ع مع) در خود

پیچیدن جامه را • (منتهی الادب) • جامه را

در خود پیچیدن و آنرا بدور تمام بدن بستن

حائز که دست از آن خارج نشود و آن

اشتمام است • (از اقرب الموارد) •

اشتمال امری بر کسی یا چیزی • اصطلاح

کردن امر را • (از اقرب الموارد) • در لغت

گرفت اورا و اصطلاح نمود • (منتهی الادب) (۲)

فرا گرفتن • (عبادت) شامل بودن و فرا گرفتن

و دارا بودن • (فرهنگ نظام) •

اشتمال مردی • شناسیدن او • (از اقرب

الموارد) اشتمال الرجل بشقاقت • (منتهی

الادب) •

اشتمال بر شمشیر • زیر جامه خود کردن

آنرا • (منتهی الادب) •

اشتمال در حاجت • آمادگی آن شدن • (از

اقرب الموارد) •

اشتمال بر فلان • او را حفظ کردن (از

اقرب الموارد) •

اشتمام • [ایت] (ع مع) بوییدن •

(اقرب الموارد) • (منتهی الادب) •

اشتباه [ا] انگشت و زغال • (برهان) •

اگر ز قزم منصف و قطره بحدک

درون کوره دور خلمه شود اشتمو •

متصور خیر از ی نقل از (فرهنگ نظام) •

حالی را میز گویند که زغال دو آن در برند

(برهان) • انگشتان • (جوانگیری) نسخه

حلی انگشته • (فرهنگ نظام) نقل از

(جوانگیری) ماهره درین معنی یا اشهر

پای احدی بضعیف حیوانی شده باشد

والله اعلم • (برهان) •

اشتباه [ا] سبزه • (برهان) انگشت

که بریان اصبع گویند • (برهان) •

اشتباه [ا] [ا] [ا] یعنی اشتمو که زغال

وزغال دان باشد • (برهان) • انگشته •

(فرهنگ نظام) • نقل از (جوانگیری) •

اشتباه [ا] [ا] سبزه • (برهان) •

اشتباه • [ایت] (ع مع) بریان شدن

دیران ساختن • (منتهی الادب) •

اشتباه • [ایت] (ل) انگشته •

(ناظم الاطبا) •

اشتباه نگارت • [ا] [ا] [ا] یکی از

شهرهای آلمان و مرکز نیرک (۱) نزدیک

روستای نکاز (۵) است که دارای ۴۱۰۰۰۰

تن سکه و حاکم تشرین سومه نکاز میباشد

محصولات شیمیایی و شیمی بسیار دارد •

اشتباه [ا] [ا] نام رود است

از خسته مسترقه قدیم • (۱) بجای فوقانی

نون هم آمده است اشتمو (برهان) •

اشتباه آفتاب در برج عقرب و درین روز

مخار یعنی آتش برسان جشن کنند •

اشتمو گات • [ا] [ا] نام دومین قسمت

گاتهای اوستا • (از مزدیسنا ۱۲۸) و

رجوع به فهرست اعلام همان کتاب شود •

اشتموره • [ا] [ا] گیاه خاردار تلخ

که شتر رقیبت خورد • (ناظم الاطبا) •

اشتموریاس • [ا] [ا] ناحیه در شمال

کشور لیون • رجوع به حلی السنسیه ج ۱

ص ۳۰۰ شود •

اشتموریس • [ا] [ا] [ا] صاحب

حلی السنسیه ذیل اشتموریس و حلیقه (۸)

مینویسد اسان اشتموریس قدیم هم اکنون

ولایت اودواس (۹) و هرب آنرا از بیط

میخوانند • رجوع به صفحه ۵۸ ج ۲ حلی

السنسیه شود • و صاحب قاموس الاعلام

مینویسد جغرافی دانان عرب این کلمه را

بر خسته شمالی آسیایا یعنی آستوریا اطلاق

کرده اند • رجوع به آستوریا شود •

اشتموپیه [ا] [ا] [ا] نام نعبه از

بروس در خسته بومرانی • واقع در ۶۰

هزار گزی شمال شرقی شهر کولین و

بر کنار بحر اسوله میباشد ۱۸۵۰۰ تن

نفوس دژد و دارای کارخانه های مخصوص

به بارجه مانی و مسوخت منی و آلات

۱- در افاضه الادویه اشتلابوس است •

۲- دراز گرفت درمن منهی الارسله است و صحیح فرا گرفت است و فرهنگ ناظم الاطبا نیز عیباً همان قنط • منتهی الادب را نقل کرده است •

۳- Stuttgart •

۴- Wurtemberg •

۵- Nechar •

۶- در اوستا ushtavaiti اوشتا • یعنی سلامت و عافیت و آرزو مطلوب است و کلمه مرکب یعنی با زور رسیده • دارای آنده که حواستار است

«پارتول» ۴۱۹ • نام گات دوم از پنج بخش گاتها • آن با کلمه ushta آغاز شود و در میان آرا • اسود گویند و آن از بدنی ۴۳

شروع و پایستای ۴۹۶ خم میشود • مزدیسنا ۳۰۱ ایرایان در آخر هر سال پنج روز می افروند • سال شمسی دارای ۳۶۵ روز باشد و این

روزهای اصافی را در عربی حبه مسترقه در طرزی نسخه در دیده و بهیرک • در بهاوی و هیرک • و هیعت • و شعه و سح و و گاه و اندر گاه

و روزهای گاتها نامیده اند نام سح فصل گاتها خرده اوستا ۲۱۹ • بهی ملاحظه برورد و خسته مسترقه را نیز اشتمو گویند (حاشیه برهان

مصحح دکتر معین) •

۷- Asturias •

۸- Galice •

۹- Oviedo •

۱۰- Stolpe •

و ادوات الکترونیکی است .
اشتوم . [۱] (ا) که ساقه هرغله و بقله .
 (ناظم الاطبا) : و جارونی که از ساقه قلماسازند .
 (ناظم الاطبا) .
اشتوم . [۲] (ا ح) موضعی است نزدیک
 تیس یعنی بن فضل گویند :
 حارانی دیماط و الروم و روم
 بتیس منه رأی عین و اقرب
 یقیمون بالاشتوم یعنی مثلما
 اما یومعون دیماط و العر . قرب
 و حسن بن محمد مهلبی در کتب مرزی
 خویش گویند .
 و از تیس تا حسن اشتوم که در آن مصب
 آب بصره بسوی دریای روم واقع است
 شش فرسخ است و ازین حسن تا فرما در
 خشکی هشت میل و از بصره سه فرسخ است
 سپس مسکام ذکر دیماط آورده و لاجاب
 شمالی دیماط میل در بصره می رود و این
 در موضعی است که آنرا اشتوم خوانند و
 عرض نیل در آنجا صد ذراع است .
 از (صحیح البلدان) . و رجوع به قاموس
 الاطباء شود .
اشتون . [۱] (ا ح) لجهای در اسوم
 است که موضعی نزدیک تیس است .
 (از صحیح البلدان) رجوع به اشتوم شود .
اشتون . [۲] حصی است باندلی اراضی
 استان حبان . و در دیوان منشی ذکر شده
 است که در خرج ابوالشامری تصدیه بالاشتون
 گمان میکنم این اشتون سطحی نزدیک
 انصافیه باشد . از (صحیح البلدان) .
اشتون . [۳] (ا ح) نام بلده است که در قرب
 شهر انصافیه بوده است . از (قاموس
 الاعلام) و رجوع به صحیح البلدان و (استون تیل)
 شود .
اشتوه . [۱] (ا ح) کبابه خارداری تلخ
 که شتر بر عیت خورد و اشو در شیر کوبند .
 (ناظم الاطبا)
اشته . [۱] (ا ح) نام بانی گروهی از
 معدنان است و ستان اشته است
 رجوع به اسباب معانی در سنگ ۳۷ م
 شود .
اشتهای . [۱] (ا ح) (ع م) خواص
 چیزی را و آرزوی آن کردن و دوست داشتن
 آنرا . (منتهی الارب)
 دوست داشتن چیزی و میل کردن آن و
 آرزو کردن آنرا . (اقرب الموارد) .
 آرزو کردن و قلمبانی چیزی آرزوی طلبه
 استعمال کنند (عیت) .
 خواهش هذ . (فرهنگ مصنف)
 می رسد آنکه بغداد میل ندارد .
 ! اشتها . میل به غذا
 برشتهای . کبابه که بسیار مسایل جدا است
 که اشتها آنکه انسان غذا میل است
 لغزش . اشهای مردان زیر دندان .

یکی نان نداشت بخورد میان معروف و اشتهاش
 و اشود :
 يك گل زغال بر دلا اشتهايت را برسان .
 (از فرهنگ نظام) .
اشته اتورونت . [۱] (ت ۳ و) [ا ح] (۱)
 نام یکی از افراد قبیله شیون که پیر و دبوسنا
 بوده و در اوستا نام او آمده است . (از
 مزدیسنا ص ۳۴) .
اشتهاد اشتن . [۱] (ت) (ع م) مرکب میل
 بغداد اشتن . رفیت بغداد اشتن .
اشتهار . [۱] (ت) (ع م) آشکارا کردن
 و آشکارا شدن يقال اشهره فاشتهار .
 (منتهی الارب) .
 لازم و متعدیت گویند فلان را فضیلتی
 است که مردم آنرا شهرت داده اند .
 وهم گرفته . فلان به فضل مشهور شده است .
 (از اقرب الموارد) .
 در فارسی بمعانی شهرت و معروفی و معروفیت
 بکار میرود .
اشتهار و اشتن . [۱] (ت) (ع م) مرکب
 نامداری داتن . اموری داشتن . مشهور
 و معروف بودن .
اشتهای یافتن . [۱] (ت) (ع م) مرکب
 شهرت یافتن . مشهور شدن .
اشتهارد . [۱] (ت) (ا ح) تصب بزرگی
 است از بعضی کرج شهرستان تهران
 (۷۸۰۰۰ گزی) جنوب باختر کرج سر
 راه کرج به بوئن زهرا .
 حلگه - معتدل - مسکن ۶۶۶۷ شبیه
 فارسی و زبان مخصوص که ویژه آن فارسی
 است .
 آب از ۳۱ رشته فئات که یکی میر بین بقبه
 لب سوراخ است . محصول صده غلات بن تن
 چندر قند سبزه و حالبه سفید و روغن کسب
 صابح دسی کرباس و پانزده صبی پانی
 دستان ۹ کلاه باسکاه را در از مری محضر
 دسی دارد
 بنای امام زاده و مسجد و کعبه آن قدیمی
 است کلاخاغه صعبه صیه و آبجای موثوری
 دارد .
 مزارع مشروح در جرحه این قصبه در و مسلمان
 بدون مسکن در بهار استان برای برداشت
 محصول موفنا دارای حد نین مسکن است
 مهدی آباد - شهر آباد - قصب آباد - اجمن -
 مروت آباد - حور سید آباد - مشکین آباد -
 حسب آباد - فرد آباد - عدل آباد -
 کیو خاک آباد - آبدار آباد - فتح آباد - سلطان
 آباد - علی آباد - مزرعه - حسه و صافی
 حشمة حاجی محمد .
 (فرهنگ جغرافیای ایران ج ۱)
اشتهازان . [۱] (ت) (ا ح) دهی جزء
 دهستان مشهوره بخش ری شهرستان تهران
 (۲۶۰۰۰ گزی) جنوب باختری ری

(۱۰۰۰۰ گزی) خاوری راه شومس تهران هم
 حلگه - معتدل - مسکن ۳۱۶ شبیه و
 فارسی .
 قنات و رودخانه کرج - قنات صیفی چند
 قند - شغل زراعت رامعا اروا از طریق معدن
 آباد ماشین می رود .
 (فرهنگ جغرافیای ایران ج ۱) .
اشتی . [۱] (ی) (م ن س) منسوب به
 اشته . رجوع به اشته شود .
اشتیاب . [۱] (ع م) در فرهنگ
 ناظم الاطبا این مصدر بمعنی آمیخته شدن
 آمدمولر در بیشتر فرهنگهای عربی چنین
 مصدری یافت شد .
اشتیاذ . [۱] (ت) (ع م) ناظم الاطبا آنرا به ی
 صاهه بر سر بستن آورده ولی در اعراب الموارد
 و منتهی الارب یافت نشد .
اشتیار . انگیزن کردن . و قره سفین .
 (ناظم الاطبا) . در اقرب و منتهی الارب
 نیست .
اشتیاف . [۱] (ت) (ع م) کردن در ز
 کرد و دیگر بستن در چیزی . (منتهی الارب)
 (اقرب الموارد) .
 بر آوردن اسب گردن وا و نگرستن .
 (از اقرب الموارد) .
 ادرست شدن حراحت . (منتهی الارب) .
 (اقرب الموارد) .
 ا نگرستن به برق بدین منظور که بکدام
 سوی می رود و در کجا پادان می بارد .
 (از اقرب الموارد) ا در نگرستن برق را
 (منتهی الارب) .
 ا دیدن کردن . (منتهی الارب) .
اشتیاق . [۱] (ت) (ع م) آرزو و منجزی
 شدن . یقال اشتیاقه و اشتیاق الیه .
 (منتهی الارب) .
 آرزو و آرزومندی . میل . شوق . رغبت بسیار .
 بویه . شیفتگی . دلچسپی بکسی .
اشتیاقات . [۱] (ت) (ع م) ح : اشتیاق
 آرزو و مندیها . سایلان . رعایا .
اشتیاق داشتن . [۱] (ت) (ع م)
 مرکب شبعه دیدار کسی با چیزی بودن .
 میل . رغبت بسیار داشتن .
اشتیاقنامه . [۱] (ت) (ع م) مرکب
 نامه یا رساله که از روی مهر و شوق نوشته
 شود و در آن دیدار و ساه آرزو گردد .
اشتیال . [۱] (ت) (ع م) نرض کردن و
 دشمنه دادن . (منتهی الارب) . (از اقرب
 الموارد) .
 ا برداشتن شرد پال را (منتهی الارب) .
اشتیام . [۱] (ت) (ع م) در چیزی در
 آمدن . (منتهی الارب) .
 ا مورد بطرفان شدن کسی . (از اقرب
 الموارد)

اشجانیه [رایت آ] (ع مصر) رحیبه .
(منتهی الارب) .

اشجانیه [رایت آ] (ع مصر) قصد کردن
قصد کسی را . (منتهی الارب) .

اشجان شانه ، قصد نموده . (اقرب الموارد) .

اشتیبه [را] (۱) نام قصبه از استان اسکوب
الحیه موجود است و تقریباً ۷۰ هزار گزی
جنوب شرقی آن و در ۳۲ هزار گزی مشرق
کویر بلخی است نام قدیم آن آمشیوس بوده
و در تاریخ ۲۸۴ هجری در روز گلر سلطنت
خدا و کار غازی بهمت فیروز تاش یکی از
ازبکهای روم ایلی مفتوح شد .

رجوع به قاموس الاطلاق شود .

اشتیختن [را ح] [را خ] یکی از فرای
ستمبرقند است که برهقت فرسخی سفید
میباشد .

(از انساب سمانی برك ۳۸ الف) .

دوسائی است بسرقتند . (منتهی الارب) .

قصبه ایست واقع در هفت فرسخی شهر سرقتند
استغری گویند در اطراف آن آبهای فراوان
و باغها و بوستانهای بر حاصلی وجود دارد و
جایگاه تولد گروهی از دانشمندان و عالمان
بوده است .

از قاموس الاطلاق) .

اشتیختی [را ح ی ی] [را خ] ابواللیث
نصر بن فتح بن احمد اشیتی از ابو عیسی
محمد بن عیسی برمکی و ابو موسی عمران
بن اندیس حنسی و دیگران روایت کرده
است و ابو صر ملاحی از وی روایت دارد
(از انساب سمانی برك ۲۸ ب) .

اشتیختی [را ح ی ی] ابو بکر محمد بن
مت اشیتی از قبهان شافعی بود و حدیث
بزرگ کرد . وی در فروردین سال ۳۸۸
در گذشت .

رجوع به انساب سمانی برك ۲۸ الف
شود) .

اشتیتم - [را] حرك و رمی را گویند
که در جراحات باشد . (برهان) . اشتیتم و
رجوع به اشتیتم شود .

اشتیبه - [رایت ی] [ع ی] ح - شاه .
(اقرب الموارد) . رستنها .

اشج - [آش ج ح] (ع ص) مرد اشج ،
آنکه بریشانی خود آرشکستگی دارد .
(مهر الارب) .

اشج - [آش ج ح] (ع ص) اشج (ع ص) اشج ،
و شق . رجوع به دو کلمه مزبور و در ج
۱ ص ۲۴ شود .

اشج - [آش ج ح] [را ح] منی عصر .
رجوع به اشج هجری شود .

اشج - [آش ج ح] [را ح] عبدالقیس
رجوع به اشج هجری شود .

اشج - [آش ج ح] [را ح] عدی ،
رجوع به اشج هجری شود .

اشج - [آش ج ح] [را ح] هجری ، ابو اشج
عبدالقیس و اشج بنی عمرو اشج هجری و اشج
هجری نیز گویند اما اولیقبای غیر مشهور است

تا هجری هجرتین هم را مندر این حادث است .

واقعی گویند حج و همزمان وی سال دهم
هجرت نزد حضرت رسول رفته اند و دیگران
این امر را در سال هشتم پیش از فتح مکه
یاد کرده اند . (از الاساب ج ۱ ص ۵۰)

ساحب الاساب در ضمن شرح احوال مطربین
قبل و بعد ازین عباس نیز درباره اشج گفتگو
کرده و در ذیل کلامش آورده نام و بر اهلندین
عائذ هجری معروف به اشج عبدالقیس و معتقد
بن هائذ نیز آورده اند . رجوع به الاساب
ج ۱ ص ۱۳۹ و ۱۴۰ و ج ۳ ص ۲۳۵ و
کلمه مندر در همین قسمت نامه و قاموس الاطلاق
ر کی و استیعاب ج ۱ ص ۲۷۶ شود .

اشج - [آش ج ح] [را ح] قبی است
که ابوهر و عثمان بن خطاب بن عبدالله بن
عوام بلوی اشج مغربی بدان شهرت یافت
و هم وی به ابو الدنیا معروف بود .

مولد وی شهری در مشرب بنام رفته بود و
از عتی بن ایطالب (ع) روایت میکرد و
روزگار درازی بزیست . علما و راویان
حدیث گفتار ویرا فیضیست و به حدیث او

استدلال میکنند گویند وی پس از سال
۳۰۰ هجری پیدا آمد و اخبار باطلی از علی بن
ایطالب (ع) روایت میکرد . حسن بن محمد
بن یحیی سریر از ظاهر علوی و ابوبکر
محمد بن احمد بن محمد بن یعقوب معتز و
جز آنان از وی روایت کرده اند . اشج
بگفت که در طول خلافت ابوبکر صدیق
(ص) متولد شد و در دوران خلافت علی (ع)
دوری من و پدرم منظور دبداری از

شهر خراج شدیم و چون بنزدیک کوفه رسیدیم
به تشنگی شدیدی دچار شدیم ، پدرم بر مرده
بود و طاقت حرکت نداشت گفتیم نشستن ما
من در صحرا کرده ش شاید بتوانم آبی

بیامم و آنگاه در جستجوی آب روان شدم
هنوز مسافتی از وی دور نشده بودم که دیدم
آبی از دور میدرخشد پسوی آن ساختیم و
یکباره بشه آبی رسیدم که همچون برکه
از آب صاف عالایال بود ، حله های خود
را آکندم و به شستشوی خود مشغول شدم و
از آن نوشیدم سپس ناخود گفتیم معرو و
پدرم را پسوی این چشمه میآورده سه او از
ایجا بیار دور نیست . هنگامیکه بوی

رسیده گفتیم برخیز ایوانم سد و پسوی
آن چشمه شتافیم اما هر چه جستجو کردیم
چشمه را بیامییم طاقت راه رفتن از پدرم
سلب شد و ضعف بر او مستولی گردید و
در پی گدست که رده کسی را برود گدست
او را دفن کرد و مرد امر المؤمنین علی (ص)
زهد در جایگاه وی برای زمین صفین

آماده میشد و استروی در جرایگاه رها بود
من استر را آوردم و رکاب را گرفتیم که بر آن
سوار شوم و خیم شدم بودم که پای او را بیوسم
ناگاه رکاب بچهره ام اصابت کرد و گونه ام
زخمی شدینه برداشته

و ابوبکر مفید گفته است من زخم را بر چهره
وی بطور آشکار دیده ام . آنگاه سر گذاشت
خود و پدرم را پوی باز گرفتیم - فرمود این
چشمه ایست که هر کس از آن آب نوشیده
هری دراز کرده است و بتومزده مبدعم که
هری دراز خواهی داشت .

مفید گفته است وی احادیثی از علی برای
ماروایت کرده است و من همواره او را ملازمت
میکردم و اسرار داشتیم اما دینی بر من ملاحظه
ناسر انعام یا زنده حدیث گرد آورده . و پوی
بهر رفائی از موطن وی بودند از آنان در
بازة او رسیدیم - گفته اند او در مابعد از
هر مشهور است ، تا آنکه این امر را پدران
ما از پدران و نیاگان خود برای ما نقل کرده
و گفته ویرا درباره ملازمت ابوبالی بن ایطالب
و لقب وی هعشان که سر وقت آورده اند .

و گویند این اشج سال ۳۱۷ هجری
در حالیکه بسولک خویش باز میگشته
در گذشت است .

(از انساب سمانی برك ۳۸ ب) .

اشج کوفی - [آش ج ح] [را ح] عبدالله بن سعید بن حسین کندی ابوسعید
کوفی محدث معروف به اشج متوفی سال
۲۵۷ صاحب هیون التواریخ گویند او را
تصانیفی است که از آن جمله تفسیر قرآن است
(اسماء المؤلفین ج ۱ سنون ۴۴۱) و سهانی
آرد .

ابوسعید عبدالله بن سعید کوفی اشج یکی
از نامه کوفه بود و از نقات رهبر گرشوار
مرفت .

(انساب سمانی برك ۳۸ ب) .

اشجیه - [را] (ع ص) اندوهگین کردن
کسی را . (منتهی الارب) . مجزون کردن
کسی (اقرب الموارد) .

[شادمان کردن کسی را] . (منتهی الارب) .
(اقرب الموارد) . از امیداد است .

[مقهور ساختن کسی را] . (منتهی الارب) .
(اقرب الموارد) .

[حیره شدن - کسی] . (منتهی الارب) .
طالب شدن بر کسی (اقرب الموارد) .

[زدانده افکندن کسی را] (منتهی الارب) .
(اقرب الموارد) .

[کلوگر کردن] (اقرب الموارد) .

[هیجان آوردن کسی را] . (اقرب الموارد) .

[عصا کردن به طلعکوز خواننده مقداری
که خشوع شود و برود] (از ذیل اقرب
الموارد نقل از السان) .

حدیث باسناد صحیح لژی روایت کرده اند
در جرح و الاصابه ج ۳ ص ۴۵ شود .

اشجعی . [ا ج ی] (ر ا ح) سالم
بن عوف بن مالك اشجعی . او پدرش را
صحنی « یا پیامبر » بوده است و این
مرد به اظرفق کلی از ابوصالح از این
عباس روایت کرده و گفت عوف بن مالك
اشجعی بسوی پیامبر (ص) آمد و گفت :

ای رسول خدا دشمنی بر سر بر او امیر کرده و
مادرش بگریه جزع گرفتار شده هستم و
بن میبیم ؟ گفت بنو مأمدرش قرمان میبیم
که جمله لاجول و لا قوة الا بالله را بسیار بخوانند
زن « مادر امیر » گفت نیکو فرمایت و
آنگاه زن مرد هر دو هوسا لاجول و لا قوة
الا بالله را تکرار میکردند و در نتیجه دشمن
لا اود فرزند امیر عاقل شد و گو سفندان
آقا را بسوی خانه خویش زانند و آنها را
نزد پدر خویش برد و شلوه این سفندان
چهار هزار بود آنگاه این آیه نازل شد
(ومن یشق الله یجعل له مخرجاً) تا آخر آیه و
این موضوع را شعلیب در ترجمه سعید بن
قاسم بغدادی در تاریخ خود بر روایت جویری
از ضحاک و هم از ابن عباس روایت کرده است
و سنی نیز آنرا در تفسیر خود آورده است و
ساکم آنرا در (الستبرک) از طریق علی بن
ندیمه از ابوهیثم بن عبدالله بن مسعود از
پدرش روایت کرده است گفت مردی که
گمان میکرد عوف بن مالك باشد آمد (نزد
پیامبر ص) و آنگاه معنی حدیث را ذکر
کرده است و نفسی آنرا از وجهی ضعیف
بیرون آورده و قصه را بمعنی بیان کرده است
و آمد در جواب گفته است :

خرداد ما را محمد بن زید و غیره از اهل الله
بنو ایداره حدیث استحق گفته اند اشجعی
نزد پیامبر آمد و گفت ای رسول خدا
سر عوف امیر شده است . و آنگاه حدیث
را ذکر کرده است . و گویا در این کلمه
این ماقط شده است در اصل (ابو له
بوده است و آنگاه با روایات دیگر
وفق میباشد .

و اگر این روایت بلیوث رسد آنوقت میتوان
گفت مالك را صحنی بوده است .
(الاصابه ج ۳ ص ۵۰)

اشجعی . [ا ج ی] (ا ح) عبدالعزیز بن حاصم
اشجعی او مرده مدینه بود وی از حرب بن
عبدالرحمن بن امی ذئاب روایت کرده و
عراقیان و اهل مدینه از او روایت دارند ، او
از کسانی است که بسیار خطا میکرد و ایشرو
استدلال به رای او باطل است .

اسحاق بن موسی انصاری از وی روایت
کرده است .

(از اسناد معانی بر ص ۳۸ ص ۴۰)

اشجعی . [ا ج ی] (ر ا ح) از صحابه
است صاحب تاریخ گویند آمده .

عوف بن مالك اشجعی در خلافت ابوبکر
(رض) بشام رفت در سنه ثلث و مسنون آنجا
پماند گوش پدرش است .

(از تاریخ گویند ص ۲۳۷) در جرح به عوف
بن مالك شود .

و صاحب الامامة ذیل مالك بن عوف اشجعی
آرد در ترجمه سالم بن عوف بوی اشکوه
کرده . الاصابه ج ۳ ص ۳۶ -

در جرح به اشجعی سالم بن عوف بن مالك شود .

اشجعی . [ا ج ی] (ر ا ح) مسعود
بن ذبیح اشجعی در سال یازدهم هجرت از
طرف پیامبر اهل صدقات قوم اشجع بود .
(از حباب السیر طرب خیام ج ۱ ص ۴۳۷)

اشجعی . [ا ج ی] (ر ا ح) نسیم بن
مسعود اشجعی الاصباه بوده است . صاحب
تاریخ گویند آرد ، او بود که در غزوه شمش
اشکر کفار را بعیت مغرب گردانید .
(تاریخ کشیده ص ۲۱۰) در جرح ؛
نسیم بن مسعود شود .

اشجع . [ا ج] (ا ح) اشتریشد آینه
(منتهی الارب) .

اشجور . [ا ج] (ر ا ح) گویا نام بنای بخت
النهیر یا بخت نرس بوده است صاحب تاریخ
سپستان آرد ، بخت نرس بن گیون جوهر در
بن کشواد بن اشجور .

در جرح ص ۳۴ تاریخ سپستان و حواشی آن
شود .

اشجی . [ا ج] (ع ن تفضیلی) محدود بر
انوشنک نر . گریان بره اشعی من حمله .

اشجاء . [ا] (ع م) باز کردن دهان
را . (منتهی الارب) . (اقرب الموارد) .

اشجاء . [ا] (ع م) (ع ر) رج ،
شبح ، (منتهی الارب) . (آندراج) .
(ترجمان علامه جرجانی ص ۶۰) .
تنگستان .

اشجاذ . [ا] (ع م) بیز کردن کارد و
مانند آن . (منتهی الارب) . (آندراج) .
(اقرب الموارد) .

اشجاص . [ا] (ع ر) رج ، شمس ،
(منتهی الارب) (اقرب الموارد) در جرح به
شس شود .

اشجاص . [ا] (ع م) در نم انداختن
کسی را . (منتهی الارب) (اقرب الموارد) .
! بی بلد کردن کسی را . (منتهی الارب) .
(اقرب الموارد) . تبعید کردن .

اشجاط . [ا] (ع م) دور کردن
کسی را . (منتهی الارب) . (آندراج)
(رودنی) (ا ح المتصادیهتی) . (اقرب
الموارد) .

اشجام . [ا] (ع م) خداوند به سیار

شمن مانند العام که یعنی خداوند گوشت
بپارشدن است . لژیول (اقرب الموارد)
اطعام به یگره می دانند . (اقرب الموارد)
به خوردن . (منتهی الارب) . (آندراج) .

اشحان . [ا] (ع م) بر کردن شهر را
بامیان . (منتهی الارب) . (آندراج) . بر
کردن شهر را به خیل (۱) . (اقرب الموارد) .
|| آماده کردن شمن کردن . (منتهی الارب) .
(آندراج) . (اقرب الموارد) . لب بر جستن .
معبا شمن کردن بر ای گریستن . || در نیام
کردن شمشیر را . (منتهی الارب) (آندراج) .
(اقرب الموارد) .

|| رهت کردن شمشیر را . از اضداد است .
(منتهی الارب) . (آندراج) . (اقرب الموارد) .
|| آماده شدن تاسر کردن تیر را برای کسی
(منتهی الارب) . اشمن له به هم استفاده بر می
(اقرب الموارد) .

اشحاص . [ا ح] (ع ر) شحش (اقرب
الموارد) . در جرح به شمس شود .

اشحیم . [ا ح] (ع م) دلا تر . بر به تر
گوشته دلا تر . (فاطمه الاطبا) در منتهی الارب
واقرب الموارد نیست .

اشحوم . [ا] (ا ب طون هر آره) - (قبیله
اذریر) (صبح الاضی ج ۱ ص ۳۶۳) .

اشحیه . [ا ح] (ع ر) سج ، شبح
(بهار) . (ترجمان علامه جرجانی ص ۶۰) .
بیلان .

اشحی . [ا ح] (ع م) غصه . (باطم
الاطبا) در منتهی الارب و اقرب الموارد نیست .

اشحاذه . [ا] (ع م) بر آقا لیدن سک
را . (منتهی الارب) . (اقرب الموارد) .

اشحاز . [ا] (ع م) قلیا را گویند که زاج
سیاه است و رنگ دران بکار برند . (بهران)
(هفت قنره) . قلیا را گویند که از شر گیاه
سوخته و خاک کسرتده که آنرا اشنان گویند
وحتی که در زمین گذارد و برای صابون و
رخت شستن بکار آید .

(احسن آرا ناصری) . (آندراج) . سب
قیاست که با آن صابون میزدند و امیز آن
از گیاهی است که آنرا میسوراند خاکستر
میشود سس خاکستر را خیس میکنند و
آب آنرا میگیرند و مقداری کج و زوغن
زرد بدان در می آمیزند و میجو شانند پس از
دوست شدن آنرا روی خاک قره میبرند و
غالب قاب میرند و خشک میکنند .

آند آن و نغراس چون رنگار
حاک آن ساگرای حوب اشحاز
(مسعودی ج ۱ ص ۲۳۶) در هر گهای دیگر
شربا لا عجر رد کوب سستاده شده است .
آب کازدان و رنگ بران بکار برده اند
ساحی و کهار مامد و شحاز نیز گسوند .

۱- و ظاهر آنست که سوزان است به امیان بر حسب ترجمه صاحب منتهی الارب .
۲- در مؤید القملا بکسر هاء صیغه شده است .

اشدق

آزده شدن الطبی و تولد جمیع ذوات الغلف و الغف و العافرشد و قوی و ترعرع و استغنی عن له .

دو فرزند خطی این معنی بدیشان آمده است .

بزرگ بپوشدن آهوی ماده چنانکه احتیاج بشیر دادن بچه نداشته باشد .

اشدانه . [ا] (ع من) بیخود گردانیدن . (منتهی الارب) . بیخود کردن .

اشدیح . [ا] (ع من) فراخ ازهر چیزی . (منتهی الارب) . الواسع من کل شیئی .

(اقرب الموارد) . فراخ لب . (مهذب الاسماء) .

اشدیح . [ا] (ع من) شیرین است . (منتهی الارب) .

[ا] فرس اشدیح . اسب سید روی . (منتهی الارب) .

و صاحب صبح الاهشی آرد . (ازونگهای اسپهست) هر گاه سیدی یشانی اسب را بر کند و به چشمان آن فرس گویند اشدیح

و رجوع به فرس شود (ازصبح الاهشی ج ۲ ص ۱۹) . و رجوع به اقرب الموارد شود و مؤث آن شد خله است . رجوع به شد خله

شود . ج . شدخ . [ا] (ع من) اقرب الموارد) .

اشدق . [ا] (ع من) دشوار و سخت و تنگ روزی (منتهی الارب) .

اصر . (اقرب الموارد) . رجوع به اصسر شود .

[ا] اسب مائل بیکجانب از تمب و مشقت . (منتهی الارب) .

الفرس المائل فی احدی یقیه بقیه (اقرب الموارد) . یعنی اسب که در دین بافراطیکی از دو سوی مایل و کج شود . چه شق بدین معنی است

شق الفرس مال فی جریه الی جانب . و شاید این ترجمه منتهی الارب که آندراج و فرزندهای دیگر هم عیناً آنرا نقل کرده اند یکی غلط است .

[ا] شتر دراز کشیده تن از نشاط در رفتن . (منتهی الارب) البصر المشرقی فی سیر نشاطا (اقرب الموارد) .

[ا] مرد کج رخسار . (منتهی الارب) من فی شیه مائل . (اقرب الموارد) .

[ا] اسب بزرگ تن . (منتهی الارب) الفرس العظیم الشخص . ج . شدف [ا] .

(اقرب الموارد) . مؤث آن خدناه است .

اشدق . [ا] (ع من) بلیغ . (منتهی الارب) .

کام گشاده . (منتهی الارب) .

فراخ گوشه دهن . (مهذب الاسماء) .

فراخ گوشه دهان . (تاج المصادر) .

فراخ دهن ج . اشدها . مؤث آن شدقه است . (مهذب الاسماء) .

و بقولی از هیله سالگی تا نیست سالگی یا میان ده سالگی تا سی سالگی است .

اشدق . [ا] (ع من) یا آشد نام برادر یوسف علیه السلام . (منتهی الارب) .

ظاهر آ این کلمه معرف اشیر با آشر است زیرا چنانکه در تفسیر ابوالفتح رازی آمده است اسامی برادران یوسف اینهاست (۳) .

و یصل . شمعون . لادی . یهودا . ریالون . یسجر . دان . یقانی . جاد . اشرا . بنیامین .

و برادران یوسف پیش از یازده تن مذکور نبوده اند و کلمه (اشد) جز اینکه معرف اشیر با اشیر باشد نام دیگری نیست . و رجوع به اشرفا در همین لغت نامه و اشرف

و اشرف خود .

و ابوالاشد نام چند تن بوده است رجوع به ابوالاشد در همین لغت نامه شود .

اشدانه . [ا] (ع من) در فن سرود ماهر شدن . يقال اشدی فلان . اذا صار فاضلاً مبدعاً . (منتهی الارب) .

اشدها . [ا] (ع من) رج . شدید . شدیدن و شدت کنندگان . (آندراج) .

اشدها علی الکفار و رحما بینهم (قرآن کریم) سوره کهنف .

اشدایخ . [ا] (ع من) وادی است بحقیق مدینه . (منتهی الارب) محلی است بحقیق مدینه . (مراصد) و یا قوت آرد . ابوویزه

سعدی گوید .

تا بماتقاع من ذی العش فالیند

تغلمان فاشدایخ نمبود .

(معجم البلدان) .

اشدان . [ا] (ع من) صاحب ستور و سخت شدن . (منتهی الارب) .

در اقرب الموارد چنین است آشد . کان صوابه شدیدة .

[ا] قوت دادن کسی را . (منتهی الارب) . آشد فلان یبلغ الاشد فی مثل اوسن . (اقرب الموارد) .

اشدایق . [ا] (ع من) تاریک شدن شب . (منتهی الارب) از غمی ستور و اطلم . (اقرب الموارد) .

اشدایق . [ا] (ع من) رج . شدق [ا] . یعنی کج دهان از جانب باطن رخسار و هر دو جانب رود باز هر دو کتاره آن . (منتهی الارب) . (آندراج) .

از سر شوق صادت و حرص شهادت باشد اذ آن مغاوب و افراء آن تالیف رفت . (ترجمه بیستی ص ۴۰۸) .

اشدان . [ا] (ع من) صاحب بچه توانا شدن آهوی ماده . (منتهی الارب) . صاحب بچه توانا شدن ماده آهوی . (فرهنگ خطی) .

و در اقرب الموارد آمده است .

اشدت الغایة . شن ولدعا . و ذبل (شدن)

اشدخیص سیاه . [ا] (ع من) ترکیب اشافی . صاحب مقالات اشخیص را که همان خالادون است بدو گونه تقسیم کرده است . لوقس و عالس یعنی آبغری و اسود . (از تکرار داود ضریح انطاکی ص ۴۸) .

دیسفوریدوس در نائله اشخیص را بنام خالادون لوقس (۱) خوانده و تفسیر لوقس اینست از . (مفردات بن البیطار) .

اشدخیص سیاه . [ا] (ع من) ترکیب اشافی مالمس رجوع به اشخیص و اشخیص اینست و صفحه ۴۸ تذکره داود ضریح انطاکی

شود .

اشدخیصام . [ا] (ع من) آمیخته شدن گیاه تربکیه خشک . (منتهی الارب) . (اقرب الموارد) .

اشدها . [ا] (ع من) تغلیب (سخت تر) (مهذب الاسماء) . (شیان) . (آندراج) .

(فرهنگ نظام) . شدید تر . محکم تر . قوی تر . صعب تر .

وفی الحدیث . آشد هم [ا] (ع من) فی دین الله صر .

و در ترکیباتی نظیر اشدها و غیره یعنی بسیار باشد و بجای (تر) علامت صفت تغلیب فارسی باول معادری در آید که شرایط اشتقاق صفت تغلیب از آنها در عربی ممکن نیست .

اشدها . [ا] (ع من) [ا] (ع من) معظف اشدها فعل مشارع متکلم وحده یعنی گواهی میدهم . يقال اشدها لفلان کان کذا و آشد مخففة ای اشدها . یعنی گواهی میدهم . (منتهی الارب) .

[ا] اشدها . [ا] (ع من) در تداول فارسی زبانان عوام یعنی اشدها گفتن است یعنی کلمه شهادت . اشهدان لا اله الا الله را بر زبان جاری ساختن .

اشدق . [ا] (ع من) [ا] (ع من) قوت و توانائی . و منه قوله تعالی حتی یبلغ آشدق و هو ما بین ثمانی عشرة سنة الی ثلاثین و احدی چاه علی بنای الجیم کآتک (۲) و لا نظیر لها و جمیع لا واحد له من لفظه او واحد حده (بالکسر) قال سیوه و هو حسن المعنی

یقال یبلغ الغلام شده مع ان فعله لا یجمع علی اقل او شد ککلب و اکلب او شد کذاب و انذوب و ماها بسموهین بل قیاس و یضاف الی المقرد و الجمع فیقال یبلغ آشد و یقولوا اشدهم . (منتهی الارب) . منتهای قوت چیزی . قوت (مهذب الاسماء) و قد یقال یبلغ آشدق

بالتخفیف و الشهودان ذلك یعنی الاندک و البلوغ . قایت جوانی . (مهذب الاسماء) . (ترجمان علامه جرجانی ص ۱۲) .

و آن از یازده سالگی تا چهل سالگی است . (مهذب الاسماء) .

اشدق . [ا] (ع من) [ا] (ع من) قوت و توانائی . و منه قوله تعالی حتی یبلغ آشدق و هو ما بین ثمانی عشرة سنة الی ثلاثین و احدی چاه علی بنای الجیم کآتک (۲) و لا نظیر لها و جمیع لا واحد له من لفظه او واحد حده (بالکسر) قال سیوه و هو حسن المعنی

یقال یبلغ الغلام شده مع ان فعله لا یجمع علی اقل او شد ککلب و اکلب او شد کذاب و انذوب و ماها بسموهین بل قیاس و یضاف الی المقرد و الجمع فیقال یبلغ آشد و یقولوا اشدهم . (منتهی الارب) . منتهای قوت چیزی . قوت (مهذب الاسماء) و قد یقال یبلغ آشدق

بالتخفیف و الشهودان ذلك یعنی الاندک و البلوغ . قایت جوانی . (مهذب الاسماء) . (ترجمان علامه جرجانی ص ۱۲) .

و آن از یازده سالگی تا چهل سالگی است . (مهذب الاسماء) .

اشدق . [ا] (ع من) [ا] (ع من) قوت و توانائی . و منه قوله تعالی حتی یبلغ آشدق و هو ما بین ثمانی عشرة سنة الی ثلاثین و احدی چاه علی بنای الجیم کآتک (۲) و لا نظیر لها و جمیع لا واحد له من لفظه او واحد حده (بالکسر) قال سیوه و هو حسن المعنی

یقال یبلغ الغلام شده مع ان فعله لا یجمع علی اقل او شد ککلب و اکلب او شد کذاب و انذوب و ماها بسموهین بل قیاس و یضاف الی المقرد و الجمع فیقال یبلغ آشد و یقولوا اشدهم . (منتهی الارب) . منتهای قوت چیزی . قوت (مهذب الاسماء) و قد یقال یبلغ آشدق

بالتخفیف و الشهودان ذلك یعنی الاندک و البلوغ . قایت جوانی . (مهذب الاسماء) . (ترجمان علامه جرجانی ص ۱۲) .

و آن از یازده سالگی تا چهل سالگی است . (مهذب الاسماء) .

اشدق . [ا] (ع من) [ا] (ع من) قوت و توانائی . و منه قوله تعالی حتی یبلغ آشدق و هو ما بین ثمانی عشرة سنة الی ثلاثین و احدی چاه علی بنای الجیم کآتک (۲) و لا نظیر لها و جمیع لا واحد له من لفظه او واحد حده (بالکسر) قال سیوه و هو حسن المعنی

۱- Khamêlaonjukôs .

۲- در منتهی الارب بلفظ (کافک) چاپ شده است در صورتیکه صحیح (کاتک) است

۳- رجوع به تفسیر ابوالفتح ج ۳ ص ۱۶۰ شود .

رجوع به (آتک) در اقرب الموارد شود .

۱۲۴-۱۲۵ (ج ۱)
۱۲۶-۱۲۷ (ج ۲)

ایرانی، عمرو بن سعید بن طاس، اموی قرشی
امیری از شطین طبع بشمار وقت وی از
طرف معاویه و یورش بر مدینه و حکه و
مدینه بود مردم شام او را دوست میداشتند
و چون مروان بن حکم در مدینه مطالب خلافت
بر آمد، اشقی بوی باری کرد و مروان
ویرا بولایت عهد پس از عبدالملک پسرش
تعیین کرد، ولی هنگامیکه عبدالملک
بفرماندگاری رسید بر آن شد اشقی را از
ولایت عهد خلع کند، و اشقی سرزمینی
گسرد، و در همان هنگام که عبدالملک به
(رحبه) رفته بود تا یزید بن حرث کلوسی
نبرد کند، اشقی موقع را منتقم شرد و
دشمن را بچسب آورد و مردم آن شهر
خلافت ویرا پذیرفتند و با او بیعت کردند،
آنکه عبدالملک بسوی دمشق بازگشت
لما عرو و یزید وی مقاومت کرد.

عبدالملک شهر را محاصره کرد و با او پسرش
یردخت تا دروازه های شهر را بگشود و
عبدالملک داخل شهر شد، اشقی درینجا
با صد تن جنگاور از وی جدا شد اما
عبدالملک منتظر فرصت بود و سرانجام او را
گشت و او را بسبب بیاحتی که داشت اشقی
میخواندند، از اهلام زندگی ج ۶ ص ۲۳۲
و جاسط در کتاب التاج آورد.

از عبدالملک بن مروان و عمرو بن سعید اشقی
حکایت کنند که عبدالملک چندین سال برای
کشتن دمشق در کعبین بود تا ویرا گشت
چنانکه وی گاهی این امر را بشنید بیانداخت
و گاه بدان هست میگماشت و گاه منصرف
میشد زمانی اقدام میوزید تا ویرا بگشت
کتاب التاج ص ۶۹ در حاشیه کتاب التاج
آمده است.

این در بند کتاب اشتقاق (ص ۴۹) منویسه
عمرو بن سعید بن طاس با اشقی معروف بود
و لقب دیگر وی «عظیم الشطان» بود. در
حالیکه این زید در مکه مطالبه خلافت میکرد
خبر واقعه اشقی که بوی رسیده بالای منبر
رفت و پس از درود برخاست و سپاس از تم از
گفت، ابو ذیان (عبدالملک) عظیم الشطان
را گشت، و گفتک نولسی بعضی الطالبین
بصا بجا کانونا یکسبون. (...)

و صاحب المستطرف (ج ۲ ص ۴۴) آورد
وجه تسمیه وی با اشقی اینست که کنج دهان
او کج بود.

در جوع به حاشیه ص ۶۶ و صفحات ۱۹۸ و
۱۹۹. کتاب التاج جاسط و مروج الذهب
مسعودی ج ۵ صفحات ۱۹۸ و ۱۹۹ و ۳۳۹ و
کامل ابن ابی (حوادث سال ۶۹) و البیان

والشقی ج ۱ صفحات ۱۵۱-۱۵۲-۱۵۳-۱۵۴-۱۵۵

اششود. [۱] (ج ۱).

(قله) و آن یکی از شهرهای «گناه
فلسطینیان بود که در قسمت یهودا واقع
شده بود و این شهر که محل پرستش بتی
و آتونها نام بود بمسافت ۳ مایل به بحر
متوسطه فاصله در میانه فرمودیا تا واقع میشد
و در عهد جدید نیز ذکر شده است لکن حال
نه کوچکی در همان جا هست که آنرا اسنود
گویند و در اطراف و جوارش آن خرابه های
مناقبان بود که بوضع بر آن دست یافت
(قاموس کتاب مقدس).

و در ضمیمه معجم البلدان آمده است.
اششود که هم اکنون آنرا اسنود خوانند.
یکی از شهرهای پنجگانه متحد فلسطین است
این شهر ۱۸ میل بسوی شمال از غزه فاصله
دارد و مسافت آن تا یافا ۲۱ میل بسوی
جنوب است.

شهر مزبور میان عرون و عسقلان واقع است
و فاصله آن تا هر یک از دو شهر مزبورده میل
است اششود در گذشته دارای حصون بسیار
بلندی بوده که برخی از آنها طبیعی و برخی
را مردم شهر ساخته بوده اند و اسرائیلیان
تا روز گلجریا پادشاه آن قوم نتوانستند
بر آن استیلا یابند. اما هر یک از آنها و
بازمهای آنرا خراب کرد و در آن سرزمین
شهرهایی بنیان نهاد و چون قوم یهود از
اسارت بازگشتند آنرا با کرام بسکوفت
درآشود و گرتن زنان اششودی وادار کرد
و بهین سبب زین آنان با هم در آمیخت و
برخی از کلمات آن اششودی و برخی عبرانی
شد.

اهمیت شهر اششود ازین نظر بود که در سر راه
صوملی میان فلسطین و مصر واقع شده بود
و مرکز مهم و مورد توجهی در میان
آشوریان و مصریان بشمار میرفت لاریرو
ترتان سردار سپاهیان سرگون پادشاه آشود
بسال ۶۹۲ پیش از میلاد آنرا محاصره کرد و
بقتل آنرا گشود سپس پادشاه مصر پس از
آنکه مدت ۲۹ سال اششود را محاصره کرد
آنرا بصرف آورد، و این محاصره بسابقه
وی نظیر گواه بارزی بر استحکام و تسخیر
فایزیری آن بشمار میرفت آنکه پس از
سندی (یونان) بدان حمله کرد و شهر را
گرفته و دهکده های اطراف و کلیه مایه
آنرا بسوخت و پس از آن مدت درازی ویران
بود تا رومیان بر آن استیلا یافتند و مجدداً
بایندی آن برداشتند و وضع آن بهبود
یافت. آنکه زمانی رومیان بر رفت و
هنگامی آبله میشد و این وضع همچنان تا
این روز گارانامه یافت و هم اکنون اششود

عبادت از قره کوچکی است که در آن کزدم
نروان و برخی از آنرا باستان وجود دارد.
از ضمیمه معجم البلدان ص ۲۸۲.

و نیز رجوع به صفحه ۳۳۸ ص ۱۳ همان
کتاب و اسنود در همین لغت نامه خود.

اششودی. [آی ی] (ع ص نسبی)
منسوب به اششود.

اششویه. [۶ ش د دی] (ع ح ص نسبی)
شاید تر بودن سخت تر بودن بیشتر بودن
و تفاوت النوریه لیست الابالا شدیقوالکمال.
(حکمه الاشراف ص ۱۶۸)

اششواه. [آی] (ع ص نسبی) یکسو کردن و
دور گردانیدن چیز را. (منتهی الارب)
نصاه. (اقرب الموارد) و حیره. (اقرب
الموارد).

|| اثبت کرد او را. (اقرب الموارد).
اششاهب. [آی] (ع ۱) رج: غنچه اش د
رخت خانه از قماش و جز آن. (منتهی الارب).
متاع خانه از قبیل قماش و حیره. (اقرب
الموارد).

|| یازمهای درخت یا پوست آن. (منتهی الارب)
قطع الشجر بطار من التخل شده. ای مانع
عنه و قشره.

|| بند آب. (منتهی الارب).
مستآه. (اقرب الموارد).
|| بقیه گیاه و مانند آن بقیه الکلا. الماکول و
قیه. (اقرب الموارد).

|| و بوسنها. (منتهی الارب) القشود.
(اقرب الموارد).
|| شاخه های یرا کننده از درخت که آنرا بپزند
(منتهی الارب). و العیدان المشرقه.
(منتهی الارب).

|| و مانع من شعب الشجر. (اقرب الموارد).
اششادک. [آی] (ع ص نسبی) سخن نادر گفتن.
(منتهی الارب).

اشدا الرجل. جاه بقول شاذ نادر. (اقرب
الموارد).

اشدالشی. یکسر (۳) کرد آنرا و بنهایت
رساید آنرا. (منتهی الارب). الششی
نصاه و انصاه. (اقرب الموارد).

|| تنها و نادر کردن کسی را. (منتهی الارب)
نصره من جمهوره. شد من الجماعه. نصر
هنهم و انصره. (اقرب الموارد).

|| سخن نادر گفتن. (منتهی الارب). شد.
القول. مخالف القیاس و - عن الاصول -
خالفا. (اقرب الموارد).

اشر. [آی] (ع ص نسبی) نیکو و خوب گردانیدن
و ندادن را. (منتهی الارب). (آتمراج).
اشرا الاسنان. اشرا. حرکها و حد اطرافها
(اقرب الموارد).

|| شکافتن خوب و یا باره. (منتهی الارب).

۱- الاصابه ۳، ۱۲۵- الفوات ۲، ۱۱۸ و تهذیب ۲۷۰۸.
۲- در متن چنین است ولی صحیح یکسو کردن است.

اشراف

|| بیهقی چاب مرحوم ادیب من ۲۵۵ ||
یونصر بر شغل هارضی بود که فرمان یافت...
پسر نخستش مانده است و اشراف عزیزین و
نواحی آن موسم بویست .

|| بیهقی چاب مرحوم ادیب من ۲۴۷ ||
یوالفتح را باصه چوب بودند و اشراف بلخ
که بدو داده بودند باز آمدند .

|| بیهقی چاب مرحوم ادیب من ۳۲۲ ||
یونصر صیفر برین دو سبب حالتی قوی داشت
آخر روزگار بمرحوم اشراف در گاه بند
مغوش شد .

|| بیهقی چاب مرحوم ادیب من ۴۹۹ ||
امیر گشت دی را اشراف مملکت فرمودیم

|| بیهقی چاب مرحوم ادیب من ۳۴۱ ||
سغل اشراف بر ملک بدو مغوش شد .

|| بیهقی چاب مرحوم ادیب من ۶۴۹ ||
بروز گلر بندر شرم اورا احاطت تا کردن بر بیعی
بدو داد و اشراف که همسر بود بیوالقاسم .

|| بیهقی چاب مرحوم ادیب من ۹۹۶ ||
و حمال الدعی خاص صاحب را بر حیل اشراف
یونصری گرفته . جوینی .

|| اشراف بر ضمایر اطلاع بر ضمایر بدو اول
سوقیان فکر کسی را در یافتن آگاه شدن
از دزدان کسی یا سری بی وسایط عادی .
از بازار بجهت ما طعام بیار ولیکن از فلان و
فلان دو کان نگیری ... ترا گفتم که از آن
دو کان طعام نگیری کاهلی کردی و از آن
یک دو کان گرفتن حاضران چون بعضی
کردند عدلی آن دو کان از شما بوه است
از آن اشراف ایشان حالشان دیگر شد و
مزید بقیه صاعقتی شد . من (۱۳۸) انیس
الصالحین . گفت دراز گوش بیایید کرده ام .
خواه لطف با منوش شدید و مرخداوند دراز
گوش را گفتند که در طرف قبله فتحا بآید
فلان موضع دراز گوش تو در آمده است .
آن مرد با آن علامت که فرموده بودند رفت
و دراز گوش خود را یافت ... حاضران از
آن اشراف تعجب بسیار کردند . (من ۱۰۸)
انیس الطالبین .

|| اشراف بر ضمایر اطلاع بر ضمایر بدو اول
سوقیان فکر کسی را در یافتن آگاه شدن
از دزدان کسی یا سری بی وسایط عادی .
از بازار بجهت ما طعام بیار ولیکن از فلان و
فلان دو کان نگیری ... ترا گفتم که از آن
دو کان طعام نگیری کاهلی کردی و از آن
یک دو کان گرفتن حاضران چون بعضی
کردند عدلی آن دو کان از شما بوه است
از آن اشراف ایشان حالشان دیگر شد و
مزید بقیه صاعقتی شد . من (۱۳۸) انیس
الصالحین . گفت دراز گوش بیایید کرده ام .
خواه لطف با منوش شدید و مرخداوند دراز
گوش را گفتند که در طرف قبله فتحا بآید
فلان موضع دراز گوش تو در آمده است .
آن مرد با آن علامت که فرموده بودند رفت
و دراز گوش خود را یافت ... حاضران از
آن اشراف تعجب بسیار کردند . (من ۱۰۸)
انیس الطالبین .

|| اشراف بر ضمایر اطلاع بر ضمایر بدو اول
سوقیان فکر کسی را در یافتن آگاه شدن
از دزدان کسی یا سری بی وسایط عادی .
از بازار بجهت ما طعام بیار ولیکن از فلان و
فلان دو کان نگیری ... ترا گفتم که از آن
دو کان طعام نگیری کاهلی کردی و از آن
یک دو کان گرفتن حاضران چون بعضی
کردند عدلی آن دو کان از شما بوه است
از آن اشراف ایشان حالشان دیگر شد و
مزید بقیه صاعقتی شد . من (۱۳۸) انیس
الصالحین . گفت دراز گوش بیایید کرده ام .
خواه لطف با منوش شدید و مرخداوند دراز
گوش را گفتند که در طرف قبله فتحا بآید
فلان موضع دراز گوش تو در آمده است .
آن مرد با آن علامت که فرموده بودند رفت
و دراز گوش خود را یافت ... حاضران از
آن اشراف تعجب بسیار کردند . (من ۱۰۸)
انیس الطالبین .

|| اشراف بر ضمایر اطلاع بر ضمایر بدو اول
سوقیان فکر کسی را در یافتن آگاه شدن
از دزدان کسی یا سری بی وسایط عادی .
از بازار بجهت ما طعام بیار ولیکن از فلان و
فلان دو کان نگیری ... ترا گفتم که از آن
دو کان طعام نگیری کاهلی کردی و از آن
یک دو کان گرفتن حاضران چون بعضی
کردند عدلی آن دو کان از شما بوه است
از آن اشراف ایشان حالشان دیگر شد و
مزید بقیه صاعقتی شد . من (۱۳۸) انیس
الصالحین . گفت دراز گوش بیایید کرده ام .
خواه لطف با منوش شدید و مرخداوند دراز
گوش را گفتند که در طرف قبله فتحا بآید
فلان موضع دراز گوش تو در آمده است .
آن مرد با آن علامت که فرموده بودند رفت
و دراز گوش خود را یافت ... حاضران از
آن اشراف تعجب بسیار کردند . (من ۱۰۸)
انیس الطالبین .

|| اشراف بر ضمایر اطلاع بر ضمایر بدو اول
سوقیان فکر کسی را در یافتن آگاه شدن
از دزدان کسی یا سری بی وسایط عادی .
از بازار بجهت ما طعام بیار ولیکن از فلان و
فلان دو کان نگیری ... ترا گفتم که از آن
دو کان طعام نگیری کاهلی کردی و از آن
یک دو کان گرفتن حاضران چون بعضی
کردند عدلی آن دو کان از شما بوه است
از آن اشراف ایشان حالشان دیگر شد و
مزید بقیه صاعقتی شد . من (۱۳۸) انیس
الصالحین . گفت دراز گوش بیایید کرده ام .
خواه لطف با منوش شدید و مرخداوند دراز
گوش را گفتند که در طرف قبله فتحا بآید
فلان موضع دراز گوش تو در آمده است .
آن مرد با آن علامت که فرموده بودند رفت
و دراز گوش خود را یافت ... حاضران از
آن اشراف تعجب بسیار کردند . (من ۱۰۸)
انیس الطالبین .

|| اشراف بر ضمایر اطلاع بر ضمایر بدو اول
سوقیان فکر کسی را در یافتن آگاه شدن
از دزدان کسی یا سری بی وسایط عادی .
از بازار بجهت ما طعام بیار ولیکن از فلان و
فلان دو کان نگیری ... ترا گفتم که از آن
دو کان طعام نگیری کاهلی کردی و از آن
یک دو کان گرفتن حاضران چون بعضی
کردند عدلی آن دو کان از شما بوه است
از آن اشراف ایشان حالشان دیگر شد و
مزید بقیه صاعقتی شد . من (۱۳۸) انیس
الصالحین . گفت دراز گوش بیایید کرده ام .
خواه لطف با منوش شدید و مرخداوند دراز
گوش را گفتند که در طرف قبله فتحا بآید
فلان موضع دراز گوش تو در آمده است .
آن مرد با آن علامت که فرموده بودند رفت
و دراز گوش خود را یافت ... حاضران از
آن اشراف تعجب بسیار کردند . (من ۱۰۸)
انیس الطالبین .

|| اشراف بر ضمایر اطلاع بر ضمایر بدو اول
سوقیان فکر کسی را در یافتن آگاه شدن
از دزدان کسی یا سری بی وسایط عادی .
از بازار بجهت ما طعام بیار ولیکن از فلان و
فلان دو کان نگیری ... ترا گفتم که از آن
دو کان طعام نگیری کاهلی کردی و از آن
یک دو کان گرفتن حاضران چون بعضی
کردند عدلی آن دو کان از شما بوه است
از آن اشراف ایشان حالشان دیگر شد و
مزید بقیه صاعقتی شد . من (۱۳۸) انیس
الصالحین . گفت دراز گوش بیایید کرده ام .
خواه لطف با منوش شدید و مرخداوند دراز
گوش را گفتند که در طرف قبله فتحا بآید
فلان موضع دراز گوش تو در آمده است .
آن مرد با آن علامت که فرموده بودند رفت
و دراز گوش خود را یافت ... حاضران از
آن اشراف تعجب بسیار کردند . (من ۱۰۸)
انیس الطالبین .

|| اشراف بر ضمایر اطلاع بر ضمایر بدو اول
سوقیان فکر کسی را در یافتن آگاه شدن
از دزدان کسی یا سری بی وسایط عادی .
از بازار بجهت ما طعام بیار ولیکن از فلان و
فلان دو کان نگیری ... ترا گفتم که از آن
دو کان طعام نگیری کاهلی کردی و از آن
یک دو کان گرفتن حاضران چون بعضی
کردند عدلی آن دو کان از شما بوه است
از آن اشراف ایشان حالشان دیگر شد و
مزید بقیه صاعقتی شد . من (۱۳۸) انیس
الصالحین . گفت دراز گوش بیایید کرده ام .
خواه لطف با منوش شدید و مرخداوند دراز
گوش را گفتند که در طرف قبله فتحا بآید
فلان موضع دراز گوش تو در آمده است .
آن مرد با آن علامت که فرموده بودند رفت
و دراز گوش خود را یافت ... حاضران از
آن اشراف تعجب بسیار کردند . (من ۱۰۸)
انیس الطالبین .

|| اشراف بر ضمایر اطلاع بر ضمایر بدو اول
سوقیان فکر کسی را در یافتن آگاه شدن
از دزدان کسی یا سری بی وسایط عادی .
از بازار بجهت ما طعام بیار ولیکن از فلان و
فلان دو کان نگیری ... ترا گفتم که از آن
دو کان طعام نگیری کاهلی کردی و از آن
یک دو کان گرفتن حاضران چون بعضی
کردند عدلی آن دو کان از شما بوه است
از آن اشراف ایشان حالشان دیگر شد و
مزید بقیه صاعقتی شد . من (۱۳۸) انیس
الصالحین . گفت دراز گوش بیایید کرده ام .
خواه لطف با منوش شدید و مرخداوند دراز
گوش را گفتند که در طرف قبله فتحا بآید
فلان موضع دراز گوش تو در آمده است .
آن مرد با آن علامت که فرموده بودند رفت
و دراز گوش خود را یافت ... حاضران از
آن اشراف تعجب بسیار کردند . (من ۱۰۸)
انیس الطالبین .

|| اشراف بر ضمایر اطلاع بر ضمایر بدو اول
سوقیان فکر کسی را در یافتن آگاه شدن
از دزدان کسی یا سری بی وسایط عادی .
از بازار بجهت ما طعام بیار ولیکن از فلان و
فلان دو کان نگیری ... ترا گفتم که از آن
دو کان طعام نگیری کاهلی کردی و از آن
یک دو کان گرفتن حاضران چون بعضی
کردند عدلی آن دو کان از شما بوه است
از آن اشراف ایشان حالشان دیگر شد و
مزید بقیه صاعقتی شد . من (۱۳۸) انیس
الصالحین . گفت دراز گوش بیایید کرده ام .
خواه لطف با منوش شدید و مرخداوند دراز
گوش را گفتند که در طرف قبله فتحا بآید
فلان موضع دراز گوش تو در آمده است .
آن مرد با آن علامت که فرموده بودند رفت
و دراز گوش خود را یافت ... حاضران از
آن اشراف تعجب بسیار کردند . (من ۱۰۸)
انیس الطالبین .

|| اشراف بر ضمایر اطلاع بر ضمایر بدو اول
سوقیان فکر کسی را در یافتن آگاه شدن
از دزدان کسی یا سری بی وسایط عادی .
از بازار بجهت ما طعام بیار ولیکن از فلان و
فلان دو کان نگیری ... ترا گفتم که از آن
دو کان طعام نگیری کاهلی کردی و از آن
یک دو کان گرفتن حاضران چون بعضی
کردند عدلی آن دو کان از شما بوه است
از آن اشراف ایشان حالشان دیگر شد و
مزید بقیه صاعقتی شد . من (۱۳۸) انیس
الصالحین . گفت دراز گوش بیایید کرده ام .
خواه لطف با منوش شدید و مرخداوند دراز
گوش را گفتند که در طرف قبله فتحا بآید
فلان موضع دراز گوش تو در آمده است .
آن مرد با آن علامت که فرموده بودند رفت
و دراز گوش خود را یافت ... حاضران از
آن اشراف تعجب بسیار کردند . (من ۱۰۸)
انیس الطالبین .

|| اشراف بر ضمایر اطلاع بر ضمایر بدو اول
سوقیان فکر کسی را در یافتن آگاه شدن
از دزدان کسی یا سری بی وسایط عادی .
از بازار بجهت ما طعام بیار ولیکن از فلان و
فلان دو کان نگیری ... ترا گفتم که از آن
دو کان طعام نگیری کاهلی کردی و از آن
یک دو کان گرفتن حاضران چون بعضی
کردند عدلی آن دو کان از شما بوه است
از آن اشراف ایشان حالشان دیگر شد و
مزید بقیه صاعقتی شد . من (۱۳۸) انیس
الصالحین . گفت دراز گوش بیایید کرده ام .
خواه لطف با منوش شدید و مرخداوند دراز
گوش را گفتند که در طرف قبله فتحا بآید
فلان موضع دراز گوش تو در آمده است .
آن مرد با آن علامت که فرموده بودند رفت
و دراز گوش خود را یافت ... حاضران از
آن اشراف تعجب بسیار کردند . (من ۱۰۸)
انیس الطالبین .

|| اشراف بر ضمایر اطلاع بر ضمایر بدو اول
سوقیان فکر کسی را در یافتن آگاه شدن
از دزدان کسی یا سری بی وسایط عادی .
از بازار بجهت ما طعام بیار ولیکن از فلان و
فلان دو کان نگیری ... ترا گفتم که از آن
دو کان طعام نگیری کاهلی کردی و از آن
یک دو کان گرفتن حاضران چون بعضی
کردند عدلی آن دو کان از شما بوه است
از آن اشراف ایشان حالشان دیگر شد و
مزید بقیه صاعقتی شد . من (۱۳۸) انیس
الصالحین . گفت دراز گوش بیایید کرده ام .
خواه لطف با منوش شدید و مرخداوند دراز
گوش را گفتند که در طرف قبله فتحا بآید
فلان موضع دراز گوش تو در آمده است .
آن مرد با آن علامت که فرموده بودند رفت
و دراز گوش خود را یافت ... حاضران از
آن اشراف تعجب بسیار کردند . (من ۱۰۸)
انیس الطالبین .

|| اشراف بر ضمایر اطلاع بر ضمایر بدو اول
سوقیان فکر کسی را در یافتن آگاه شدن
از دزدان کسی یا سری بی وسایط عادی .
از بازار بجهت ما طعام بیار ولیکن از فلان و
فلان دو کان نگیری ... ترا گفتم که از آن
دو کان طعام نگیری کاهلی کردی و از آن
یک دو کان گرفتن حاضران چون بعضی
کردند عدلی آن دو کان از شما بوه است
از آن اشراف ایشان حالشان دیگر شد و
مزید بقیه صاعقتی شد . من (۱۳۸) انیس
الصالحین . گفت دراز گوش بیایید کرده ام .
خواه لطف با منوش شدید و مرخداوند دراز
گوش را گفتند که در طرف قبله فتحا بآید
فلان موضع دراز گوش تو در آمده است .
آن مرد با آن علامت که فرموده بودند رفت
و دراز گوش خود را یافت ... حاضران از
آن اشراف تعجب بسیار کردند . (من ۱۰۸)
انیس الطالبین .

|| اشراف بر ضمایر اطلاع بر ضمایر بدو اول
سوقیان فکر کسی را در یافتن آگاه شدن
از دزدان کسی یا سری بی وسایط عادی .
از بازار بجهت ما طعام بیار ولیکن از فلان و
فلان دو کان نگیری ... ترا گفتم که از آن
دو کان طعام نگیری کاهلی کردی و از آن
یک دو کان گرفتن حاضران چون بعضی
کردند عدلی آن دو کان از شما بوه است
از آن اشراف ایشان حالشان دیگر شد و
مزید بقیه صاعقتی شد . من (۱۳۸) انیس
الصالحین . گفت دراز گوش بیایید کرده ام .
خواه لطف با منوش شدید و مرخداوند دراز
گوش را گفتند که در طرف قبله فتحا بآید
فلان موضع دراز گوش تو در آمده است .
آن مرد با آن علامت که فرموده بودند رفت
و دراز گوش خود را یافت ... حاضران از
آن اشراف تعجب بسیار کردند . (من ۱۰۸)
انیس الطالبین .

|| اشراف بر ضمایر اطلاع بر ضمایر بدو اول
سوقیان فکر کسی را در یافتن آگاه شدن
از دزدان کسی یا سری بی وسایط عادی .
از بازار بجهت ما طعام بیار ولیکن از فلان و
فلان دو کان نگیری ... ترا گفتم که از آن
دو کان طعام نگیری کاهلی کردی و از آن
یک دو کان گرفتن حاضران چون بعضی
کردند عدلی آن دو کان از شما بوه است
از آن اشراف ایشان حالشان دیگر شد و
مزید بقیه صاعقتی شد . من (۱۳۸) انیس
الصالحین . گفت دراز گوش بیایید کرده ام .
خواه لطف با منوش شدید و مرخداوند دراز
گوش را گفتند که در طرف قبله فتحا بآید
فلان موضع دراز گوش تو در آمده است .
آن مرد با آن علامت که فرموده بودند رفت
و دراز گوش خود را یافت ... حاضران از
آن اشراف تعجب بسیار کردند . (من ۱۰۸)
انیس الطالبین .

|| اشرف السربا . بالا بر آمد جای درنده بان
و ا . (منتهی الارب) .

|| و اشرف علی السربا . اطلاع علیه من فوق
(ا قرب الموارد) .

|| بر در جزئی شدن . (روزنی) . (۱) اطلاع
یا قنن بر جزئی . (مؤید) (منتهی الارب) .

|| نزدیک شدن . (منتهی الارب) .
|| از بالا بر روی نکرستن . (منتهی الارب) .

|| اطلاع علیه من فوق . (ا قرب الموارد) .
|| بمرک رسیدن بیمار مقل اشرف المرضی
علی الموت ای نشی . (منتهی الارب) (۲)

|| اشرف المرضی علی الموت اشفی . (ا قرب الموارد)
|| ترسیدن بر کسی . (منتهی الارب) (۳) یا
مهربانی کردن . (فلان علی فلان) . اشفق
(منتهی الارب) . فلان علی فلان . اشفق
اشرف عینا . ای اشفق . (ا قرب الموارد) .

|| اشرف استک الشیعی . امسک . ما اشرف
له شیعی الا انخله . (ا قرب الموارد) .

|| اشرف نفسه علی شیعی . حرصت علیه و
تھاکت . (ا قرب الموارد) .

|| اشرف العیال . اسرعت العیو . (ا قرب
الموارد) .

|| شطه الاشراف . جعل . مقام و رتبه یا
منوان عالی مشرف .

|| و کلمه اشراف شنهانی نبریدین معنی آمده
است .

|| متولی اشرافا فی بحایه ...
دار الاشراف صهانقا که در آجا مؤسسان
و ادارات دولتی است .

|| رجوع به ذری ج ۱ من ۷۵۰ شود .
|| بر حسب شواهد ذیل بابگاه اشراف از عهد
قرنویان تا دور گرامتولی وجود داشته و از
مقام مرتبی برتر بوده است .

|| چنانکه چهار تن که پیش از این شغل اشراف
به ایشان داده بود شاگردان وی باشند
[نوسهل حمدونی] .

|| بیهقی چاب مرحوم ادیب من ۱۵۵ .
|| دیگر در نوسهل حمدونی را که از وزارت
مغزول گشته بود خفنی محبت بیکو دادند
سخت معل اشراف مملکت .

|| بیهقی چاب مرحوم ادیب من ۱۵۵ .
|| بویکر هم فاضل و ادیب و بیکو خط و مدنی
مدیون ما بساند طمش میل بکبری داشت
تا بلا بلور رسید ... و از دیوان رسالت بیفتاد
و چون قدیم خدمت پدرش را بروی رحمت
کردند با شاهان و سجن اشراف حاجت گیری
با دادند .

|| بیهقی چاب مرحوم ادیب من ۲۷۴ .
|| شبه ۴۴۹ در بچیدنتن تا اشراف اوقاف
عزیز بسازند ... و چیلتها کرد تا از دی در
گذشت [اموی] .

|| ا اشرف الجناح علی الطریق . و منه (ا قرب
الموارد) جناح در اینجا بمعنی روزن است که
مهربان روشن باشد چنانکه ذیل جناح
آرد . اشرف فلان . جناح دالی الطریق .
ای روشن . (ا قرب الموارد) .

|| اشرف فلان الماء . و فی الماء اخاضه و او بوده
ایام . و منه اشرف الماء . لذا آوردنجا .
(ا قرب الموارد) .

|| اشرف یده الی المظهرة . ادخلها قریبا .
و فی الحدیث . حتی اشرف فی العیض . ای
ادخل الماء به . (ا قرب الموارد)

|| اشرف الشیعی . رتبه جدا . (ا قرب
الموارد) .

|| اشرف الریح . امینی . (ا قرب الموارد) .
|| اشرف الشیعی . کفانی . (ا قرب الموارد) .
|| اشرفه [ع] [ع] رج . شریف مردان
بزرگ قدر (منتهی الارب) . اعیان (دستور
الثقة) . ج . شریف . (دهاز) .

|| بزرگان و بلند سران . (مؤید الفلا) .
|| بزرگواران . و جوه . بزرگان . شریفان .
|| رج . شریف بمعنی صاحب شرف . (ا قرب
الموارد) اشخاص بزرگ قدر و صاحبان حسب
و نسب نیک ... رج . شریف (فرهنگ نظام) .
|| قضات باخ و اشرف و علما ... همه آنها (حارم)
حاضر بودند بنشسته . (بیهقی چاب مرحوم
ادیب من ۱۸۰) .

|| چون روز هفتم بود مقال داد طما و اشراف
حصرت را حاضر آمدند . (کلیله) .

|| و مجلسهای علما و اشراف و مجلسهای سرفه
و اوساط مردمان و موضعی می گشت .

|| (کلیله) .
|| دایره بر تها آست که بر آن گزیدگان
و اشراف رود . (کلیله) . و احتیاج تو در
کارها و رای آسوز امکان آید علما و اشراف
مملکت را بزم معلوم گردد . (کلیله) .

|| هر سال حلی بکنیه معظم و مدینه مکرّم
ایدالله سلاهما هرستانی با بر اشراف حرن
و مسهقان صرف کردی . (ترجمه یعنی
من ۳۱) .

|| اشراف اسنان . هر دو گوش و بینی او .
(منتهی الارب) . (ا قرب الموارد) .

|| چانهای بلند رج . اشرف [شرف] .
(ا قرب الموارد) . بنقدیها .

|| رج . شرف بمعنی کوهان شتر . گویند .
|| از عقیقه اشراف (ا قرب الموارد) .

|| اشراف [ع] [ع] من . بلند شدن (منتهی
الارب) . (غیلت) . بر جای خاستن و بلند
شدن . (مؤید) بلند شدن . (منتهی الارب) .

|| اشرف الشیعی . خلا و رفیع و اسب .
(ا قرب الموارد) . ریالای ملسی شدن .
(عیان) .

|| بر آمدن . بالا بر آمدن .

۱- مقصود بر زبردین بان رتبی است .
۲- بر حسب معنی اقرب الموارد شفا یافتن بیمار است که بمرک رسیدن بیمار .
۳- ترسیدن بر کسی دومتون دیگر نیست .

اشراقی شیخ آقا میرزا محمد باقر

من (۳۷۳ نایس المالین) . نسخه خطی کتابخانه مؤلف در صفحات دیگر نیز این کلمه مفهومی نزدیک به فکر کسی را در یافتن آمده است چون اشراق حضرت شریف مشاهده کردیم عالم دیگر شد (مغزای) .

اشراقی . [۶ ی] [یا] (من نسیم) متسوب به اشراق . حکومت اشراقی . حکومت نجف حکومت آریسنو گراسی (۱) اشراقی . [یا] (ع مس) در خشتین و روشن شدن (قیامت) (آمدن اوج) روشن شدن (نایج الحاصل) (ترجمان علامه جرحانی ص ۱۳) در خشتین و روشن کردن . (فرهنگ نظام) .

تابان شدن ، تابش ، طلوع . اشراق شمس بر آمدن آفتاب . روشن و تابان گردیدن آفتاب . (منتهی الارب) (اقرب الموارد) و برخی گفته اند ، شروق شمس ، بر آمدن آن و اشراق شمس ، تابان گردیدن و بر توانگدن آن است . (از اقرب الموارد) .

اشراق زمین ، روشن شدن بسبب تابش آفتاب بر توانگدن آن (از اقرب الموارد) . اشراق مرد ، در طلوع آفتاب در آمدن وی . (از منتهی الارب) . در آمدن مرد در طلوع آفتاب . (اقرب الموارد) .

اشراق عقل ، غوره سر آوردن آن . (منتهی الارب) و در اقرب الموارد چنین است ، اشراق النحل ، از همی . و ذیل از همی النحل آرد ، از همی النحل ، حال .

اشراق و غسل مرد ، نیک در خشتین و روشن شدن آن . (از اقرب الموارد) . اشراق ثوب ، نیک رنگ دادن جامه را . (منتهی الارب) . اشراق الثوب فی الصبح ، بالغ فی صبه . اشراق عنود و مواعین و غصه ناک کردن دشمن را . (منتهی الارب) و من قول ، اشراق فلاناً بریفة ، اذا لم تسوخ له ما یامی من قول اولیاء . (اقرب الموارد) .

زمهریرا بر کند آفاق را

حکمت اشراق . یعنی حکمی که بیان آن اشراقی است که عبارت از کشف است یا منظور حکمت شریانی است که از هر دو ایسران بوده و اینهم یعنی نصت مبارک میگردد زیرا حکمت ایرایان هم کشفی و ذوقی است ایرایان نیز با اشراقی نسبت داده اند که عبودیت از ظهور ذوا و عقلی و احسان و فیضان آنها بر نفوس کامل هنگام نبرد آنها از مواد حسی است و ایرایان و معجزین یونانیان قدیم بجز از عنصر و مردان وی در

حکمت . بر ذوق و کشف تکیه میگردد . لیکن از سطو و بیرون اوتنجا بیعت و برهان توجه داشتند و منظور از حکمت اشراق حکمت کشف است و هم روایت که از آن حکمت شریانی یعنی ایرایان برانه کشیم . از حکمت اشراق ص ۲۹۸ و رجوع صفحات دیگر آن شود .

اشراق . [یا] (شیخ ...) (راجع شیخ شهاب الدین یعنی بن حبش یا حسین یا عیاشه بن امیرک مکنی به ابوالفتح در سهرورد متولد شد و بر اشراق و شیخ اشراقی و شیخ نوری و شیخ مقنول و شهاب مقنول و قیل باه و حکیم مقنول نیز میگفتند . اشراق در اصول فقه و اقسام حکمت و فلسفه بیعتا بود و در فقه و حدیث و علوم ادبی و برخی از علوم غریبه چون سیما و غیره نیز مهارت داشت در حدیث و منظره بر هر کس فائق بود و تواند بسیار کروی حکایت شده است . حکمت و اصول فقه را در مرافه از محمدالدین جلی استاد فخر دلی خرا گرفت و دیگر علوم را نیز از استادان در گریه سوخت اهمیت وی بدین سبب است که حکمت اشراق را یاد دیگر زنده کرد و درین باره تألیفات گرانبهای از خود یاد گلو گذشت و همچنین که فارابی حکمت مشائی را که از سطو و بیرون وی بدان معنی بودند تجدید کرد و اساس آنرا استوار داشت شیخ اشراق نیز حکمت اشراق را که روش حکمی یونانی (جز از سطو و انبیا عشر) و بنا ایرایان بود بر گزید و قواعد از یاد دمه آنرا بر اساسی مبنی بنا نهاد .

اوجهای بحث و استدلال و برهان وجدل که در حکمت مشائی مداول است ذوق و کشف و شهود و اشراقات ذوا و عقلی و آکه اساس حکمت اشراق است تجدید کرد . اما در همین حال در حکمت مشائی بیز دست داشت و درباره همه و شهای هفت و حکمت آزاری بوی منسوب است که عبارتند از ،

آواز بر جبرئیل . اعتقاد الحکما . السواح العبادیه . المارقات الالهیه . البروح . بستان القنوب . البصره . التلویحات در منطلق و حکمت و یا خود نام این کتاب لویحات اوحیه و عربیه است .

المبجحات در اصول فقه . حکمة الاشراق که با شرح نصیب الدین شیرازی سابقاً در تهران در مطبعه سنگی چاپ شده بود و اخیراً مسیو کریم فرانسوی آنرا با حواشی و تعلیقاتی چاپ کرده است .

دعوات الکواکب . و میرالوحی . شرح اشارات . صغیر سبیر . صدوق العمل . حواری الاوارق الشوق . العریة العریة زین رساله بر در آخر حکمت اشراق با اهتمام مسیو کریم طبع شده است . التلعات یا اللجة اوامع الانوار . مداد و معاد فارسی

المطارحات در متعلق و حکمت . السعراج - المعراج - التلعات المساویه - التلعات فی الاصول النکیة در تصوف . هیاکل النور در فلسفه که با بعضی حواشی ضمیمه کتاب عجایب التصوف می تهذیب التصوف و اصول المنطق محمد بن سید شریف جرجانی در یکجمله در ظاهر مجاب شده است . یردان شناخت که با تصحیح حاج سید نصر الله تنوی در تهران در مطبعه سنگی بطبع رسیده است .

شیخ اشراق در فارسی نیز ماهر بود و بهر دو زبان فارسی و عربی شعر میسرود از آنجمله قصیده نایب در باره نفس پرورش قصیده حنیفه این سبنا گفته است که این بت از قصیده مزبور است ،

خلعت هیا کلها بجره الهی وصبت لغناها القدیم نشوقا وهم ازوست ، وانی فی الظلام رأیت نورا کان اللیل زین بالتهار وکیف اکون الدنیا طبعیا و لوقی الفرقین رأیت داری ارضی بالانظمة فی فلاة و اربعة العناصر فی جواری

و این رباعی از آثار فارسی اوست ، همان تا سر رشته خرد گم نکنی خود را ز برای نیک و بد گم نکنی ده دو بومی و راه نومی منزل تو

هشدار که راه خود بخود گم نکنی شیخ اشراق در از حدیثی به حلب رفت و بر تلمی عالمان آن سرزمین بر بری یافت و مورد احرام ملک ظاهر گردید که از طرف پدر خود صلاح الدین اعرابی سلطان شاعات بصکومت حلف و نواخی آن منصور بود .

و در بارگاه سلطان مزبور مکاتبی بسزا داشت و به همین سبب محمود علمای آن دیار شد و او را بسؤ فقیه وی در آتش سهم داشتند لیکن بهنهای ناروای آن گروه بداندیش در ملک ظاهر کلار گرفتند و در روز مرگ مکتوبات شیخ میامرود با بدخواهان شیخ بحد صلاح الدین موصول گردیدند و خواستار قتل شیخ شدند و چون نفسین و بدگویی آنان در صلاح الدین مؤثر افتاد و ملک ظاهر را بقتل شیخ در گناخت ملک ظاهر ناچار دو کیفیت قتل شیخ باشود وی گفتگو کرد و او را می خورد و حواری گذاشت ، در سال ۵۸۶ یا ۵۸۵ یا ۵۸۷ یا ۵۸۷ هجری در سی و شش سالگی و یا در حدود چهل سالگی و بقول برخی در حدود ۸۸ سالگی در حلب زندگانی را بدرود گفت .

برخی هم نوشته اند که ملک حاضر در تبریز و برادران آن شفه کنند ، و رجوع به خرازی نامه صفحات ۹۴-۹۵-۹۶ و رجوع الارب و ص ۱۲ کلام شبلی شود .

اشراق اصفهانی [ا. ا. ا.] (ا. ا. ا.)
 عبدالرزاق پسر حاج سید محمد از شاگردان
 عهد ناصرالدین شاه قاجار بود مدتی در
 اصفهان و تهران با قلندران میزیست و جمع
 محفل آنان بود سرانجام آهنگ هندوستان
 کرد و چندی در شهر ازدم منزل رضا قلیخان
 هندوستان در حدود ۱۲۹۰ هجری قامت
 کرد و آننگاه به هندوستان رفت .
 این بیت از وصی است
 از خدا پرگشگان در کلچندان سعت نیست
 سعت کلما بود کرما خدا پرگشته است .
 رجوع به آتشکده من ۱۷۰ و مجمع الفصحا
 ج ۲ ص ۷ و ص ۶۲ و ریاض المارقیین ص
 ۱۶۶ و ریحانة الادب شود .
اشراق اصفهانی در محمد باقر معروف
 به میرزا محمد فرزند شمس الدین محمد اصلا
 از مردم استرآباد ولس موطنش اصفهان
 بود .
 علاوه بر مراتب علمی شریز میرود و اشراق
 تلمیح میکرد . از عالمان معاصر شاه عباس
 ملتی بود و فائز بسال ۱۰۴۰ یا ۱۰۴۱ یا
 ۴۲ هجری قمری است .
 از اشعار اوست
 تعجیل من ای عزیز آسان بود .
 محکم ترا دیدان من ایسان نبود .
 بعضی از شبها
 مجموع علوم این سینا دائم .
 یافته وحدیت .
 وینها همه ظاهر است و پنهان نبود .
 هر چه جلالت .
 رجوع به میرزا محمد باقر و اسما المؤلفین
 ج ۲ ص ۲۷۶ و ریحانة الادب شود .
اشراقات [ا. ا.] ح . اشراق - در آنها
 کشفها ، تأشیهای ابوالفضل ، رجوع به
 اشراق شود .
اشراقی [ا. ا.] یا [ا.] (ص . سبی)
 آن قسم از فلسفه که در اصول و قواعدش اداه
 عقلیه و کشف هر دو معتبر است .
 رئیس اشراقیون در فلسفه یونان افلاطون
 بود و رئیس ایشان در فلسفه اسلام شیخ
 شهاب الدین صهروردی که تصنیفات بسیار
 دارد حکمت و فلسفه که فهمیدن عقایق امیاه
 باشد بر سه قسم منقسم گشت .
 ۱- فلسفه مشائی که اصول و قواعدش از
 روی ادله عقلیه است و من رئیس فلسفه
 مشائیین یونان ارسطاطالیس بود و رئیس
 فلسفه مشائیین اسلام ابوهلی سینا .
 ۲- اشراقی که اصول و قواعدش از ادله عقلیه
 و مکاشفه (ریاضت) هر دو است .
 ۳- تصوف و عرفان که اصول و قواعدش از
 روی مکاشفه (ریاضت) است و من
 (فخرهنگ نظام) .
 اشراقی یا یعنی کشف و ذوقی است و یا
 مشوب به حکمای مشرق است از (حکمت
 اشراق) ص ۴۶ .

رجوع به اشراق و اشراقیان شود .
اشراقی [ا. ا.] (شیخ اشراقی ...)
 رجوع به اشراق شیخ شهاب الدین شود .
اشراقیان [ا. ا.] گروهی است
 از حکماء سلف که از باطن اشراق و روشنی
 باطن خود که از کثرت ریاضت پیدا کرده
 بودند تعلیم و تعلیم بمکاشفه و مراقبه میکردند
 و حاجت بر رفتن پیش کسی نداشتند بخلاف
 حکماء مشائیین که ایشان نزدیک یکدیگر رفته
 متذمعات دریافت میساختند چنانچه افلاطون
 و بقراط و غیره از زمره اشراقیین بودند .
 (نجاش) . (آندراج) .
 رجوع به اشراق و اشراقی شود .
 پروان مکتبی فلسفی که معقده به حکمت
 اشراق یا حکمت مشرقی بود مانند صدق الدین
 گروه ایجاد توافق میان فلسفه یونانی
 افلاطونیان جدید و فلسفه ایران و جز آنان
 بوده است و این نام بخصوص پر شاگردان
 سهروردی (متوفی بسال ۱۱۹۱) اطلاق
 شده است . (از المنجد) .
اشراقیون [ا. ا.] (ع . ا.) ح .
 اشراقی در حالت دفع .
 رجوع به اشراقی و اشراقیان شود .
اشراقیه [ا. ا.] (ح . ا.) که کوچککی است
 از دهستان انشاریه ساوجبلاغ بغض کرج
 شهرستان تهران .
 (۲۷۰۰۰ گزی) باختر کرج سک - ۳ تن .
 (فخرهنگ خراقاتی ایران ح ۱) .
اشراقیین مرجع اشراقی در حالت نصب
 و غیر .
 رجوع به اشراقی - شود .
اشراک [ا. ا.] ح . شریک .
 (منتهی الادب) . (اقرب الموارد) .
 انازان و شریکان . (آندراج) .
 ا. ح . شرک [ش . د] دامهای شکار .
 (اقرب الموارد) .
 ا. ح . شرک [ش] (اقرب الموارد) .
 رجوع به شرک شود .
 ا. ح . شرک [ش] بمعنی بندگش از
 دوال . (منتهی الادب) .
اشراک [ا. ا.] (ع . ص) انبار کردن .
 (ترجمان علامه جرجانی ص ۱۳) . هشار
 کردن کسی را در چیزی . (ا. ح . المصاادر
 بیوهی) . شریک کردن کسی را در چیزی .
 انماز کردن با کسی .
 انماز گردیدن کسی را - شرک گردانیدن
 (منتهی الادب) .
 کسی را در کار خود شریک قرار دادن .
 (اقرب الموارد) .
 ا. اشراک ، خدا ، کفر کردن . (منتهی -
 الادب) . برای خدا شریک قرار دادن .
 (اقرب الموارد) . انبار آوردن بانضای
 عزوجل . (تاج المصاادر بیوهی) . (زوژنی)
 (آندراج) . شرک آوردن .

گفت یا امر مسلم اشراک نیست
 گریز از خونم لعنش باک نیست
 مولوی .
 || اشراک کفشی ، بتدویدال کرفن کفشدرا -
 از (اقرب الموارد) . (منتهی الادب) .
 شرک کردن نعلین . (تاج المصاادر) شرک
 سلختن برای کفش . (آندراج) .
 ا. اشراک میان چند تن ، جمع کردن میان
 آنان . (منتهی الادب) .
 || اشراک یافتن کسی را . (منتهی الادب) .
اشراک [ا. ا.] (ع . ا.) منکر ، سرود ،
 شادی کننده . از (اقرب الموارد) . و
 (منتهی الادب) .
اشراقیاب [ا. ا.] (ع . ص) گردن را
 استیخ کردن تا بسوی کسی در گریستن ،
 یا بلند بر آسمان برای نگرستن .
 (منتهی الادب) .
 اشراقیاب الشیخی وای ، مد عنقه لیعطر
 او ارتقع . واسله عند شرب الماء حتی یتصله
 نم کتر حتی استعمل فی رفع الراس و مد
 السبق عند النظر و لهذا یعودی مله به الی .
 (اقرب الموارد) .
اشراک [ا. ا.] نام یکی از منازل شهود
 هفتی است .
 رجوع به (التحقیق مالکهند ص ۱۰۷)
 شود .
اشرابه [ا. ا.] (ع . ا.) ح . شراب
 هر چه از مایعات نوشیده شود یعنی محتاج
 به یونین نباشد خواه حرام باشد و خواه حلال
 و نقیهان آنرا با شامیدنیهایی که باجماع یا
 بر حسب اختلاف حرام شده است اختصاص
 دادند (از اقرب الموارد) و (تعریفات
 جرجانی) .
 ح . شراب که بمعنی مطلق هر چه رقیق
 است از جنس خوردنی و آشامیدنی مثل آب
 و شراب و خمر و شهد و غیره . (نجاش اللغات) .
 (آندراج) آشامیدنیها که در آن شکر کنند
 (بحر العواهر) .
 شرابها ، شرینها .
 ا. و در فقه در باب اطعمه و اسریه مایعات حرام
 بر پنج گونه است ،
 ۱- شراب و هر مسکری .
 ۲- خون حیوانه از ذک حیوان و خون
 حاوران تا باک .
 ۳- هر مایه ای که در آن نجاسی داخل شود .
 ۴- اعیان نفس مانند بول حیوانات حرام
 گوشت .
 ۵- شرح حیوانات حرام گوشت .
 رجوع به ساریح ص ۲۲۶ شود .
اشراج [ا. ا.] (ع . ا.) سوزگه یک خصیه
 وی کلان باشد (منتهی الادب) . آنکه یک
 خایه وی بزرگ باشد از دیگر . (زوژنی)
 (مهذب الاسماء) .
 || یک خایه . (مهذب الاسماء) .
 سوزگه یک خصیه دارد . (منتهی الادب) .

اشرف حفاف . [۱] (ع من) آماه حنن برای جنگ . (منتهی الارب) .
 || کتابی در سبکی کردن . (منتهی الارب) .
اشرف . [۱] (ع من تفضیلی) در معنی شاد و نر
 وهم ترک کسب و سلخ من جباری
 ذات معنوا و اشرف من نعم .
 (حیة الصیون ج ۱ ص ۲۰۰ ص ۳) .
اشرف . [۱] (ع من) یعنی . (منتهی الارب) .
 شرس . [ش ر] || مرد دلاور در جنگ . (منتهی الارب) دایر (منتهی الارب) .
 (یا شیریشه) . (منتهی الارب) .
 || سختی . (منتهی الارب) . و در مثل است
 هنر باشرس الشعر ، ای سفت بالشه .
 (اقرب الموارد) : ای گیاه بلغمی است .
 (اقرب الموارد) .
 مؤنث آن شرساء درج آن شرس [ش] است .
 (اقرب الموارد) .
اشرف . [آ ر] (راج) ابن حسان احسان بگری در روز کارهایی بن ابطال علیه السلام میزیست و سردار لشکریان اسلام در ابابره بود که سفیان بن عوف و برابگشت نام او در خطب علی (ع) آمده است . رجوع به ابیان و تفسیر ج ۳ ص ۳۹۴ شود .
اشرف . [آ ر] بن عبدالله . رجوع به اشرف السلسلی شود .
اشرف . [آ ر] (راج) ابن خاضرة کنندی . از صحابه حضرت رسول (ص) بود . رجوع به الاصابه ج ۱ ص ۵ و قاموس الاعلام ج ۲ ص ۹۷۳ شود .
اشرف . [آ ر] ابوشیخان همدانی . رجوع به ابوشیخان شود .
اشرف . [آ ر] (راج) السلسلی [س ما] فرزند عبدالله سلسلی بود و در تاریخ ۱۱۱ هـ ق مطابق ۲۲۹ میلادی در گذشت وی از امیران فاضلی بود که علت فصلش او را (کاه) میخواندند .
 هشام بن عبدالله ویرا سال ۱۰۹ هـ ق بحکومت حرمان برگزید او تا سال ۱۱۱ هـ ق که هتاه او را معزول کرد در حرمان اقامت داشت .
 او اعلام و زکلی ج ۱ ص ۱۱۸) .
 و رجوع به شرح احوال رودکی صفحات ۲۷۷ و ۲۷۵ و ۲۷۶ و او زواج الکتاب ص ۴۳ و ۴۲ و حسیب السیر ج ۱ ص ۳۰۹ و ۳۰۶ و معجم التواریخ و القاصص ص ۳۰۹ و قاموس الاعلام ج ۲ ص ۹۷۳ و کهل این ایزد صفحات ۶۶-۶۸-۷۲ شود .
اشرف شیبانی . [آ ر] (راج) فرزند عوف شیبانی - همدانی سال ۳۸ هـ ق مطابق ۶۵۸ میلادی از سردگان و دلاوران نبی شبن در صدر اسلام بود . وی پس از واقعه بدر و بدرت با درستی از همراهان حویش در مدینه (از نواحی غربی مدینه) معاهدت علی بن ابیطالب (ع) برخاست و آنکه (اسار) رفت و در آنجا کشته شد .

(از اعلام و زکلی ج ۱ ص ۱۱۸) .
اشرف . [آ ر] (ع من تفضیلی) فرومایه تر اسم تفضیل است بدون فعل و این نادراست .
 ارفل . يقال انتم اشرف المال ای ارفله (اقرب الموارد) .
اشرف . [آ ر] یعنی که سر آن حد زیادند (منتهی الارب) .
 الاصل الذي استتار به . (اقرب الموارد) .
اشرف . [آ ر] (ع من) رجوع به اشرف (منتهی الارب) . رجوع به اشرف .
اشرف . [آ ر] (ع من تفضیلی) شریفتر .
 مهتر .
 | اشرف مغلوقات آدمی .
 || گاه عنوان وصف شخصی با مکان مقدس باشد . حضرت اشرف خباب اشرف نجف اشرف . || منکب اشرف . دوش بلند . (منتهی الارب) || بلندتر از هر چیزی . (منتهی الارب) .
 | (۱) شب پره . (منتهی الارب) .
 || مرغی است دیگر که آشیانه نازد و فرود نیاید .
 الارینا يجعل لیبف انجوسا من راب و بیمن و یعلی علیه قیلیر و یضه بنقش بنقشه فاذا اطلق فرخه للعلوان و کان کاهویه فی هادتها . (منتهی الارب) و در ترجمه قاموس چنین است :
 شرح قاموس ویرانه دیگر است که از برای او آشیانی نیست و نیافتد و فرو نیاید مگر و تشبیه میکند از برای تخم کردن آشیانی از خاک و تخم میکند در او می باشد بر او چیزی و بر او می کند و تخم او تیره و شکسته میشود بخودی خود پس وقتی که حوجه او توانند از پریدن . هست مثل در و مادرد و خوبی ایشان || ستر اشرف . از ترکیب است که روی سگها و ششها با بردها و مقامات و امثال آن دلالت کند و این ترکیب را بجای (حجه) بکار میبرند . صاحب النور و دل (حجه) میویست . کنایه از دن شرمی است که نفواعت نام او را ذکر کنند و ذیل (ستر اشرف) آرد . کسانی که بخواهند در اکرام و احترام و اشاره دقیق اعلان کنند این ترکیب را بجای (حجه) بکار میبرند . . .
 رجوع به النور ص ۹۲۵ شود .
 | فرد صوفیه صراحت از راه و سانسط هر چند معانی مورد و عود و دانه کسرو اسکند و حوش را حکایم مکانش اعصه آن میانی اشرف و اگر وسایعاً کنونیان وی و حق آن شیبی احسن . از بهر همین عقل اول و ملائکه مقربون از انسان کامل اشرف باشند و انسان فزایشان اکمل (تعلم) میان اشرف و اکمل تیر است ترا کردیم غیر در باب تکوین اشرف بود انسان کامل . ولی انسان کامل اکمل آرا و گدا مثل عن عبدالرزاق الکاشی .

(کشف اصطلاحات الفنون ص ۸۴۲) .
 || مکان اشرف در حکمت اشراق در برابر امکان اخس است شیخ اشراق در حکمت الاشراق در ذیل در فی قاضیه الامکان الاشرف علی ما هو سة الاشراق درین باره تفسیر بهت کرده است . رجوع به کتاب حکمت الاشراق چاپ کریم ص ۱۵۴ و فهرست آن و مظلومه حاج ملا علی شود .
اشرف . [آ ر] (راج) نسبت او معلوم نیست . ابو اسحاق بن یاسین نام او را در زهره گروهی از صحابه که از هرات نزد حضرت رفته اند یاد کرده و ابو موسی آنرا استعراک کرده است .
 (از الاصابه ج ۱ ص ۵۰) .
اشرف . [آ ر] (راج) یکی از هشت تن رهبانان حبشه است که نزد حضرت رسول آمدند . (الاصابه ج ۱ ص ۵۰) و رجوع به ابره در هسن جلد ص ۱۳ شود .
اشرف . [آ ر] (راج) نام یکی از سرهنگان ابو مسلم بود که ابو مسلم او را بکشت و زن وی خواند همه ترشح بود نام او را اشرف هم صیغه کرده اند . رجوع به تاریخ بخارای در شهری ص ۸۳ شود .
اشرف آبک . دیمی از دهستان یلواریش مرگزی شهرستان گرماشاهان است که در ۲۶۰۰۰ گزی خاورد بز گران و ۱۰۰۰ گزی کلکان آفتاب در واقع است هوای آن سرد میرو کوهستانی است دارای ۷۰ تن سکه و آب آن از چشمه است محصول آن غلات . حیوانات گنجات و خزنی بومها است . شغل اهالی زراعت است راه آن مالرو می باشد .
 (فرهنگ جغرافیائی ایران - ج ۵) .
اشرف آباد . دیمی از دهستان خسرو آباد شهرستان بیجار است که در ۱۲۰۰۰ گزی شمال خاوردی خسرو آباد کنار رودخانه سر آب مهرک دفع است . هوای آن سرد سیر و دریه و ماهور قرار دارد . دارای ۳۲۰ تن سکه و آب آن از چشمه است محصول آن غلات . گیاهات و مثل اهالی زراعت و گله داری است صنایع دستی مردم قالیچه ، گلیم ، حاجیم بافی است که زنان مدانها استعمال دارند راه آن مالرو است .
 (فرهنگ جغرافیائی ایران - ج ۵) .
اشرف آباد . دیمی از دهستان دروهران بخش مرگزی شهرستان گرماشاهان است که در ۹۵۰۰ گزی جنوب خاوردی گرماشاه و ۱۵۰۰ گزی همه واقع است هوای آن سرد میرو معنی کوهستانی است دارای ۱۲۴ تن سکه و آب آن از چشمه است محصول غلات . حیوانات . گیاهات و مثل اهالی زراعت و گله داری است راه آن مالرو است . این ده چشمه مسجد علی نیز معروف است .
 (فرهنگ جغرافیائی ایران ج ۵) .

اشرف آباد . [۶ د] (ا خ) دهی بزرگ
دهستان غازیچش ری شهرستان تهران است
که در (۸۰۰) گزی شادری (۱۰۰۰)
گزی راه شوسه واقع است هوای آن معتدل
است و در جلگه قرار دارد ، داری ۴۴۶ تن مسکنه
و محصول آن غلات صیفی ، چغندر قند و سفید
اهالی کشاورزی است در آن اترمییل رو است .
(از فرهنگ جغرافیائی ایران ج ۱) .

اشرف الدین حسینی (سید) .
[آ ر ک و دین س] (ا خ) ۱۲۸۵ ه
ق - ۱۳۱۲ ه ق ، نرژند سید احمد
قزوینی از شاعران معاصر بود پس از کسب
علوم عقیداتی در قزوین برای تکمیل تحصیلات
به بین النهرین شتافت (۱۳۰۰ ه ق) و
بعد از پنج سال بایران بازگشت و در وقت
روزنامه (نسیم شمال) را انتشار داد و آنگاه
که مشروطیت برقرار شد با فتح الله سیفعلی
اعظم تهران آمد و روزنامه مزبور را در
تهران انتشار داد . این روزنامه در آن دوران
سیار مورد توجه مردم بود چه اشرف الدین
آرا خود را که اغلب اشعار فکاهی و اجتماعی
و انتقادی بود در آن منتشر میکرد وی
از شاعرانی است که بسک فکاهی نیک
شمر می رود و الفاظ عامیانه را بکار میبرد
کلیات شعاری متجاوز از بیست هزار بیت
است و کتاب « ماغ بهشت » و « نسیم شمال »
نسبتی از آثار فکاهی وی میباشد .

اشرف . [۶ د] (ا خ) اسماعیل الاول
پادشاه سلسله رسولیان یمن که در سال ۷۷۸
ه مطابق ۱۳۷۶ م بسفند رسید . (طبقات
سلطین اسلام ص ۸۸) .

اشرف . [آ د] (ا خ) اسماعیل الثانی
دهمین پادشاه سلسله رسولیان یمن که در
۷۳۰ ه مطابق ۱۴۲۷ م بسفند رسید .
(طبقات سلطین اسلام ص ۸۸) .

اشرف . [آ د] (ا خ) افغانی یا اشرف
خاصب سرعوی محمود افغان رئیس قبیله
غلیجانبست که در اوائل قرن ۱۲ هجری
خروج و اقتباس از ایران را صط کرد و
بعد ها به بیماری و حشاشکی دچار گردید
تا آنجا که گوستهای بدن خود را بدمان
خود میکشید و آنکه تنگ میکرد در این حال
بود که اشرف سان ۱۱۳۹ از سبزوستانی
اهافته در اسفهان بنحط سلطنت شانه شد
و وی محمود را قتل رسانید و در خلایفین
احوال دولت صفائی عراق عجم وقت اعظم
آذربایجان را تحت تصرف خویش در
آورده بود اشرف بخواست با دولت صفائی
عهدنامه منعقد سازد و بوسیله رابطه مدعی
تسلی اراضی صط شد و روزگاری دولت صفوی
را مسترد دارد اما بآردوی خویش نایل

نگشت و در نتیجه سخته اندامه یافت و بوسیله
افغان و خمریک امرای کردستان و سله
دلان لشکر عثمانی کوشش قدری پیشرفت
کرد و به بیروزی نایل گردید و رفتار خیلی
دوستانه بایران میکرد سرانجام در تاریخ
۱۱۴۰ هجری دولتین عثمانی و روسیه
پادشاهی ویرا خدایران تصدیق کردند ولی
از طرف دیگر طهماسب پسر سلطان حسین
که از ملوک صفویه و در تحت امرت وی بود
در خراسان بکسک بعضی از اقوام و عشائر
ازراک و مغموم و صاب و تداییر طهماسب
قلی خان (که بعد پادشاه مشهور شد)
بسیار نیرومند گردید و علاوه بر این از قدرتی
و خونخواری این زاده اغان آه و فغان اهلی
ایران با صمان میرفت و از حد و حصر تجاوز
کرده بود لذا روه رفته کارش مختل گردید
و قوت و قدرتش مستی گرفت و در وقتک
مغلوب و فریشان گردید و در دوران لشکرش
بندار عدم شاکتند پس بسال ۱۱۴۲ شاه
سلطان حسین را در زندان بقتل رسانید و ترک
اصفهان گفت و بسوی سیستان خوار اختیار
کرد و چندین بارین در انتهای گریز مغلوب
گشت و مهربان در گاهش نیز دست از هوا
خواهی وی برداشتند و درین قرار بسال
۱۱۴۲ در دست طایفه بلوچ بقتل رسید و
باین طریق حکومت افغانی در ایران اقرض
یافت و باز سلسله صفویه روی کلر آمد ولی

شاه طهماسب نایبده خانمان مر بود بنام
خشک و خالی فضاقت بکرد و زمام امور تماماً
در دست اقدار طهماسب قلی خان بود تا آنجا
که بتدریج بساحت دولت صفویه را کاملاً
برجید و استقلال خویش را اعلان کرد و
دولت معظمی تشکیل داد . (از قاموس الاعلام) .
و رجوع بکامه نادر شاه قهرست تاریخ ادبیات
ایران تألیف برون نرحمه رشید یاسمی شود .
اشرف . [۶ د] (ا خ) تومان یک
آخرین پادشاه سلسله مسالیک مرعی که در
سال ۹۲۲ ه مطابق ۱۵۱۶-۱۵۱۷ م
سلطنت رسید . (طبقات سلطین اسلام
ص ۷۵) صاحب قاموس الاعلام آرد ،

اهری حلك طوهابی . نام آخرین پادشاه
حرا کسه مصر است سی از قبل عموش
قاصد و دوری بقیه اسف حرا کسرا گرد آورد
و مدعی سلطنت شد ولی در مجازبه واقع در
زدیکی مصر با سلطان سلیم خان مغلوب شد
و صعبه گریخت و مس از یکماه در پاره
مقرب ببحر ارنج ح کس مصر در آمد و
حتک بزرگی ن ه تن در محلات شهر میان
او و مسالقات روی داد و کاری آرایش برید
از نرو بازواه فرار پیش گرفت و بمخواست
فرقیل عبور کند در این حال مصطفی پاشا
بکلریگی روه و برا گرفت و بصورت پادشاه
آورد و بعد از چند روز در تاریخ ۹۲۳ ه بر مان
عزلی در باب الزویه و مرا بردار کشیدند و
سلسله مسالیک حرا کسه را متفرض ساختند

و از آن زمان دیار مصر بالتام بمالک
عثمانی ملحق شد . و رجوع به تومان یک
شود .

اشرف . [۶ د] (ا خ) جنبلت بیست و
دومین سلطان سلسله مسالیک مرعی که در
سال ۹۰۴ ه مطابق ۱۴۹۶ م سلطنت
رسید (طبقات سلطین اسلام ص ۷۵) .
و در اعلام المنجد آمده است :

اشرف لقب جان بلاط ناصر ی ابوالنصر
سلطان مصر بود که تحت امر النجیح و حاکم
حلب و دمشق بود . وی در زندان اسکندریه
بسال (۱۵۰۱ م) کشته شد .
(از اعلام المنجد) .

و رجوع به قاموس الاعلام شود .
اشرف جنی . [۶ د] (ا خ) ن ن ی
(ا خ) نام همزاد سوادین قارپ بود .

و رجوع به مجیب السیر صاحب پیام ج ۴ ص ۶۸۵ شود .
اشرف . [۶ د] (ا خ) جوانی امیر ملک
اشرف برادر امیر شیخ حسن که چهارده سال
(۷۵۹-۷۴۴) در آذربایجان حکومت کرد
و در اوایل ۷۵۹ بدست حاجی بیگ پادشاه
دشت قجاق بقتل رسید و سلسله جوانی بقتل
او خانه بذرفت (تاریخ مفرول ص ۳۶۵)
و رجوع به فهرست عمان کتاب و فهرست
حبیب السیرج ۳ صاحب پیام فهرست ذیل طمع
التواریخ رشیدی حافظه آید و شود .

اشرفی حخان . [۶ د] (ا خ) محمد اسفر
یکی از شمرای هندوستان اصلاً از اهالی و
سادات مشهد بود که بکشود مزبور هجرت
کرد و سمت منشی گری اکثر شاهرا
ضعت آورد چند منطومه بسرود و بسال
۹۸۳ در گذشت (قاموس الاعلام) .

اشرفیخات . [آ د] (ا خ) میرزا محمد
یکی از رجال شاهجهان و شاه عالمگیر بود و
بسال ۱۰۹۷ در گذشت .
(قاموس الاعلام) .

اشرف . [۶ د] (ا خ) درویش اشرف
ندویش تاهری بود که نظام قاری از
اشعاری استقال کرد . رجوع به تاریخ
صحر حافظ ص صج شود .

اشرف . [۶ د] (ا خ) (۱۸۲-۵۶۱)
زلمی ، فرزند آخرین هاشم علوی نایب اعلام
حسی سیمی در حلب متولد شد و بزویل رمله
بود او راست : بحقیق غیبه المسطر و ما جیه
قیه عن السی (ص) من الار ، نسیم مانه
حدیب . حة الناصر و حة المنظر پنج حله .
شرح قصیدهای سید حمیری . نکات الامام
دد و حله (از اسماء المؤلفین ج ۱ مستون
۲۲۴) و رجوع به رملی شود .

اشرف رومی . [۶ د] (ا خ) ی ی
(ا خ) او پروردگان اولیاء الله بود که مدتها
پادشاه خلق مردانست و در ۸۹۹ ه ق در
گذشت فراود (اربیک) مزخر خواص و هوام
است . کنایه بنام مزکی النفوس دارد .
(از لغات تاریخی و جغرافیائی برگی) .

اشرف زاده [[۳۰۳] (ر . ا . خ) احمد
عزالدین بن محمد عزالدین ازینتی معروف
به اشرف زاده از اصحاب شیخ عبد الله الهی
بود و بسال ۱۱۵۲ هـ ق در گذشت . او
والد است امیر الجان در تفسیر قرآن . (ج ۱
الیان در تصوف . مشوق العشاق . و دیوان
شعر بر زبان ترکی . (از اسامی المؤلفین ج ۱
ستون ۱۷۴) .

اشرف زاده . [[۳۰۳] (ر . ا . خ)
برسوی . احمد بنیه الدین بن عزالدین
بندها در معروف به اشرف زاده برسوی
حنفی از مشایخ طریقت تصوف بود و بسال
۱۲۲۴ هـ ق در گذشت او زاهد ذلیل
گدسته بلوغ که آزا به . گلزار صله حائیه
است . و وفیات عرفا از سال ۱۱۹۱ تا
سال ۱۲۱۹ هـ و مشوق العشاق در موصفه .
(از اسامی المؤلفین ج ۱ ستون ۱۸۳) .

اشرف زاده . [[۳۰۳] (ر . ا . خ) برسوی
عبدالقادر نیمیبالدین بن شیخ عزالدین
احمد معروف به اشرف زاده برسوی حنفی
متخلص به سری شیخ زاریه قادریه در اذنین
بود و بسال ۱۲۰۲ هـ ق در گذشت . او
زاهد است .

دیوان شعر بر ترکی سرالوزان در تصوف .
و مولدنی من که منظومه بر زبان ترکی
است .

(از اسامی المؤلفین ج ۱ ستون ۱۰۴) .
اشرف سمنانی . [[۳۰۳] (ر . ا . خ) ی ای
یا ای] (ر . ا . خ) سید امیر جهانگیر فرزند
سلطان امیر سمنانی مرندی موفی بود و بسال
۸۰۸ هـ در گذشت . او زاهد . بشارت
البریدین در تصوف سلوة السائقین و سکینه
المتقین . احادیث اشرفی . مکتوبات . در
(اسامی المؤلفین ج ۱ ستون ۲۲۴) نقل از
حزینة الاصبیا) .
و رجوع به سمنانی شود .

اشرف . [[۳۰۳] (ر . ا . خ) سید حسن غروی
رجوع به حسن غروی رسید حسن و فخر است
احوال و اشعار او در کی تألیف آقای سید تقی
و مقدمه دیوان او بقلم آقای مدرس رضوی
شود .

اشرف . [[۳۰۳] (ر . ا . خ) مدعی یکی از
شعراى ایران و از اهالی فرخ آباد بود که
در مرثیه گوئی حضرت سلطان التهمدار است
داشت اروست .

بیرا اشرف زحصیان میکنی اندیشه . بچشر
چو بهر عفو جرمت شاه خیر کبر می آید .
(از قاموس الاعلام) .

اشرف . [[۳۰۳] (ر . ا . خ) سیف الدین برس
یک نهمین سلطان ممالیک برسی که او
۱۲۲۴۷۸۴ هـ مطابق ۱۲۴۱۴۸۲ هـ
سلطنت کردند و سلاطین عثمانی آنها را
از میان برداشتند . سیف الدین اشرف در
سال ۸۲۵ هـ مطابق ۱۴۲۲ هـ سلطنت
رسید . (طبقات سلاطین اسلام س ۲۴) .
و در اعلام المتجدد آمده است .

بر سبب سیف الدین سیف الدین از
ممالیک مجرب بود و از سال ۱۴۲۲ تا ۱۴۲۸
بر آن کشور فرمانروائی داشت . وی امرای
فیرمسلان را از مناصبی که داشتند برکنار
ساخت و نسبت با آنان فواین و احکام شدیدی
وضع کرد تا از ترس میان ایشان و مسلمانان
تأییدی پیدا آید . از طریق دریا بر سلطان
قیوس پیروز شد و بر سوریه و حجاز استیلا
یافت مریدی مسرف بود و علاقه فراوان
بشرف داشت ازینرو مصمم شد که متابع
و اموی بازگانی را بدولت اختصاص دهد .
(از اعلام المتجدد) .

و رجوع به قاموس الاعلام و سیف الدین و
برس بای شود .
اشرف . [[۳۰۳] (ر . ا . خ) سیف الدین
قایت بیك نوزدهمین پادشاه سلسله ممالیک
برسی بود و در ۸۲۳ هـ مطابق ۱۴۶۸
سلطنت رسید . (طبقات سلاطین اسلام
س ۷۴)

اشرف . [[۳۰۳] (ر . ا . خ) صلاح الدین خلیل
نهمین سلطان ممالیک بحری مصر بود که
از ۷۹۴ تا ۷۹۴ هـ مطابق ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۰
م در مصر سلطنت کردند صلاح الدین در
سال ۶۸۹ مطابق ۱۲۹۰ م سلطنت
رسید .

(طبقات سلاطین اسلام س ۷۱) و صاحب
قاموس الاعلام آورد .

ملك . صلاح الدین خلیل بن قلاوون در
تاریخ ۶۸۹ س از مرگ سلطان قلاوون
بخت بد طوس کرد و بر طبق مساک وی
عساکر منظم و مکتبی تشکیل داد و باطل
صلیب معجم آورد و مرگ ایشان در کلاواتج و
حریم کرد و نیز صید ۱۰ مورد صفا و دیگر
مواضع شام را از حاکم ترنگان بدو آورد
قلعه‌های ایشان با خاک یکسان کرد و مرعش
و برخی ارجاهای دیگر را که در دست او رفته
بوده متخلص ساخت و در عرض حکومت مسالمة
سومش نایبهمه . جنگها و کارهای نمایان
تحت اژده و در سنه ۶۹۳ در مصر در اسای
شکار مرثیه از امرایش ویرا شهید کردند و
در این حال او ۳۰ سال بیشتر نداشت . و
رجوع به صلاح الدین در حیب السیر ج ۳ احاب
خیاب س ۲۵۸ شود .

اشرف . [[۳۰۳] (ر . ا . خ) علاء الدین قوجوق
(یا کجک) چهاردهمین پادشاه ممالیک بحری
مصر بود که در سال ۷۴۲ هـ مطابق ۱۳۴۱
م سلطنت رسید .

(طبقات سلاطین اسلام س ۷۱) و رجوع به
قاموس الاعلام و علاء الدین کجک بن ناصر
بن قلاوون شود .

اشرف . [[۳۰۳] (ر . ا . خ) عمر بن علی بن
الحسین که برادر حضرت یاقوب و تسبیح
ماددی سبغرضی و سند مرتضی علم الهدی
بوی منسوب است از مردان با تقوی و اصل رشاد
میرفت و در دوره بنی امیه و بنی عباس دارای
جلالت دینی و دنیوی بود . (از روضة الادب)

و رجوع به عصر شود .
اشرف . [[۳۰۳] (ر . ا . خ) عصر الاشراف
سومین پادشاه سلسله رضویان من که در
سال ۶۹۴ هـ مطابق ۱۲۹۵ م سلطنت
رسید .

(طبقات سلاطین اسلام س ۸۸) .
اشرف . [[۳۰۳] (ر . ا . خ) قانصوه غوری
بیست و سومین سلطان سلسله ممالیک برسی
بود که در سال ۹۰۶ هـ مطابق ۱۵۰۰ م
سلطنت رسید . (از طبقات سلاطین اسلام
س ۷۵) و در اعلام المتجدد آمده است .

اشرف لقب ملك قانصوه دوم از ممالیک
بحری کسبی مصر (۱۴۳۰ هـ) بود که از ۹۵۰
تا ۱۵۱۶ م فرمانروائی کرد از مردم مالیات
و باج و خراج بسیار میگرفت و در طریق
تجارت مشکلاتی بوجود آورد ازینرو موفق
تجارت از مصر و سوریه به هند انتقال یافت .
سلطان سلیم در حصار از بدین نزدیک حلب
پیروز پرداخت و کشته شد .

و صاحب قاموس الاعلام آورد .

اشرف ملك . ابوالعصر قانصوه غوری .

یکی از ممالیک چرا که است در تاریخ
۹۰۶ پس از قتل ملك حائل حلقابنای
با تعلق و میل امرای چرا که بخت سلطنت
مصر نشست ۱۶۰ سال با اعتدال و نرمی
فرمانروائی کرد و در سال ۹۲۲ بچنگ یا
سلطان سلیم خان مبارزت کرد و سر را در
این سوفا باخت چنانکه شود او و بیشتر
لشکرانش در محل موسوم « به مرج و ابرق »
قتل رسیدند . حصار حده و یک مسجد آذینه
در بین القصرین قاهره و بعضی از آثار دیگر
در مکه مکرمه از وی یادگار مانده است .
(قاموس الاعلام) و رجوع به قانصوه شود .
اشرف . [[۳۰۳] (ر . ا . خ) فردوسی . مشهور
به شرف جهان بن قاضی جهان مودالهدی قزوینی
از شاعران بود که بسال ۹۶۸ هـ در گذشت
او زاهد . دیوان شعر بنفارس . ساقی نامه .
(از اسامی المؤلفین)

اشرف طغرل سنانی . [[۳۰۳] (ر . ا . خ)
(ر . ا . خ) رجوع به اشرف ملا محمد سید
شود .

اشرف . [[۳۰۳] (ر . ا . خ) محمد حسن سر
شاه محمد زمان یکی از شاهان هندوستان
بود پدر او از ملوک الله آباد بشمار میرفت
اشرف یک منوی شام ملوک قیش داد .
اشرف . [[۳۰۳] (ر . ا . خ) مراغسی . از
شاهان قرن پنجم هجرت بود و کلمات قصار
حضرت علی (ع) را بنظم پادسی ترجمه
کرد اشعاروی ارتضیاید و رباعیات و غزلیات
و مقطعات و غیره در برابر کتاب حسنة نظامی
است . (از روضة الادب) .

اشرف . [[۳۰۳] (ر . ا . خ) معروف به ابن ابی نبال
فرزنده یوسف بن ابی نبال طرازی حنفی بود
او زاهد . محکمة السلطان قسی محصر
فتاوی قاضیخان که در شوال سال ۷۶۹ در
قدس آقا بایان رسانید .

اشرف هیر دامادی

ملك اشرف در زمان حیات پدر در گذشته بود . رجوع به حبیب المصنوعی پیام ج ۳ ص ۳۳۴ شود .

اشرف . [آر] (راج) موسی آخرین سلطان سلسله ایوبی مصر که از سال ۶۴۸ تا ۶۵۰ هـ مطابق ۱۲۵۰ تا ۱۲۵۲ م سلطنت کرد . (طبقات سلاطین اسلام) .

و رجوع به قاموس الاعلام و موسی شود .

اشرفیه [آر] (راج) موسی پنجمین سلطان ایوبی دمشق بود که در سال ۶۲۶ هـ مطابق ۱۲۲۸ م سلطنت رسید و از او سلطان الجریز میخوانند .

(طبقات سلاطین اسلام ص ۶۷) .

و صاحب قاموس الاعلام آرد :

مظفر الدین موسی پسر ملك عادل سبقت الدین ایوبی که برادر صلاح الدین ایوبی بود در تاریخ ۵۹۸ هـ بدوش شهرها را بجهت او واگذار کرد و بعدا شهر حران نیز ضمیمه آن شد و در تاریخ ۶۰۳ هجری ماورین را هم ضمیمه کرد و در ۶۰۹ بر اثر وفات برادرش اوسع نجم الدین تعیین و صندبار را با قسم اعظم جزیره بجهت خودش آورد و زنه را متر حکومت خویش قرار داد و بخوش فغانی و صلح اشتها ریافت هنگام وفات پسر خودش ملك ظاهر صاحب حلب عزالدین کیخسرو را از ملوک سلجوقی میخواست شهر مزبور را ضمیمه کند اهالی از ملك اشرف استمداد کردند وی درخواست آنانرا پاسخ داد و مدت مدیدی با کیخسرو و ملك افضل زدوخورد کرد در سال ۶۱۶ مسیحیان دمیاط را بجهت آوردند در آن هنگام برادرش ملك عادل سلطان مصر بود و وی را با اعتماد دعوت کرد و بدین وسیله شهر مزبور استرداد شد و در سال ۶۲۶ ناصر صلاح الدین بر ملك عادل باقی شد و در نتیجه ملك عادل ضعیف شام را از وی بلز گرفت و به ملك اشرف داد و او هم این شهر را پایتخت قرار داد بار دوما سال جلال الدین خوارزمشاه خلاط را ضمیمه کرد ملك اشرف با اعلام الدین کیقباد سلجوقی متحد شد و شهر مزبور را باز گرفت سرانجام در سال ۶۳۵ که برادر وی ملك کامل با او بستیز برخواست و حکام حلب و حما و حمص را نیز بختلافت با وی برانگیخت در گذشت . و رجوع به موسی و ملك اشرف و فهرست تلخیص جهانگشای سوری شود . (از قاموس الاعلام)

اشرفیه [آر] (راج) میر دامادی بر حسب نوشته صاحب تذکره حرین ، فرزند میرزا عبدالعسب دختر زاده امیر محمد باقر داماد بود در زنگاری در اصفهان بعزت گذرانید و بحال (۱۱۳۰) هـ ق در گذشت . با صاحب تذکره مزبور معاشر بود .

فدائی جلفی یعنی عالم الله و نحو و انساب بود او را است : طریقه الاصطحاب فی معرفة الانساب ، المسجد النبویه فی اخبار الخلفاء و الملوک .

(اسماء المؤلفین ج ۱ ستون ۲۱۶) و رجوع به ملك اشرف شود .

اشرف . [آر] (راج) ملك اشرف اینثال سلطان مصر و شام (۱۴۵۳-۱۴۶۹ م) در آغاز ملوک کی بود که سلطان یونانی او را خرید . پادشاهی نر مضموداد گر و مهربان بود (از اعلام المنجد) .

وی چهاردهمین سلطان سلسله ممالیک برسی بود که از سال ۷۸۴ تا ۹۲۹ هـ مطابق ۱۳۸۲ تا ۱۵۱۷ میلادی سلطنت کردند و رجوع به تاریخ طبقات سلاطین اسلام ص ۷۴ شود و صاحب قاموس الاعلام آرد :

ابوالنصر اینثال ناصری در ۷۵۷ هـ پس از ملك منصور سلطنت رسید مردی بسواد بود ولی صیرتی نیکو داشت در سال ۸۶۵ هـ از پادشاهی کناره گیری کرد و هشت سال بعد در گذشت . (از قاموس الاعلام) .

اشرف . [آر] (راج) ملك اشرف سیف بن ملو خان از پادشاهان گمان هند بود که هنگام حمله امیر تیمور امیر لشکران وی شد .

رجوع به حبیب السیرج ۳ ج ۱۳۱ پیام ص ۴۷۲ و فهرست تاریخ عصر حافظ شود .

اشرف . [آر] (راج) نایبانی (۱۴۹۶-۱۴۹۷ م) که در مصر (۱۴۶۸-۱۴۹۶) پادشاهی کرد . وی ارمالیک برسی حر کسی بود . نازمیت سیاست مدیرانه داشت و بار کهای انطولی با حسن سیاست رفتار میکرد . (از اعلام المنجد) .

و صاحب اسامه المؤلفین کتب ذیل را از تألیفات او شمرده است :

کتاب الاذکار مباره من اذکار و موشحات علی طریقه الصویبه . کتاب الفروسیه برسم الجهاد و ما اعد الله للمجاهدین من العباد .

(از اسامه المؤلفین ج ۱ ستون ۸۳۴) .

و صاحب قاموس الاعلام آرد :

اشرف (ملك) ابوالنصر قلیچلی قاهری بگری از ممالیک عراق که و اصلا یکی از برده علی سلطان حقیق بود پس از ملك ظاهر نر یما در سن ۸۲۴ بر تخت نشست و مردی بسیار عاقل و کریم و صاحب خیرات و مبرات بود در مکه مکرمه ، مدینه منوره قدس شریف ، مصر ، شام و دیگر بلاد حوامم و مساحه متعدد ، کتابها و دیوانها فرخود بیاد گذارده است و پیش از همه ملوک عراق که یعنی ۲۹ سال فرمانروائی کرد و در سال ۹۰۹ در گذشت و پسرش ملك ناصر ابوالسادات پلارش نشست . و رجوع به سبقت الدین و قایت بیک و ملك اشرف شود

اشرف . [آر] (راج) ملك اشرف نورده کیومرث ارملوک رستم دار ملازندان بود . پلای سال ۸۵۷ در گذشت و

(از اسامه المؤلفین ج ۱ ستون ۲۲۴) . اشرفیه [آر] (راج) (۶۴۴-۶۶۹ هـ) مطابق ۱۲۴۵-۱۲۶۲ م مظفر الدین موسی بن المنصور امیر اهیم آخرین فرمانروای حمص از ملوک ایوبیان متوفی بحال ۶۶۲ م بود .

(از اعلام المنجد و طبقات سلاطین اسلام) . اشرف . [آر] (راج) مظفر الدین موسی دومین سلطان ایوبی الجزیره که در سال ۶۰۷ هـ مطابق ۱۲۱۰ م سلطنت وحید و سلسله مزبور را منول متعرض کرد . (طبقات سلاطین اسلام ص ۶۸) .

و رجوع به مظفر الدین موسی شود . اشرف . [آر] (راج) ملا محمد سعید مازندرانی پسر محمد صالح منظمی به اشرف و معروف به اشرف مازندرانی در شعر و ادب ها گرد صاحب تبری بود و در خط نستعلیق نزد عبدالرشید دلفی بلند کرد قطع شخصی در وفات دو استاد خود سروده است که چند بیت آن نقل میشود :

کرده بود ایزد حیات خوشنویس و شاعری از وجود هر دو کردی افتخار ایام ما بود اسم و رسم آن حید الرشید خوشنویس وین محمد با علی بود و تحفص صافیا رجوع به رجانه الادب ذیل اشرف و صاحب بشوند و در تذکره حرین آمده است ، محمد صالح پلای در دختر زاده مصطفی مجلسی بود شاعر خوب و معنیات معروف داشت بهند سفر کرد و مدتها بکام و ناکامی بسربرد در اواخر که عازم بازگشت به ایران بود در سال (۱۱۱۶) هـ ق در گذشت انتهی پیش از دو صفحه اشعار وی در تذکره حرین آمده است . و صاحب آتشکده آرد :

ملا محمد سعید در اصفهان تواند بافت موسی از اکتسب کمالات بختیستان زمت و ساز باصفهان بار گشت . این دو بیت از دست بسیر کعبه و دریم گاه اینچاه گاه آخا و صاحب جستیجوی اوست خواه اینجا و خواه آنجا از تنافهای بی بدی بخود یارس گتم تا به بخت خود زلم چند آنکه میدارش گتم . (از آتشکده ص ۱۶۶) .

و صاحب قاموس الاعلام آرد : از متأخرین شاعران هند و ایران بود که از ملازندان به هندوستان رفت و بهت آموزگاری زین النسایمگم دختر عالمگرساه فائل آمد او را دیوان شمرده چند متنی است .

اشرف . [آر] (راج) ملك اشرف احمد بن السلك اعادل سلیمان ایوبی خدایگان حسن کیفا متوفی بحال ۸۳۶ هـ در آمد گشته شد . او را دیوان شمری است . (از اسامه المؤلفین ج ۱) .

و رجوع به ملك اشرف شود .

اشرف . [آر] (راج) ملك اشرف اسماعیل (۷۱۹-۸۰۴) بن ملك الفضل عباس بن سباعت علی بن مؤید داود بن مظفر یوسف بن منصور حسن بن علی بن رسول

آن ماه در هفته ولید جانی من
 آن یزدان یوسف نامی من
 یک روز نکرد فکر شیهای مهم
 یکبار نکفت پیرکنعانی من .
 از تذکره حزمین ص ۵۶ .
اشرفیه . [آر] [خ] ملقب به میرزا
 مشهور معین الدین محمد بن میر عبدالباقی
 تبریزی دومی حسنی شافعی قاضی مکه بود
 و در همان شهر پسال ۹۹۵ در گذشت . او
 راست ، ذخیره العقبی فی فقه العنقیا . شرح
 رساله متعلق قالیف سید شریف بخارسی .
 محیط التراد غانی انوذج . مفتاح الفخیره .
 الشواقض لظهور الرواقص .
 (از اسما المؤلفین ج ۱ ستون ۲۲۴) .
 در جوع به میرزا معدوم شود .
اشرفیه [آر] [خ] ناصر الدین شعبان
 بیست و دومین پادشاه ممالک بحرین مصر
 بود که در سال ۷۶۴ هـ مطابق ۱۳۶۳ م
 سلطنت رسید . (مطبعت سلاطین اسلام
 ص ۷۲) در جوع به ناصر الدین شعبان و
 قاموس الاعلام شود .
اشرفیه . [آر] [خ] نام سابق به شهر
 و جوع به شهر و سفر نامه را بینو مرآت
 البلدان ج ۱ ص ۴۹ شود .
اشرفیه . [آر] [خ] موضعی است
 بحجاز در دیار منی بحرین معاویه . (معجم -
 البلدان) .
اشرفیه . [آر] [خ] هر سکه ملانی
 ایران که نام دیگر کنایش دوست است .
 و به تشبیه اشرفی معلوم نیست و شاید اشرف
 نام شاهی بوده در قدیم و به اسم او آن سکه
 مسی شد مثل اینکه عباسی سکه بود نام
 شاه عباس صفوی (قرن نهم هجری) و
 اکنون هم دوست دینار را يك عباسی
 میگویند و اینکه اشرف اصفهان فاتح اصفهان
 در اوایل قرن دوازدهم هجری آرا اشرف
 کرد و نام او اشرفی خوانده شد و اینکه
 البته در شهر اسراف آن طور سکه رده شده
 اکنون اشرفی ایران معدوم است .
 ۱- يك نوعی که يك متقال طلا دارد .
 ۲- بجزایری که به متقال طلا دارد .
 ۳- دهرایری که به ریح متقال طلا دارد . در
 مازنی اشرفی بزرگ ممالک دیگر را برده
 میگویند که مانع از آن ترکی عثمانی
 است و در ترکی اوردان سومی (لیرا) (۹)
 گرفته شد . (از رشت ضاه) .
 ۱۸ ثقبه زر سکوکی که تا حد سال قبل
 وجود در آن بود و اکنون گستر از
 باره نخود ورد دارد .
 (فرهنگ نامه الامنا) .
 در دست زر و این منسوب است اشرف که

یادش می بود و سکه زر بوزن دوماهه بزمان
 او در اوج یافت . از (آندراج بقل نر شرح
 ذیوان حافظ) .
اشرفیه . [آر] [خ] حاسی ملامسد
 فرزند ملامسد مهنی مازندرانی با دروشی
 مشهور به حاسی اشرفی از عالمان روحانی
 و مجتهدان بنام بود نزد سید العلامی
 مازندرانی تذکره کرد و صاحب صاحب تصنیف
 العلامی بود . اوراست .
 ۱- اسرار الشهاده بزبان پارسی که سال
 ۱۳۲۲ هـ ق در تهران چاپ شده است .
 ۲- شعائر الاسلام فی مسائل الحلال والحرام
 که در سال ۱۳۱۲ هـ ق در تهران چاپ
 شده است .
 حاسی اشرفی سال ۱۳۱۵ هـ ق در گذشت
 (از رجعت الادب) .
اشرفیه . [آر] [خ] سرفندی سید معین
 الدین او شاعران و عالمان مصر خود بود و سال
 ۵۹۵ هـ ق در سرفند در گذشت .
 از دست .
 يك شب به سوزوز کین و صبحدم برس
 جایی که بیست درد سر هیچ روز و شب
 روزی هزار حوره کنگون بر خم دست
 نیلی شده است زین فلک نبل گون سلب
 این از فلک بنالده و با من کند عشا
 و آن از جهان بر نجه بر من کند غضب
 گاهی حکیم خوانند و گاهی دروغگو
 امروز بوزناب و دیگر دور بوزناب
 (از رجعت الادب) .
اشرفیه . [آر] [خ] سید حسن سرفندی
 [آر] [خ] یکی از شاعران مآخر
 سرفندی بود و این اسرار او است
 تا کی گوئی که هر دو عالم
 در همنی و بیستی ایشم است
 چون تو طمع از جهان برستی
 دانی که همه جهان کریم است
 (از قاموس الاعلام) .
اشرفیه . [آر] [خ] نام یکی
 از طوائف بر کمان است که در او اوسط قرن
 ۷ هجری در نواحی سوره بود و قدرت
 فراوانی داشتند .
 (از قاموس الاعلام) .
اشرفیه [آر] [خ] تر است
 در ایالت دمشق او ناحیه وادی العجم بر مسافت
 دو ساعت راه اردمشق بدو مسافت آن و دارای
 صد خانوار است .
 (از معجمه معجم البلدان ص ۲۸۲) .
اشرفیه . [آر] [خ] نامی است
 در حاص سرفندی روست که چند خانوار در
 آنجا سکونت دارد و یکی از مطبعتی است
 که در آن در سنونهر الکتاب بندهانی برای
 تقسیم آب و قسمت جنوبی در بعضی اطراف

است (از معجمه معجم البلدان ص ۲۸۲) .
اشرفیه [آر] [خ] قریه ایست
 در اطراف دمشق در ناحیه وادی بونی که
 از شهر دمشق بشمال غربی آن مسافت دو
 ساعت و نیم راه است .
 و قریه مزبورین همانه و سیم واقع و دارای
 ۵۴ خانوار است .
 (از معجمه معجم البلدان ص ۲۸۲) .
اشرفیه . [آر] [خ] قریه ایست
 بین نزدیک ذی حیفه است . رجوع به
 ذواشرف شود .
اشرفیه . [آر] [خ] یا [خ] یا [خ]
 اسد بن محمد اشرفی منسوب به ذواشرف
 شامی بود که ملک عمر اسد بن سیف
 الاسلام طغند کین بن ایوب را در قصبه
 مدح کرد مصراع اول مطلع آن اینست -
 منی العباس هاتوا ناطرا و نا
 رجوع به معجم البلدان ج ۱ ص ۲۰۶
 شود .
اشرفیه . [آر] [خ] یا [خ] یا [خ]
 مسعود بن علی بن مسعود اشرفی فقیه و
 قاضی یمن بود . وی در حدود ۵۹۰ در
 رود گز انابك سقر معلوک سیف الاسلام
 در گذشت .
 اوراست . الامال و سی شرح امثال المسح
 تألیف ابواسحاق شیرازی . و کتاب الشهاب
 و شروط القضاة و غیره . رجوع به معجم -
 البلدان ج ۱ ص ۲۵۶ شود .
اشرفیه . [آر] [خ] (ع ص) رج شراك .
 (اقرب الموارید) .
اشرفیه . [آر] [خ] (ع ص) رجل اشرف : مرد
 کذب یعنی . (منتهی الاربع) - ح . اشرف
 [ش] و مؤلف آن شرفاء [ش] است .
 (اقرب الموارید) .
اشرفیه . [آر] [خ] ابوبکر احمد بن محمد بن
 هاشم خراسانی سید بغدادی حنبلی معروف به
 اشرف از فقهان و محدثان اخباری بود
 و در سال ۲۷۰ هـ در گذشت . اوراست .
 کتاب التاريخ . کتاب السنن در فقه بر حسب
 مذهب احمد و شافعی از حدیب . کتاب
 الملل در حدیب . کتاب التامیخ و التامیخ در
 حدیب . (از اسما المؤلفین ج ۱ ستون ۵)
اشرفیه . [آر] [خ] ابرهة بن صاح
 مکنی به ابوبکر و در عقب به اشرف اولوک
 بنی حمر بود که در بین سلطنت میکردند .
 و بر اثر آن زوی اشرف گفتند که در جنگ
 بالریاض مرما . وای پیشین یمن ابرو و بینی
 و چشم و لب او صروح گردید و آنرا حراحت
 بر آنها نمودار بود . صاحب حبیب العبر آورده
 ابرهة بن الصباح بقول صاحب معارف بعد از
 ولید هناد و سه سال پادشاهی کرد و سب
 ابرهه مروا بت بعضی از غلّه اخصا بکف یمن
 سپاه الاصر الحمری می بیوست و او بصفت

اشطاط

پنداشتن . (منتهی الارب) بالغ عین پسر
و مانند پنداشتن . از (اقرب الموارد) .

اشطاط . [ا] (ع) راجع شطط [ش]
بسانی شاخ و برگ درخت و کشت . و آنچه
در گرد درشته‌های درخت بر آید از (اقرب
الموارد) . و (منتهی الارب)
رجوع به شطط شود .

اشطاط . [ا] (ع) دور رفتن ستود
در جبر . (منتهی الارب) شطاط در سوم
شورشدن . (اقرب الموارد) .

|| دور شدن در طلب و جگه رفتن . (منتهی الارب)
|| شطاط در طلب . همان کردن در
آن و در اللسان آمده است که گویند : اشط
القوم فی طلبنا اشطاطا . هر گاه ایشان را
شواء سواره و شولوپاده بطلبند . (از اقرب
الموارد) .

|| اشطاط در حکم . جود کردن بر کسی در
حکم . (منتهی الارب) . (اقرب الموارد) .
|| اشطاط در مفازة . دور رفتن در میان .
(منتهی الارب) .

اشطاط در مفازة . رفتن در آن . (از اقرب
الموارد) .

اشطاط . [ا] (ع) (قدیر) راجع شطط
بمعنی چه یا راجع شطط بمعنی جود و گذشتن
از حد است .

و قدیر اشطاط در دیکه مصفاان است (از
معجم البلدان) .

اشطان . [ا] (ع) شطن [ش]
بمعنی ریمان از (اقرب الموارد) و (منتهی
الارب) .

رجوع به شطن شود .

اشطان . [ا] (ع) دور کردن کسی
(منتهی الارب) . (اقرب الموارد) .

اشطر . [ا] (ع) راجع شطر . (منتهی
الارب) . (اقرب الموارد) . رجوع به شطر
شود .

اشطاه . [ا] (ع) رسیدن بر شطای
ستود بازدن بر شطای آن . (منتهی الارب)
اشطاه . امام شطاه . (اقرب الموارد) .

اشطاط . [ا] (ع) راجع شطط [ش]
بمعنی بقیة روزه و راجع شطیط بمعنی جوال
بسه و بیره . (از اقرب الموارد) و رجوع به
شطط و شطیط شود .

|| و گویند : طاروا اشطاطا . یعنی پراکنده
و متفرق شدند . (از اقرب الموارد) .

اشطاط . [ا] (ع) دراز کردن شفر
دمجود را . (منتهی الارب) . اشطط العبر
مد و نه . (اقرب الموارد) .

استیح کردن ذره را . (منتهی الارب) (ا)
احبوب گوشة سوال ساضن . وجوب در
گوشة سوال کردن . (منتهی الارب) .

اشطاط ظرف . شطاط در آن پشن . و
شطاط بمعنی جود سر کچی است که آنرا

اشترقیطیه [ا] (ع) استیح کردن
کردن را بسوی کسی تا بنگردد یا بلند
بر آمدن کسی تا بنگردد . (منتهی الارب)
و اصل آن هنگام آشامیدن آب است آنگاه
دریغند کردن سر بر کشیدن کردن هنگام
نگریستن استعمال شده است .

(از اقرب الموارد) .
اشترقیطیه [ا] (ع) اشطاط (اقرب الموارد) .
اشترقیطیه [ا] (ع) بر آب شدن
چشم کسی . (منتهی الارب) . اشترقیطیه
بر شدن و غرق شدن آن . (از اقرب الموارد) .
|| اشترقیطیه چشم . سرخ شدن آن . (از
اقرب الموارد) .

اشتریه . [ا] (ع) راجع شراه
است بر خلاف آنکه آنرا راجع شری دانند .
از اللسان بنقل ذیل (اقرب الموارد) .

اشزوب [ا] (ع) کز چشمی . (مهلب
الاسماء) .

و مؤنث آن شزوبه است . (مهلب الاسماء) .
شزوبه چشمها سرخمانند چشم شیر خشانک .
(اقرب الموارد) .

|| این اشزوب شبر سرخ . (از اقرب الموارد) .

اششاع . [ا] (ع) توال ساختن
برای نعل . (منتهی الارب) .

|| اششاع چیزی . دور کردن آن . (از
اقرب الموارد) .

اششیره . [ا] (ع) رجوع به اشتره
آدم شود .

اششاه . [ا] (ع) اششاه پسر
و اکردن چشم و برداشتن آنرا . (از منتهی
الارب) اششای پسر . اششاه . اششاه .
(اقرب الموارد) .

اششایب . [ا] (ع) اششایب جدا
رندگی کسی را دشوار کردن آن . یقال
اششایب لقمه شسته .

(از منتهی الارب) .

اششایب . [ا] (ع) راجع ششپ [ش]
بمادی شدت و قهلی دهره و نصیب . (از
اقرب الموارد) رجوع به ششپ خود .
اششایب . [ا] (ع) راجع ششپ . (اقرب
الموارد) . (منتهی الارب) رجوع به ششپ
شود .

اششایب . [ا] (ع) بلزانشن کسی
را . (منتهی الارب) . منع کردن کسی را .
(از اقرب الموارد) . دور شدن . (منتهی
الارب) آتشین فلان . آید . (اقرب
الموارد) .
|| کم شدن شیر ستود گو سفند . (منتهی
الارب) . (اقرب الموارد) .

اششاه . [ا] (ع) شطط [ش]
بر آوردن درخت . (منتهی الارب) . (اقرب
الموارد) .

|| صاحب سر بال شدن کسی و صاحب پسر
معمود خود گردیدن یعنی سرش بال و مانند

علم و دانش انصاف داشت و معلوم فرموده
بود که ملک بمن و به بنی عدنان انتقال
بخراهد یافت لاجرم نسبت بآن قبیله انعام
و احسان فرمود کرد . حبیب السیر یطیب
خیام ج ۱ ص ۲۷۳ و رجوع به ص ۲۷۶
همان جلد ذیل (ذکر حکومت) ابرهة بن
الصباح (ابرهه و ابویسکوم و ابناه در همین
لغت نامه شود .

اششویسینه . [ا] (ع) شهر
بزرگی از بلاد هیاطکه در ماوراء النهر بود
که میان سیحون و سمرقند قرار داشت و لغز
شهر مزبور تا سمرقند بیست و شش فرسخ بود
از بلاد اقلیم چهارم بطول میرفت طول آن
۹۹ و یک ششم دویج و عرض آن ۳۶ و در
ثالث درجه بود .

اصطخری گویند اششویسینه مانند سند نام
اقلیم است و در آن ناحیه بزرگه یا شهری
بدین نام نیست و بیشتر قسمتهای آن سرزمین
کوهستان است و اگر از اقلیم ماوراء النهر
در آن سرزمین گردش کنند در جانب شرقی
آن فرغانه و در سوی غربی آن حدود سمرقند
و در قسمت شمالی آن ساج و قسمتی از فرغانه
و در قسمت جنوبی آن برخی از حدود کتک و
جغایبان و شومان و لاشگرد و در پشت دینه
میشود . شهر بزرگ آن سرزمین را یلسان
خوانند و از شهرهای دیگر آن بنجیکت و
ساباط و زامین و دبرک و خرقان را میخوان
نام برد و شهر بنجیکت مرکز ولات آن بشمار
میرود . (از معجم البلدان) .

سمعی کلمة اششویسینه را در حرف هزه
باین صورت اسروشته آورده است رجوع
به انساب برك ۳۳ . الف . شود . همچنین
صاحب برهان و دیگر لغت نویسان آنرا
اسروشته نوشته اند . رجوع به همین لغت
نامه ذیل اسروشته شود .

اششویسینی . [ا] (ع) یا [ی]
(راجع) ابوطلمه حکیم بن نصر بن خالجه
حنطیک یا حنطیک از دانشمندان اشروسته بود .
(معجم البلدان ج ۱ ص ۲۵۲) .

و سمعی آورد : ابوطلمه حکیم بن نصر بن
خدیج بن حنطیک و نقولای امن خندک
اسروشی از مصنفین فضل بن خلاص بلخی
و گروهی دیگر از محدثان روایت دارد .
و صدالله بن مسعودین کامل سمرقندی و
دیگران لغوی روایت کرده اند .

(از انساب سمعی برك ۳۳ الف) .
اششویسینی . [ا] (ع) رجوع به
اسروشیة شود .

اششویس . [ا] (ع) راجع اشش
[ش] . (اقرب الموارد) .

اششویس . [ا] (ع) راجع اشش
(اقرب الموارد) . (منتهی الارب) .

اششویس . [ا] (ع) راجع اشش
حتکال که در مردم ملح است . (منتهی الارب) .

درد و سستی جوارل داخل کنند . از (اقرب - اقرب)
 اقرب (اقرب)
 واقفین در ایشان کردن . (منتهی الارب)
 اشفاط قوم ، پراکندن ایشان و تقوی در السن
 ایشان . از (اقرب الموارد)
 برینا کردن . (منتهی الارب) (۱)
 اشفاطه . [ر ش] غ ظ [ع ر] ج
 شفاطه . [ر ش] و رجوع به شفاطه شود .
 اشعاهه . [ر] (ع م) اهتمام و مشغولگی
 کسی کردن ، اشعی به . (منتهی الارب)
 اشعی القوم الغزاة ، پیریشان و متفرق
 و پختن قوم لغارت را . (منتهی الارب)
 اشعوه ، نسی پلوه و غرقوه . (اقرب
 الموارد)
 اشعاب . [ر] (ع م) مردن . (منتهی
 الارب) اشعاب مرد ، مردن وی . از (اقرب
 الموارد)
 اشعب منه ، جدا شد از وی به انسان که
 بزارنگردد . (از اقرب الموارد) نیک جدا
 شدن و مفارقت گزیدنی که از آن بازگشت
 ساعد . (منتهی الارب)
 اشعاره . [ر] (ع م) آگاهی و اطلاع
 دادن . (فرهنگ نظام) اشعه الامر ، آگاهی
 و پرا لزان کلرد کند اشعه بالامر . (منتهی
 الارب) و (اقرب الموارد)
 اشعابوشابیدن کسی را . (منتهی الارب)
 (اقرب الموارد)
 اشعر العین ، موی بر آورد چه در شکم
 مادر . (منتهی الارب) (اقرب الموارد)
 اشعر الخف ، موی را داخل موژه کرد .
 (منتهی الارب) اشعر الضب والجم ، پشهها
 بشعر . (اقرب الموارد)
 اشعرت الثاقه ، چشوی آورده انداخت
 ماده شتر (منتهی الارب) . (اقرب الموارد)
 اشعر الهام قلبه ، جای شامتند اسوه دل
 او را و کل ما الزقه بشیئ فقد اشعرت به .
 (منتهی الارب) اشعر الهام قلبی ، لصبی به
 و کل ما اشعه بشیئ فقد اشعرت به .
 (اقرب الموارد)
 اشعر القوم ، سا کرده آقوم بر شطر
 خود تا اینکه بکنند بگریا بشناسد . و شعار
 قرار دادند آن قوم بر این خود . (منتهی
 الارب) (اقرب الموارد)
 اشعر البدنه ، خون آورد کرد کوهان شتر
 قریبی را تا آنکه شناخته شود . (منتهی -
 الارب) اشعها ای جعلها علامه و هو ان یشق
 جلدھا او یطمنھا فی استنها حتی یظهر الام
 و يعرف انھا عادی . (اقرب الموارد)
 اشعر الرجل ، تمام بجای شمل آن مرد
 جمید بهم . (منتهی الارب) (۲)
 اشعر فلان فلاناً ، پوشانید فلان بی در
 فلان . (منتهی الارب) . غشبه به .
 (اقرب الموارد)

اشعره الصب مرضاً ، فرو گرفت عشق او
 را به بیازی . (منتهی الارب) و اشعر الصب
 فلاناً مرضاً ، امرش . (اقرب الموارد)
 اشعر السکین شمره ، ساخت برای کلرد
 مرشعیره (منتهی الارب) و تصاب التعل
 جعله شعیره . (اقرب الموارد)
 اشعر الملك (مجهولاً) کشته شد ملک .
 (منتهی الارب) عرب بیادشاهانی که کشته
 میشدند جنگفتند ، گشمر و او بر دم حامی
 که مقتول میشدند ، میگفتند : کیتلوا .
 (اقرب الموارد)
 اشعره سناذاً منطلعه به . (اقرب الموارد)
 اشعر امر فلان ، آنرا معلوم و مشهور رسانمت
 از (اقرب الموارد)
 اشعر فلاناً ، جمله علما بقیچه اشادهایه .
 (اقرب الموارد)
 اشعر دماء و اشعره مشفصاً ، دعاء به .
 (اقرب الموارد)
 اشعاره . [ر] (ع ر) ج ، شعر [ر ش]
 نظمها . بیجا .
 (از فرهنگ نظام)
 اشعر و شعر شود .
 اشعاره اشعین . [ر] (ع م) (مس مرکب)
 آگاه کردن . باخبر کردن . خبر دادن .
 اشعرا کردن .
 و رجوع به اشعار کردن شود .
 اشعار گزشت . [ر] (ع م) (مس مرکب)
 آگاه کردن . باخبر کردن . خبر دادن .
 اشعرا داسن .
 و رجوع به اشعار داشتن شود .
 اشعاع . [ر] (ع م) مرا کشفه آمد داشتن
 شتر بول حدود را . نعال اشع العیوبول .
 (منتهی الارب) . (اقرب الموارد)
 اشع الررج ، خونت بر آورد آن کشت .
 (منتهی الارب)
 اشع شعاعه . (اقرب الموارد)
 اشع النیل ، رشد دانهای آن خویته ،
 (منتهی الارب) اکثر ترجمه (اقرب الموارد)
 اشعت الشمس ، نور گسترانید آفتاب .
 (منتهی الارب) . شرت شعاعها . (اقرب -
 الموارد)
 اشعافی . (ر ح) دین الدین بن اسمدین
 علی بن حسین طحی معروف به اشعافی
 شامی متوفی سال ۱۰۴۳ ه ق از
 دانشمندان اسلامی است که در دمشق سکونت
 داشت او را سمت ، بل الفلیل فی علم الخلیل .
 التنبیحات الزبیه علی الغلات العیبه . شرح
 الشفاء للغانمی هینئ . عمده النیل .
 (از اسماء المؤلفین ج ۱ ستون ۲۳۹)
 اشعال . [ر] (ع م) اشعلت النار
 فاشتعلت ، فروگشتم آتش را پس بر افروخته

شده . (منتهی الارب)
 اشعل ابله یقطنان ، در گرفت شتران شود را
 یقطنان . (منتهی الارب) کثره طلیعه .
 (اقرب الموارد)
 اشعلت اسیان را در لغات و جز
 آن . (منتهی الارب) اشعل العیل فی الغزاة
 بتها . (اقرب الموارد) . [اشعل الایل ،
 فرتها . (اقرب الموارد)
 اشعل سیراب کردن . (منتهی الارب) .
 اشعل المنی ، اکثر الماء . (اقرب الموارد)
 اشعلت لزمشک و جز آن از هر جای .
 (منتهی الارب) اشعل القرية او المزارعة
 سائل عاظها متفرقاً . (اقرب الموارد)
 اشعلی خون بر آسمن از زخم بجز . (منتهی
 الارب) اشعل العلنة ، خرج دمها متفرقاً .
 (اقرب الموارد)
 اشعلت اشدن اشک او چشم . (منتهی
 الارب)
 اشعل العین ، کثر دمها . (اقرب الموارد)
 اشعاع . [ر] (ع م) موی بیشانی دشمن
 خود را گرفت . حال اشعین صله . (منتهی
 الارب) . (اقرب الموارد)
 اشعب ، نیس اشعب ، فبقار که میان دو
 شاخ آن بند بسیار بود ، ج ، شعب . [ش] .
 (منتهی الارب)
 اشعب . [ر] (ع م) طماع نام کسی
 که در طمع ضرب المثل است . مثال شما از
 اشعب طماع گذرانید .
 (فرهنگ نظام)
 اشعب از مدینه و مولای عثمان بن عفان بود
 و طمع بسیار داشت بدانسان که بوی مثل بزدانه
 داین امثال دیزله اوست .
 هوا طمع من اشعب .
 لا تکی اشعب فتنب .
 اطمع من شاة اشعب .
 گویند وی دوزی بر بالای پام بود ، ب فوس
 قرح میگریست و گمان کرد فوس قرح
 درسمانی است که فرو و اشکنده شده است از طمع
 بر حست آنرا بگردد و بر زمین المناد و کردن
 او بشکت و از آن بدو ملل رند .
 (از اقرب الموارد)
 اشعبی آرد ،
 اشعب بن جبر معروف به اشعب طماع و
 اشعب طامع متوفی سال ۱۰۵۴ ه مطابق
 ۲۷۱ م مرتی طرف از مردم مدینه و
 مولای عبدالله بن زبیر بود حدیث روایت
 میکرد و آواز خوشی داشت در طمع کاری
 بوی مثل میزنده و اخبار و حکایات مربوط
 به طمع کاری او بسیار بود کتب ادبی متفرق
 است و در گارد دوزی بر بست و گویند زمان
 عثمان را در که کرد در صراط در . دیت
 افامه داشت و در روز گار منصور عباسی یقصد